

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Матеріали

студентської наукової конференції

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

20-21квітня 2021 року

Чернівці

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

2021

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (20-21 квітня 2021 року). Юридичний факультет Чернівці: Чернівец. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2021- 180с.

До збірника увійшли статті студентів Юридичного факультету до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

Теорія юридичного дискурсу Роберта Алексі

Як представник німецької школи Роберт Алексі розумів, що формальна логіка для обґрунтування юридичних спорів була недостатньою. У цьому розумінні адвокат намагається мінімізувати високий ступінь суб'єктивності застосування (судової функції) норми шляхом раціонального дискурсу, в якому існують обмеження аргументації, спрямованої на вирішення проблеми, і він повинен діяти відповідно до чинного закону.

Створення норми (за рішенням суду), яка виходить за межі правового всесвіту після того, як факт минув, є винятковою поведінкою, прийнятою класичним правовим позитивізмом як умова формальної узгодженості.

Мабуть, єдиним припущенням, безперечним для розвитку самого дискурсу, є демократія як форма та умова можливості сприяння раціоналізації дискурсу. Отже, Р. Алексі встановлює процедурну модель, якої слід дотримуватися послідовно, щоб отримати найбільш об'єктивне застосування стандарту: законодавча процедура, юридичний дискурс та судова процедура.

Першою зі стратегій об'єктивізації всесвіту цінностей, який буде використаний у рішенні, є думка, що аргумент повинен базуватися на «колективних цінностях» [1, с. 35]. Це правило, згідно з яким судові рішення повинно ґрунтуватися на об'єктивній моралі, яка пронизує суспільство, визначене у часі та просторі, або на етичних переконаннях певної групи, яка вважається повноваженням для розв'язання аналізованої проблеми.

Другою гіпотезою можна було би вважати рішення, яке складає основу «внутрішньої системи оцінки правового порядку» [1, с. 33], як раціональне. Іншими словами, вважається, що аргумент дійсний, коли він здійснюється із

прямим посиланням на цінності, які можна витягти з правової системи.

«Юридичний дискурс практичний, оскільки він складається з нормативних висловлювань. Він раціональний, оскільки підпорядковується позову про дискурсивно отриману корекцію. Він є особливим, оскільки підпорядковується обмежувальним умовам, відсутнім у загальному раціональному практичному дискурсі, а саме - закон, догматика. Ці умови, які інституціоналізують правовий дискурс, значно зменшують поле дискурсивно можливого, оскільки вони більш точно розмежовують, з яких припущень мають починати учасники дискурсу, надалі встановлюючи етапи юридичної аргументації, через форми і правила юридичних аргументів»[1, с. 39].

Отже, після уривка, який фіксує загальний практичний дискурс, має бути законодавча процедура, а її соціальна чутливість шляхом раціоналізації виробляє норми. Юридичний дискурс побудований на основі норм, які, як чудово зауважив юрист Аугусто Альфредо Беккер, можна викласти: емпіричний (соціально-науковий метод); аналітична (логічна структура аргументів); нормативна (критерій раціональності дискурсу).

З усіх елементів юридичного дискурсу впливає загальна обмежувальна умова, яка є раціональними основами. Усвідомлення необхідності теорії раціональної юридичної аргументації методологічної дискусії: суддя також повинен уміти аргументувати раціонально, коли немає припущень щодо логічної демонстрації.

Отже, на нашу думку, теорія юридичного дискурсу Р. Алексі все ще вимагає багато роздумів над його книгами для більшої точності у визначенні правил, принципів і способів вирішення конфліктів між правилом і колізією, між принципом і методом без використання суб'єктивних характеристик.

Список літератури

1. Alexy, Robert. *Teoria da Argumentação Jurídica. Tradução Zilda Hutchinson Schikd Silva*, Rio de Janeiro. Forense, 3ª edição, 2011. p.129

Катерина Булмасова
Науковий керівник – асист. Донченко О. П.

Ратифікація Стамбульської конвенції в Україні: аргументи «за» і «проти»

Проблема насильства над жінками та дискримінація за ознакою статі не є новим явищем, вона супроводжувала кожен етап розвитку суспільства. Міжнародне співтовариство розуміє загострення цього питання та намагається створити ефективні інструменти вирішення проблеми. Одним із таких інструментів є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами або так звана Стамбульська конвенція.

Стамбульська конвенція викликає великий резонанс у нашій країні, вона має своїх прихильників та критиків. Україна разом із іншими країнами підписала конвенцію у 2011 році та близько 30 країн уже ратифікували її. Процес підготовки до ратифікації в Україні досі триває, адже багато професійних юристів і народних депутатів, а також церква виступають проти її впровадження.

Позитивним моментом є цілі даної конвенції, які зазначені у статті 1, а саме: захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства; сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок і заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності; розробка всеосяжних рамок, політики та заходів для захисту всіх жертв насильства стосовно жінок і домашнього насильства та надання їм допомоги та інше [1]. Необхідність ратифікації також зумовлюється зростанням кількості випадків насильства в зв'язку з карантинними обмеженнями під час пандемії. «У кожній другій родині, яка перебуває у складних життєвих обставинах, є прояви насильства. Через пандемію ситуація погіршилася. Ми побачили зростання рівня домашнього насильства. Тільки за цей рік спостерігається сплеск звернень з приводу насильства на 66%», – зазначає міністерка соціальної

політики України Марина Лазебна [2]. Конвенція має також превентивну функцію та закріплює принцип невідворотності покарання за прояви насильства у будь-якій його формі. Стамбульська конвенція надає визначення таким поняттям: «насильство стосовно жінок», «домашнє насильство», «гендер», «насильство стосовно жінок за гендерною ознакою», «жертва» та «жінки». Деякі із них вже мали своє тлумачення в українському законодавстві, а деякі були б закріплені вперше.

Аргументом «проти» ратифікації Стамбульської конвенції для юристів, народних депутатів та церкви стало саме визначення поняття «гендер». Так, відповідно до пункту с статті 3 Стамбульської конвенції, «гендер» означає соціально закріплені ролі, поведінку, діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок і чоловіків [1]. На думку народних депутатів і церкви, це може стати основою для подальшої підміни звичайного поняття біологічної статті та містить у собі загрозу для інституту сім'ї. Певні політичні та громадські об'єднання зазначають, що це потягне за собою підвищення статусу феміністичних і ЛГБТ громадських об'єднань і розширить їм можливості координування із силовими органами. Також зазначається, що такі організації зможуть сильно впливати на ЗМІ та підростаючі покоління. Проте варто зазначити, що поняття «гендер» і «стать» не є тотожними.

Отже, ратифікація Стамбульської конвенції є відкритим дискусійним питанням в Україні. З одного боку, – це потужний інструмент для захисту жінок від усіх форм насильства та проявів дискримінації, якого, дивлячись на статистичні дані, на сьогодні Україні не вистачає. З іншого боку, це законодавче закріплення деяких понять та конструкцій, до яких певна частина населення України не готова.

Список літератури

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546> (дата звернення 22.02.21)
2. Лазебна М. Ефективно протидіяти домашньому насильству та зупинити «біг поколінь по колу». URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19354.html> (дата звернення 22.02.21)

Віталій Вербіцький

Науковий керівник – доц. Ющик О. І.

Особливості використання бланкетних диспозицій у кримінальному законодавстві зарубіжних держав

Вивчення, аналіз, порівняння законодавства інших держав відкриває нові можливості бачення проблем, що дає можливість прослідкувати тенденції, побачити переваги національних законотворчих традицій, усунути недоліки в кримінальному законодавстві і, врешті, запозичити дієві правові інститути, механізми регулювання, надбані правовими системами інших держав. У зв'язку з тим, що науковці неоднозначно оцінюють існування інституту бланкетних диспозицій у кримінальних законах, тому аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав дозволить визначити закономірності використання бланкетних диспозицій при формуванні кримінально-правових заборон [1]. Це дасть можливість зрозуміти, чи використання такого роду диспозицій є правилом чи, скоріше, винятком у кримінально-правовому регулюванні України. [2]

Законотворча практика використання бланкетного способу викладу ознак складів кримінальних правопорушень в чинних Кримінальних кодексах зарубіжних держав має ряд спільних ознак із українською кримінальною законотворчою практикою:

- максимальна кількість бланкетних диспозицій у статтях розділів кримінальних законів, що передбачають кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що характеризуються значним обсягом правової урегульованості і мінливістю залежно від економічних і інших соціальних умов;

- кількість бланкетних диспозицій у статтях кримінальних законів окремих пострадянських держав практично однакова (в середньому десь у 50 % статей);

- найбільша кількість таких диспозицій (як і в ККУ) зосереджена в статтях розділів (глав) кримінальних законів, які передбачають відповідальність за посягання на правовідносини, які характеризуються високим ступенем іншогогалузевої урегульованості;

- у високорозвинених європейських державах кримінально-правова охорона найбільш динамічних правовідносин

забезпечується окремими законами, а тому кількість бланкетних диспозицій власне у КК порівняно менша;

- для відсилки до норм інших галузей права використовуються практично однакові мовні засоби;

- закономірно посилання до міжнародних норм, що фактично є логічним підтвердженням інтеграційних процесів [3, с. 48]

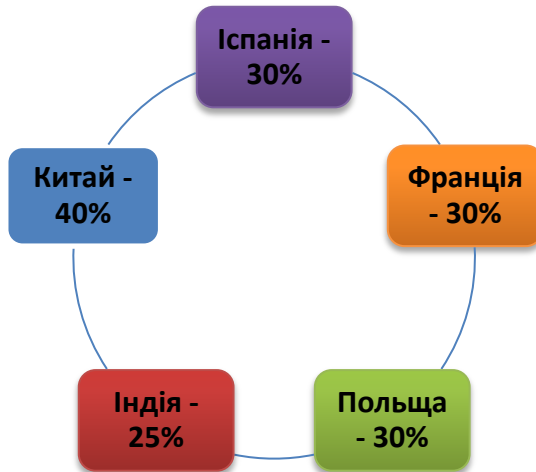

Рис. 1. Відсоткове вираження складів злочинів, які сформульовані за допомогою бланкетних диспозицій

У загальних положеннях Кримінальних кодексів окремих зарубіжних держав (Польщі, ФРН, Швейцарії) є норми, що регулюють окремі питання застосування статей з бланкетними диспозиціями, що, звичайно, стало позитивним досвідом, вартим запозичення.

Список літератури

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Яремко Г.З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального Кодексу України. Львів: Львів.держ.ун-т внутр. справ, 2011. С.432.

3. Панов М. І. Кваліфікація злочинів при бланкетній диспозиції закону про кримінальну відповідальність. *Право України*. 2010. № 9. С. 47–55.

Мирослава Вівчар
Науковий керівник – асист. Бурка А. В.

Комерційна концесія та франчайзинг: співвідношення понять

Незважаючи на тривалий період існування такої форми кооперації як франчайзинг, в Україні до сьогодні залишаються не вирішеними проблеми належного правового врегулювання відносин франчайзингу. До того ж правова регламентація даних правовідносин обмежується положеннями про договір комерційної концесії як найбільш близьким за змістом договором.

Серед вчених точиться дискусія про розмежування франчайзингу та комерційної концесії. Так, І. П. Смілянець зазначає, що основною метою франчайзингу є розширення мережі, і як результат, збільшення прибутку. Метою ж комерційної концесії є «створення нових підприємницьких структур та забезпечення довгострокового співробітництва сторін» [1, с. 495]. В. С. Дмитришин відзначає, що деякі дослідники розглядають франчайзинг як особливу форму комерційної концесії. Ще одна група науковців взагалі відхиляє існування комерційної концесії, залишаючи тільки франчайзинг [2, с. 200].

Слід також враховувати, що в законодавстві деяких країн поняття «франчайзинг» і «комерційна концесія» не є цілком тотожними. В таких країнах, як Франція, Португалія, Бельгія і Швейцарія договір комерційної концесії є одним із видів «виключних» або «дистрибуторських» угод. А це в свою чергу ускладнює процес залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку [3, с. 189].

Узагальнивши наявні теоретико-правові підходи, спробуємо здійснити розмежування франчайзингу та комерційної концесії:

1) франчайзинг передбачає постійне співробітництво між правласником та користувачем протягом всього строку дії

договору, на противагу цьому суть комерційної концесії полягає лише у передачі прав;

2) франчайзинг можна охарактеризувати як досить затратний вид діяльності, оскільки для отримання франшизи користувач має сплатити комісійні за отримання франшизи, періодичні платежі (роялті) та інші постійні витрати для підтримання свого бізнесу. Для комерційної концесії законодавством передбачено тільки винагороду правласнику за отримання права користуватися його правами.

3) франчайзинг передбачає постійну безперервну підтримку франчайзі з боку франчайзера, в тому числі і фінансову, в свою чергу комерційна концесія не передбачає такого;

4) франчайзинг передбачає безліч видів просування по бізнесу, кожен з яких характеризується вузькою спрямованістю, а в комерційній концесії відсутнє розгалуження за видами діяльності, де суб'єкти мають спрямування діяльності тільки конкретно за певним видом;

Отже, при нинішньому досить стрімкому розвитку ринкових відносин, в умовах глобалізації виникає нагальна потреба у належному нормативно-правовому регулюванні широкого спектру відносин франчайзингу, не підмінюючи їх поняттям «комерційна концесія». На нашу думку необхідно скористатися світовим досвідом регулювання подібних відносин, що надасть можливість розвивати бізнес в Україні та активно залучати іноземні інвестиції.

Список літератури

1. Смілянець І. П. Деякі аспекти договору франчайзингу за законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 494-500.
2. Дмитришин В. С. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу. Співвідношення понять та правова природа. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 199–203.
3. Яловий Г.В. Перспективи розвитку комерційної концесії (франчайзингу) в Україні. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27(1). С. 188-193.

Едуард Влад
Науковий керівник - доц. Заморська Л. І.

Правовий менталітет та правове виховання

На будь-якому етапі розвитку юридичної науки завжди одне з найважливіших місць посідало правове виховання суспільства. Воно спрямовує свій вплив на формування у особи своєї правової культури, поведінки, яка відповідає б державним інтересам та стандартам. У цілому, суть правового виховання полягає в наданні людині певних юридичних знань для того, щоб вона навчилася поважати державні закони, підзаконні акти, тобто сформуванню такого рівня правової культури, щоб вона могла дотримуватися вищезгаданих актів та зменшити кількість скоєних правопорушень. Проблематика створення належного правового менталітету у громадян набуває свого належного обов'язкового значення у багатьох країнах.

Нестеренко О.М. вважає, що вплив правового виховання проявляється комплексом об'єктивних і суб'єктивних факторів. Тобто за допомогою них формуються необхідні правові знання та переконання. Суть такого виховання полягає у створенні нової правосвідомості чи корегуванні вже існуючої задля цілеспрямованого впливу на правову поведінку тих чи інших суб'єктів суспільних відносин. Механізм вироблення такого правового менталітету, як зазначає автор, полягає в сукупності різних засобів, прийомів, взаємопов'язаних та взаємоузгоджених складових, які цілком могли б забезпечувати створення належних умов для правового виховання індивіда. Він містить систему функціонально-динамічних, поетапних, інформаційно-ціннісних впливів на свідомість індивідів. [1, с. 6-8]

На нашу думку, створення демократичних правових держав зумовлює впровадження особливої державної політики для забезпечення реалізації програми щодо підвищення правової свідомості у громадян. Під таким вихованням розуміється систематичне виконання державою своїх обов'язків щодо створення належних умов для формування правового

менталітету. В сучасному законодавстві приділено доволі мало уваги для реалізації таких умов, тому одне із найважливіших завдань держав у цій сфері наразі – приведення його в лад. Для цього необхідно створити систему принципів, політико-правових ідей, концепцій, правових доктрин для встановлення правопорядку між громадянами. [2, с. 68-70]

На нашу думку, правовий менталітет може мати успішність лише тоді, коли цілі об'єктивно обумовлені, тобто відображають стан сучасного суспільства, тенденції та закономірності його духовних, економічних, соціальних та політичних факторів. Правовиховна робота полягає, перш за все, в ознайомленні молоді із законами, розумінні наслідків у разі скоєння правопорушення, ломки застарілих стереотипів, поваги та довіри до правоохоронних органів з боку населення. Сучасна молодь має надзвичайно великий потенціал у цій сфері. [3, с. 53-55]

Отже, формування правового менталітету залежить як від державної діяльності, так і від самого суспільства. Ця сфера наразі почала дуже активно розвиватися та вбачає у перспективі знайти свій максимальний розвиток. Тому основна увага приділяється саме бажанню громадян усвідомити, що правовиховна робота є важливим етапом для становлення справжньої демократичної, ліберальної правової країни.

Список літератури

1. Нестеренко О.М. Правове виховання у сучасному суспільстві: теоретико-компаративістське дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук. Харків, 2019. 23 с.
2. Минькович-Слободяник О. В. Правове виховання як напрям правової політики. *Юридичні і політичні науки*. 2012. С.67-71.
3. Нестеренко О. М. Актуальні проблеми та цілі правового виховання молоді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. №35. С. 53–55.

Анастасія Волошина
Науковий керівник - доц. Гаврилук Р. О.

Правовий статус прокурора у програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення

В Україні активно поширюються ідеї відновного правосуддя як засобу соціального примирення, тому, з 2019 року в Україні почав діяти Наказ Міністерства Юстиції України та Генеральної прокуратури Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення».

Дана програма застосовується у разі: а) наявності потерпілої сторони - фізичної особи, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридичної особи, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди; б) вчинення неповнолітнім вперше кримінального проступку або нетяжкого злочину; в) визнання неповнолітнім факту вчинення кримінального правопорушення; г) згоди неповнолітнього і потерпілого на участь у Програмі.[1]

У разі, якщо обставини кримінального провадження відповідають вищезазначеним умовам, прокурор: інформує неповнолітнього, його законного представника та потерпілого, його законного представника про можливість реалізації Програми шляхом залучення регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги посередника та укладення угоди про застосування Програми. Прокурор роз'яснює сторонам, що результати участі у Програмі враховуватимуться під час прийняття судом рішення про наявність підстав для звільнення від кримінальної відповідальності або закриття кримінального провадження. У разі отримання згоди сторін прокурор пропонує їм заповнити заяву про участь у Програмі та формуляр на згоду обробки персональних даних.

Прокурор передає заяву та інформацію щодо правової кваліфікації кримінального правопорушення, у вчиненні якого

підозрюється неповнолітня особа, із зазначенням статті (її частини) Кримінального кодексу України, дати закінчення строку досудового розслідування у кримінальному провадженні до регіонального центру.

Після укладення угоди, посередник передає її регіональному центру або повідомляє про відмову в її укладенні. Після виконання угоди регіональний центр готує інформацію щодо результатів участі неповнолітнього у Програмі та надсилає її прокурору.

Прокурор: у разі надходження від регіонального центру інформації щодо результатів участі неповнолітнього у Програмі: а) до закінчення досудового розслідування - долучає її до кримінального провадження; б) після закінчення досудового розслідування - роз'яснює неповнолітньому, який брав участь у Програмі, та його представнику право надавати її самостійно у відповідному судовому засіданні.

Практика країн Євросоюзу свідчить, що впровадження та здійснення відновного правосуддя спрямоване на: реформування кримінальної юстиції; гуманізації та демократизації правової системи; підвищення рівня довіри та поваги громадян до суду, правоохоронних органів; забезпечення прав і законних інтересів потерпілого та правопорушника, та інше.[2] Отже, реалізація пілотного проекту сприятиме реформі та розвитку кримінального судочинства, укріпленню верховенства права у державі, вихованню відповідальності та довіри у суспільстві.

Список літератури

1. Наказ Міністерства Юстиції України та Генеральної прокуратури № 172/5/10 від 21.01.2019 року Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> (дата звернення: 27.02.2021)

2. Перепада О.В. Кримінально-правові аспекти примирення між особою, яка вчинила злочин, та потерпілим (порівняльний аналіз законодавства України та ФРН). Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08; НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2003. 18 с.

Присудова медіація: переваги та недоліки

Розвантажити судову систему та зробити судовий процес менш болісним та ефективним? Ми замислились над важливістю даного питання та визначили, що одним з найбільш оптимальних розв'язків цієї проблеми є інтеграція інституту медіації в судову систему. Актуальність обраної теми підтверджується в першу чергу небажанням суддів пропонувати процедуру врегулювання спору за участю сторін та, по-друге, недосконалою процедурою, що виписана у процесуальному законодавстві. Наші погляди формувалися, враховуючи дослідження Гаврилюк Р. О., Пацурківського П.С., Мазаракі Н. А., Грень М.Н.

Метою роботи є характеристика переваг присудової медіації та її місце в системі реалізації права на справедливий суд. Відповідно основним завданням обраної теми є визначення переваг та недоліків присудової медіації.

Об'єктом дослідження виступає інститут присудової медіації в Україні, а предметом, відповідно, є переваги та недоліки присудової медіації.

Присудова медіація – це медіація, інтегрована в судове провадження. Такий вид медіації використовується для вирішення спорів, що стали предметом судового розгляду, за згодою сторін або за призначенням чи рекомендацією судді.

Урегулювання спору головуючим суддею чи іншими працівниками апарату суду у справі є дискусійним питанням, оскільки містить як переваги, так і недоліки. До переваг варто віднести те, що суддя безпосередньо зацікавлений у належному вирішенні спору з метою економії власного робочого часу та підвищення якісних показників роботи. Також варто згадати про переваги для сторін: для учасників альтернативного вирішення спору найважливіше те, що процедуру буде вести професіонал і в результаті вони отримають дієві шляхи розв'язання проблеми. Але головною цінністю такого виду вирішення спорів є те, що

сторони доходять до консенсусу та не є обмеженими рішенням суду.

У дослідженні недоліків присудової медіації, на нашу думку, ключову роль відіграє відсутність належного нормативного врегулювання такого виду вирішення спорів. До того ж, що ця процедура обумовлює позапроцесуальне спілкування сторін з суддею, за зачиненими дверима, без будь-якого фіксування. В деяких випадках навіть віч-на-віч з кожною стороною процесу. Такий стан речей може призвести до хибного враження щодо упередженості судді на користь однієї зі сторін або до безпідставних звинувачень у корупційних зв'язках. Це ставить під сумнів конституційний принцип гласності судового процесу. Але завжди можна використати механізм зовнішньої присудової медіації, аби уникнути цієї проблеми. Адже у такому випадку медіаційну процедуру виконують спеціалісти-медіатори, які не є працівниками суду.

Отже, з огляду на все вищесказане, можемо зробити висновок, що присудова медіація має як низку переваг, так і ряд недоліків, більшість з яких зумовлені відсутністю законодавчого врегулювання даної процедури. Також наголосимо на тому, що судді не мають досвіду у проведенні такої процедури тому необхідно створити механізм обов'язкового проходження судьями спеціального навчання та підвищення кваліфікації. Це стало б ще однією гарантією успішного проведення процедури альтернативного врегулювання спору за участі судді.

Список літератури

1. Мазаракі Н. Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні: автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2019. 40 с.
2. Бутирська І. Врегулювання спору за участю судді: перспективи запровадження у Господарський процесуальний кодекс. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 79–83.
3. Пацурківський П.С., Гаврилюк Р.О. Запровадження європейської моделі медіації як шанс судовій реформі в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 242-246.

Катерина Вудвуд

Науковий керівник – асист. Тома М. Г.

**Регламентация злочинів проти миру та безпеки
людства: міжнародно-правовий та національний рівні**

З огляду на сучасний стан суспільних відносин, що характеризується загостренням геополітичної ситуації в усьому світі, нерівномірністю розвитку країн та чіткими проявами соціальної стратифікації, правові питання боротьби з діяннями, що бентежать всю міжнародну спільноту та посягають на мир і безпеку людства, стають все більш актуальними.

Процес становлення та розвитку концепцій притягнення до відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства пройшов тривалі етапи глобальних викликів воєнного часу, збройних конфліктів та тероризму і знайшов своє закріплення у договірних нормах універсального характеру, що стали механізмом боротьби з подібними проявами на міжнародному рівні. Відповідальність за злочини проти миру і безпеки людства встановлюється рядом документів міжнародного характеру, серед яких: конвенції про боротьбу зі злочинами міжнародного характеру; договірні норми, що стосуються правового співробітництва та сприяння в кримінально-правовій сфері; договори між міжнародними організаціями, уповноваженими на боротьбу зі злочинністю, [1, с. 84] які є підґрунтям реалізації та вдосконалення міжнародної кримінально-правової політики. Слушно зауважує С. М. Мохончук, що «еволюція сприйняття і тлумачення злочинів проти миру та безпеки людства спочатку в міжнародному, а потім і міжнародному кримінальному праві сприяла розбудові інституту відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства». [2, с. 76] Підкреслимо, що значення кримінально-правової політики міжнародного характеру охоплюється не лише важливістю міжнародного нормотворення та об'єднання зусиль держав у сфері протидії злочинним явищам міжнародного масштабу, а й впливом на розвиток національних правових систем щодо належної імплементації міжнародно-правових стандартів.

Цілком очевидно, що одним з найважливіших напрямків діяльності у сфері забезпечення ефективного функціонування

міжнародно-правових положень і гарантування дотримання державами міжнародних зобов'язань є імплементація норм міжнародного права щодо протидії злочинам проти миру та безпеки людства у національні законодавства. «Застосування цих норм міжнародного кримінального права є невід'ємним елементом у захисті прав людини й у збереженні миру, а внесення складів відповідних злочинів у національне законодавство є однією з найбільш важливих умов ефективної співпраці держав у боротьбі з міжнародними злочинами», - відзначає С. М. Мохончук. [3, с. 133]

У національному кримінальному законодавстві України злочини проти миру та безпеки людства вперше були сформовані у XX Розділі Кримінального кодексу України 2001 року (ст. 436-447). Утім, незважаючи на значимість криміналізації діянь, що посягають на мир і безпеку людства, для інтеграції вітчизняної правової системи у світовий політико-правового простір, все ж існують недоліки правового забезпечення наведених злочинів в українському законодавстві.

Отже, можемо констатувати, що захист загальнолюдських цінностей, таких як мир і безпека, насамперед залежить від належної регламентації міжнародних злочинів як на глобальному, так і на внутрішньодержавному рівнях, що досягається удосконаленням кримінально-правової охорони об'єктів посягання і впровадженням міжнародних стандартів у національні законодавства.

Список літератури

1. Резнік Ю. С. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку в міжнародному кримінальному праві. *Альманах міжнародного права* 2018. № 19. С. 83-90.
2. Мохончук С. М. Міжнародна регламентація відповідальності за злочини проти миру та безпеки людства. *Юрист України*. 2012. № 1-2. С. 76-81.
3. Мохончук С. М. Місце злочинів проти миру та безпеки людства в системі міжнародних правопорушень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 4 (29). С. 129-134.

**Особливості відшкодування моральної шкоди,
завданої порушенням трудових прав**

Особливість відшкодування моральної шкоди, на відміну від матеріальної відповідальності у трудових правовідносинах, полягає у тому, що вона може мати місце у будь-якому випадку порушення трудового законодавства, але при умові наявності наслідків, передбачених статтю 237-1 Кодексу законів про працю України, а саме: моральних страждань, втрати нормальних життєвих зв'язків, необхідності у додаткових зусиллях для організації свого життя.

Відшкодування моральної шкоди у трудовому праві можна визначити через три складові: 1. відшкодування моральної шкоди у трудових правовідносинах є відшкодуванням працівнику за завдану моральну шкоду, яка полягає у втратах немайнового характеру, які виникли внаслідок порушення його трудових прав з боку роботодавця; 2) відшкодуванням моральної шкоди у трудовому праві є одним із видів юридичної відповідальності роботодавця за правопорушення у сфері праці; 3) відшкодування моральної шкоди у трудовому праві є способом захисту порушених трудових прав трудящих громадян, який, незважаючи на те, що прямо не передбачається у цивільному законодавстві, однак має місце, враховуючи статтю 237-1 Кодексу законів про працю України [1, с. 50].

Відшкодування моральної шкоди передбачає наявність умов і підстав її настання. Необхідною умовою є наявність шкоди. Під моральною шкодою належить розглядати страждання працівника, які виникли внаслідок порушення його трудових прав роботодавцем. Ще одна обов'язкова умова відшкодування роботодавцем моральної шкоди – це причинний зв'язок між протиправним діянням заподіювача і моральною шкодою, якої зазнав працівник. Як зазначає О. Г. Серeda, «причинний зв'язок при компенсації моральної шкоди не

завжди легко встановити, тому у кожному конкретному випадку відшкодування роботодавцем моральної шкоди працівнику необхідно ретельно вивчити всі обставини її заподіяння» [2, с. 137]. Наступною умовою відшкодування моральної шкоди є протиправність дій або бездіяльності її заподіювача. Так, О. В. Грищук зауважує, що «моральна шкода може бути заподіяна і неправомірними діями (дією чи бездіяльністю), і правомірними, але право на її компенсацію виникає лише в тих випадках, коли її заподіяно діями неправомірними» [3, с. 215]. Далі треба виділити вину, під нею зазвичай розуміють психічне ставлення особи до своїх протиправних дій та їх шкідливих результатів [4, с. 360].

Отже, відшкодування моральної шкоди як самостійної форми відповідальності у трудовому праві полягає не у відновленні, а саме у відшкодуванні шкоди. Відшкодування моральної шкоди у трудовому праві – спосіб захисту порушеного немайнового права чи інтересів особи, шляхом виконання комплексу дій, які, як наслідок відшкодують понесені негативні психічні процеси, які виникли внаслідок порушення. Сьогодні право на відшкодування моральної шкоди входить до списку одного з потужних прав людини, що в результаті надає змогу компенсувати втрати, яких вона зазнала від вторгнення в її особисту сферу, та є дієвим знаряддям захисту.

Список літератури

1. Кириченко Т. М. Основні положення загальнотеоретичної характеристики інституту моральної шкоди. / Тетяна Миколаївна Кириченко. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Т.2, №5. С. 47-52.
2. Серeda О. Г. Підстави відповідальності роботодавця за моральну шкоду заподіяну працівнику. *Право і безпека*. 2003. N 2 (3). С. 135–138.
3. Грищук О. В. Підстави та умови виникнення права людини на компенсацію моральної шкоди: загальнотеоретична характеристика. *Актуальні проблеми політики*. Одеса, 2002. Вип.13-14. С. 215-221
4. Трудове право України: Академічний курс / за ред. П. Д. Пилипенка. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 536 с.

Умови звернення до ЄСПЛ

У Європейському суді з прав людини (далі - ЄСПЛ) можна оскаржити лише порушення державою в особі її органів, установ, організацій, посадових осіб чи інших владних суб'єктів прав людини та основоположних свобод, які передбачені Європейською Конвенцією про захист прав та основоположних свобод людини та Протоколів до неї.

Ратифікувавши Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція), Україна визнала не лише її дію та значення на своїй території, але й юрисдикцію ЄСПЛ в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції. До таких прав, наприклад, відносяться право на життя, заборона катувань та іншого нелюдського поводження, право на свободу пересування, право на свободу асоціацій, право на справедливий суд, право на свободу вираження поглядів та віросповідання тощо [1].

Звертатися до Суду можуть як громадяни України, так і особи без громадянства або іноземці, як повнолітні, так і неповнолітні особи, дієздатні, так і недієздатні особи, суд також може прийняти заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими. Важливо лише, щоб особа була постраждалою (жертвою) від порушення прав чи свобод, гарантованих Конвенцією, вчиненого однією або кількома державами-учасницями Конвенції.

Конституція України ч.4 ст.55 гарантує кожному право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Звернутися до Європейського Суду з прав людини можна лише за таких умов:

1. Ви маєте намір оскаржити поведінку держави, яка сама порушила Ваше право чи свободу або не забезпечила їх захисту;

2. Ідеться про порушення права чи свободи, що гарантується Європейською конвенцією з прав людини;

3. Ви вичерпали усі доступні Вам ефективні національні засоби юридичного захисту;

4. Ви не пропустили строку звернення до Суду, (сам строк звернення складає шість місяців з дня ухвалення остаточного рішення національного суду).

5. Ваша справа ще не розглядалася Судом з тих самих підстав і Ви не використовуєте інший міжнародний механізм захисту своїх прав [2].

Також для того, щоб звернутися до ЄСПЛ, потрібно вчинити такі кроки: в обов'язковому порядку Вам слід проконсультуватися із юристом, який уже раніше мав досвід представлення інтересів громадянина в ЄСПЛ. Необхідно заповнити відповідну заяву згідно з вимогами суду, обов'язково українською мовою. Наступний і заключний крок – це надсилання заяви з доданими до неї документами на адресу ЄСПЛ.

Суд приймає лише ті заяви, які надіслані поштою (а не по телефону). Якщо заява відсилається електронною поштою або факсом, обов'язково потрібно продублювати її звичайною поштою. Також немає необхідності бути особисто присутнім у Суді для усного викладення обставин справи [1].

Зауважимо, що процедура розгляду скарг Європейським Судом з прав людини безкоштовна і не вимагає суттєвих витрат з боку заявника.

Список літератури

1. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. Київ, 2015. 208 с. URL : <http://nsj.gov.ua/ua/science/prints/890> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Умови звернення до Європейського Суду з прав людини URL : <http://court.gov.ua> (дата звернення: 27.02.2021).

Крістіна Герасимова

Науковий керівник - асист. Оксентій Л. Л.

Значення державних символів в Українській державі

Україна є незалежною та демократичною державою, із власними державними символами, які є складовою її конституційного ладу та відображають особливість розвитку і сучасного стану соціуму. Вони у повноті виражають провідну роль народу в становленні власного дипломатичного, політичного, соціального, психологічного добробуту. У юридичній літературі переважає думка, що символіка кожного народу виникає під час процесу власного державотворення, а статус «державної» отримує в результаті їх закріплення на законодавчо-правовому рівні.

Категорію «державні символи» варто розглядати як загальнодоступні і поліфункціональні розпізнавальні знаки чи звукові вираження, закріплені Конституцією та законами України, які символізують, суверенітет держави та пов'язані ідеями історичного, політичного та національного характеру. [1,с.9].

Державна символіка завжди відображає певну ідеологію, оскільки вона об'єктивована у знакових символах держави. На думку науковців, символи держави є лаконічним відображенням держави, адже вони передають інформацію, яка є за обсягом більша ніж якась інша за еквівалентом інформаційна одиниця. Така значимість впливає з історичних витоків символіки, відображенням минулого життя нашої держави. [3]

Зазначимо, що державні символи є обов'язковим атрибутом, інститутом конституційного ладу будь-якої суверенної та незалежної держави, правовий статус якого охороняється та закріплюється на законодавчому рівні. Безпосередньо, через забезпечення належної охорони та захисту державних символів зміцнюються й основи й стабільність конституційного ладу. Так, відповідно до ч.1 ст.20 Конституції України державними символами є: Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України. [2]

Разом з тим, у нашій державі державні символи мають недостатнє нормативне закріплення. Наприклад, неврегульованим залишається питання належного опису та порядку офіційного застосування Державного Прапора України. До такої ж думки дійшов Конституційний Суд України, який у своєму Рішенні від 16 червня 2011 р. № 6-рп запропонував Верховній Раді України законодавчо встановити порядок використання державних символів України, зокрема Державного Прапора України.[4, с.113]

Також дискусійним залишається передбачена у Кримінальному кодексі України відповідальність за вчинення «Наруги над державними символами» без самого законодавчого визначення поняття "наруга над державними символами", що ускладнює кваліфікацію тих чи інших дій при визначенні наявності чи відсутності складу відповідного правопорушення.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що державні символи Української держави, наповненні відповідним ідеологічним, національним та історичним змістом, є беззаперечним доказом існування незалежної України. Вони першочергово виражають її велич, соціальний статус, суверенітет і спрямовані на зміцнення авторитету українського народу.

Список літератури

1. Какауліна Л.М. Конституційні засади державних символів та їх роль у створенні національної ідентичності. *Visegrad Journal on Human Rihts*. 2020. № 5. С. 129-135.
2. Конституція України: Закон України від. 28.06.1996 у редакції від 01.01.2020 № 254к/96-ВР База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 27.02.2021).
3. Стецюк П. Державні символи України: конституційно-правова характеристика. *Вісник Конституційного Суду України*. 2004. № 6. С. 103–115.
4. Шаптала Н. До питання про конституційно-правове регулювання державних символів України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. №2. С. 110-117.

Катерина Гермак

Науковий керівник - доц. Ющик О. І.

Спеціальна конфіскація,

як захід кримінально-правового характеру

Згідно з нормами чинного кримінального законодавства України, спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених Кримінальним кодексом, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само кримінальних правопорушень передбачених в ч. 1 ст. 96-1 КК України.

При цьому, відповідно до ч. 1 ст. 96-2 КК України, спеціальній конфіскації підлягають лише ті гроші, цінності та інше майно, які: 1) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна; 2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення; 3) були предметом кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, - переходять у власність держави; 4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання. Відповідно до ч. 2 ст. 96-2 КК України, у разі, якщо гроші, цінності та інше майно, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або частково перетворене майно. Якщо конфіскація

грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна [1].

Суть спеціальної конфіскації як іншого заходу кримінально-правового характеру полягає у примусовому і безоплатному вилученні майна у власність держави. Майно (гроші, цінності) вилучається у випадках, визначених КК України за умови вчинення особою умисного кримінального правопорушення, або суспільно-небезпечного діяння, що підпадає під ознаки кримінального правопорушення. [2, С.248].

На підставі викладеного вище можна виділити ті ознаки спеціальної конфіскації, які характеризують її як захід кримінально-правового характеру. По-перше, спеціальна конфіскація полягає у примусовому вилученні майна, тобто вилучається (відбирається) таке майно проти волі особи, у якої воно знаходиться. Відібрання майна при спеціальній конфіскації є безоплатним, а це означає, що особа, у якої вилучається майно, не отримує жодної компенсації. Крім того, вилучене майно звертається у власність держави, тобто подальша доля вилученого майна вирішується державою в особі її компетентних органів. Саме держава має право вирішувати подальшу долю такого майна: спрямувати у державний бюджет чи, наприклад, передати у фонд допомоги особам, які постраждали від кримінальних правопорушень.

Список літератури

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Серкевич І. Р. Спеціальна конфіскація в системі заходів кримінально-правового впливу. *Вісник пенітенціарної асоціації*. №3(9). 2019. С. 241-251.

Надія Годинко

Науковий керівник - асист. Оксентій Л. Л.

Свобода пересування в умовах пандемії

Процес глобалізації змінює уявлення суспільства щодо багатьох визнаних категорій і понять, даючи поштовх для розуміння права не тільки як регулятора суспільних відносин, а й особливого феномена, що має складну й багатоаспектну будову. У реаліях сьогодення, найбільш дискусійною правовою категорією є «свобода пересування», яка є для людини настільки природною та невід’ємною, що все частіше порушується питання щодо правомірності підстав і можливостей обмеження цього права.

Розглядаючи дане питання, необхідно звернутися до статті 33 Конституції України, відповідно до положень якої кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну [2]. Як бачимо, конституційне право на вільне пересування країною не є абсолютним і може бути обмеженим. В умовах сучасної пандемії, у різних державах вводяться різні обмеження, які запроваджуються через COVID-19. Водночас необхідно пам’ятати, що дані обмеження становлять певну загрозу (економічну, соціальну) для прав людини та суспільства в цілому, а тому держави повинні вживати термінові заходи для її мінімізації. З огляду на ситуацію, яка склалася в Україні, та вжиттям державою заходів, які пов’язані із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, правовою основою є Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб», яким визначено, що засади діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб людини, локалізацію та ліквідацію їх спалахів та епідемій [3]. Цей Закон встановлює права, обов’язки та відповідальність фізичних осіб у сфері захисту населення від інфекційних хвороб.

Динько О.Ф., досліджуючи зміст гарантій забезпечення реалізації свободи пересування людини і громадянина в Україні, вважає, що в контексті статті 33 Конституції України свобода пересування виступає як власне свобода, і як право на свободу пересування. Вони не виключають одне одного, а використовуються спільно, переплітаються з інтересами людини. Таке поєднання дає загальне визначення: право є свобода, яка у необхідних випадках може обмежуватися законом в інтересах національної безпеки, підтримання правопорядку, охорони здоров'я, захисту прав і свобод інших осіб, а також в умовах воєнного або надзвичайного стану [1, с. 7-9].

Із зазначеного, можна сказати, що карантинні обмеження, особливо ті, що зачіпають права на свободу та безпеку особи, прийнятні лише тоді, коли вони застосовуються на недискримінаційній основі. Якщо вони діють, то такі заходи повинні відповідати ситуації та мати законне обґрунтування. Окрім цього, мають обмежуватися в часі і періодично переглядатись. Якщо існує варіативність між кількома обмежувальними заходами, то потрібно обирати менш жорсткий.

Отже, будь-які заходи з обмеження свободи руху для захисту громадського здоров'я мають бути пропорційними та недискримінаційними та мають скасовуватися так швидко, як це дозволить зробити епідеміологічна обстановка.

Список літератури

1. Динько О. Ф. Зміст гарантії забезпечення реалізації свободи пересування людини і громадянина в Україні: автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ. 2003. 18 с.
2. Конституція України: Закон України від. 28.06.1996 у редакції від 01.01.2020 № 254к/96-ВР //База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 22.02.2021).
3. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 у редакції від 23.05.2020 № 1645-III. //База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення: 23.02.2021).

Лілія Гондурак

Науковий керівник – доц. Процьків Н. М.

Проблемні питання, які виникають при спадкуванні прав на земельну ділянку за законодавством України

Земля в Україні є основним національним багатством і перебуває під особливою охороною держави, незважаючи на це, існують певні проблеми у правовому регулюванні відносин пов'язаних з обігом земель, зокрема і спадкових.

Одним із найбільш проблемних питань при спадкуванні земельної ділянки є відсутність її кадастрового номера. Відповідно до «Прикінцевих та перехідних положення» ЗУ «Про Державний земельний кадастр» земельні ділянки, право власності на які виникло до 2004 р., вважаються сформованими незалежно від присвоєння їм кадастрового номера, а їх державна реєстрація здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою. При цьому залишається питання щодо реєстрації земельних ділянок право власності на які виникло після 2004 року, оскільки серед осіб, які мають право подати відповідну заяву стаття 24 вищевказаного закону не зазначає спадкоємців. У даному положенні міститься основна причина відмови у державній реєстрації органами Держгеокадастру, які обґрунтовують її тим, що даний перелік вичерпний, і спадкоємці там не вказані. У такому випадку треба звертатись до суду із позовною заявою про визнання права власності в порядку спадкування. На нашу думку, дані положення безпідставно завантажують судові органи й ускладнюють процедуру спадкування таких земельних ділянок, тому внесення відповідних змін необхідне.

Проблеми існують і при визнанні спадщини відумелою. Оскільки жодної відповідальності за незвернення органів місцевого самоврядування із заявою про визнання спадщини відумерлою законодавством не встановлено, а також не визначено строк такого звернення, що є суттєвим недоліком, адже тривале невикористання земель через зволікання органів місцевого самоврядування може негативно вплинути на якість земель, а тому сприяти зміні їхнього цільового призначення.

Прогалиною у регулюванні відносин з приводу спадкування земельних ділянок є відсутність визначеного порядку примусового відчуження земель, власники яких добровільно не здійснили таке відчуження. Суди, задовольняючи дані позови, в резолютивній частині рішення вказують про право на повернення особам, яким дані ділянки належали, виручених коштів, із вирахуванням витрат, пов'язаних з відчуженням майна. Цікаве те, що порядку такого відшкодування немає, тому скоріш за все воно і не здійснюється, що є однозначним порушенням права приватної власності таких осіб. У зв'язку із прийняття Закону України від 31.03.2020 № 552-IX вносяться зміни до статті 145 ЗК України. Зокрема, добровільно не відчужені земельні ділянки підлягатимуть конфіскації за рішенням суду, при цьому в даній же нормі визначається, що позов про конфіскацію земельної ділянки подається до суду органом, що здійснює державний контроль за використанням та охороною земель. Тобто законодавець чітко визначає суб'єкта, який має право звертатись до суду з даним позовом. Також закріплюються положення згідно з якими, конфіскована земельна ділянка за рішенням суду підлягає продажу на земельних торгах, а вилучені кошти за вирахуванням витрат, пов'язаних з її продажем, виплачується її колишньому власнику. Дані законодавчі зміни повинні позитивно вплинути як на захист прав іноземних спадкоємців, які повинні відчужувати дані земельні ділянки, так і для забезпечення охорони та цільового використання земель в Україні.

Отже, аналізуючи проблеми, які виникають при спадкуванні земельної ділянки в Україні, треба зробити висновок, що даний процес потребує більш детальної законодавчої регламентації.

Список літератури

1. Про державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI. Дата оновлення: 04.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>. (дата звернення: 27.02.2021)
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 № 552-IX. Набирає чинності. Дата оновлення: 31.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20>. (дата звернення: 27.02.2021)

Валерія Горецька

Науковий керівник – доц. Процьків Н. М.

Правові проблеми визнання заповіту недійсним

Недійсність заповіту – дуже поширене правове явище, яке має місце в спадковому праві. Під заповітом розуміють правочин, який містить особисте розпорядження фізичної особи і створює правові наслідки у випадку її смерті.

Які ж наслідки викликає недійсність заповіту?

По-перше, у разі недійсності заповіту спадкоємець, який за цим заповітом був позбавлений права на спадкування, одержує право на спадкування за законом на загальних підставах [3]. Окрім спадкоємця, вказаного в заповіті, право на спадкування може виникати і в них суб'єктів у порядку черги, відповідно частка спадкодавця за заповітом належатиме поділу.

По-друге, звісно, що в такій ситуації не відбувається виникнення права на спадкування, за допомогою нікчемності навіть забезпечується пріоритет спадкового договору над заповітом [1]. І тут свого роду виникає парадокс, адже ЦК України виділяє два види спадкування: за законом і за заповітом, спадковий договір ж не зазначено як підставу для спадкування.

По-третє, як нам відомо, заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб, незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин, а також інших учасників цивільних відносин. Якщо врахувати той факт, що спадкоємців за законом немає, то в результаті можливий перехід спадщини як відумерлої до територіальної громади.

Необхідно дотримуватись вимог до заповіту, передбачених законом, щоб уникнути наслідків його недійсності, до них належить: 1) письмова форма заповіту; 2) зазначення в заповіті місця та часу його складання; 3) заповіт повинен бути особисто підписаний заповідачем. У разі, якщо особа не може підписати заповіт, він підписується відповідно до частини четвертої статті 207 ЦК, а саме: якщо фізична особа у зв'язку з хворобою або фізичною вадою не може підписатися власноручно, за її дорученням текст правочину у її

присутності підписує інша особа; підпис іншої особи на тексті правочину посвідчується нотаріально; 4) заповіт має бути посвідчений нотаріусом або іншими посадовими службовими особами, визначеними у статтях 1251 – 1252 ЦК; 5) якщо заповідач через фізичні вади не може сам прочитати заповіт, посвідчення заповіту має відбуватися при свідках (ч.2 абз 3 ст.1248 ЦК), при цьому передбачається, присутність не менш як двох свідків. Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос і ставлять свої підписи на ньому. У текст заповіту заносяться відомості про особу свідків [2].

Відповідно до ст. 1257 ЦК, заповіт, складений особою, яка не мала на це права, а також заповіт, складений з порушенням вимог щодо його форми та посвідчення, є нікчемним.

Проаналізувавши дане питання, ми пропонуємо внести деякі зміни до вимог укладення заповіту, а саме: фіксувати момент підписання заповіту. Це дасть змогу експертам оцінити в подальшому, чи володіє фізична особа повною дієздатністю та, ймовірно зменшить кількість спорів, у результаті розвантажить суди. Також доцільно доповнити статтю 1247 ЦК України та додати положення про обов'язковість проходження медогляду перед підписанням заповіту. Отже, нотаріус чи уповноважена особа зможе пересвідчитись, що заповіт відображає справжню волю заповідача.

Список літератури

1. Крат В. І. Правові наслідки недійсності в спадковому праві. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 131. С. 53-61. [Електронний ресурс]//Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_201_5_131_8 (дата звернення: 27.02.2021)
2. Лист «Узагальнення судової практики вирішення спорів про спадкування» від 01.01.2015 [Електронний ресурс]// Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO00747> (дата звернення: 27.02.2021)
3. Цивільний кодекс України : Прийнятий Верховною Радою України від 16.01.2003 № 435-1У [Електронний ресурс]// Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 27.02.2021)

Денис Грекул

Науковий керівник – доц. Бунчук О. Б.

Виконання рішень ЄСПЛ в Україні

Процесуальний порядок виконання рішень Європейського суду прав людини (далі – ЄСПЛ) здійснюється відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 2006 р. та Закону України «Про виконавче провадження» від 1999 р, а також Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Координація виконання рішень ЄСПЛ та інформування про хід виконання рішень ЄСПЛ у справах, в яких Україна є стороною, здійснюються Міністерством юстиції в установленому порядку через Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини. Так, протягом десяти днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного, Міністерство юстиції України вчиняє наступні дії: 1) Готує та надсилає для опублікування в газеті «Урядовий кур'єр» стислий виклад Рішення українською мовою; 2) Надсилає стислий виклад Рішення Стягувачеві та іншим суб'єктам, безпосередньо причетним до справи; 3) Надсилає до державної виконавчої служби оригінальний текст і переклад резолютивної частини остаточного рішення Суду у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції. Після цього державна виконавча служба упродовж десяти днів з дня надходження документів відкриває виконавче провадження [1].

Процес виконання залежить від встановленого в Рішенні обов'язку держави та може здійснюватися шляхом: виплати Стягувачеві відшкодування, вжитті додаткових заходів індивідуального характеру та вжитті заходів загального характеру.

Виплата відшкодування Стягувачеві має бути здійснена у тримісячний строк з моменту набуття рішенням ЄСПЛ статусу остаточного або у строк, передбачений у рішенні. Так, протягом одного місяця від дня відкриття виконавчого провадження за рішенням ЄСПЛ Міністерство юстиції надсилає до Державної казначейської служби України постанову про відкриття

виконавчого провадження та той самий пакет документів, який був поданий до державної виконавчої служби. Протягом 10 днів від дня надходження зазначених документів Державна казначейська служба України здійснює списання на вказаний Стягувачем банківський рахунок, а в разі його відсутності — на депозитний рахунок державної виконавчої служби.

Державу-відповідача може бути зобов'язано вжити певних заходів індивідуального характеру для відновлення порушених прав. До таких заходів індивідуального характеру можна віднести відновлення попереднього юридичного стану, який був до порушення Європейської конвенції з прав людини, перегляд справи на національному рівні. Так, протягом десяти днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного Міністерство юстиції надсилає Стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права порушити провадження про перегляд справи та/або про його право на відновлення провадження відповідно до чинного законодавства.

Виконуючи рішення, держава-член зобов'язана поінформувати про здійснені кроки Комітет Міністрів. Як засіб, що має стимулювати держави до виконання рішень Суду, Комітет міністрів використовує гласність, видаючи проміжні резолюції, в яких повідомляється про прогрес країни на шляху до виконання рішення та може висловлювати стурбованість з приводу недостатності вжитих нею заходів [3]. Отже, виконання рішень ЄСПЛ є особливою формою захисту прав людини, спрямоване на уникнення аналогічних порушень прав і свобод людини в майбутньому.

Список літератури

1 Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України № 3477IV від 23.02.2006 р. // *База даних «Законодавство України»*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347715> (дата звернення: 27.02.2021).

2 Проблемні питання виконання рішень Європейського суду з прав людини на території України. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 7. С. 107-114. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2015_7_13(дата звернення: 27.02.2021).

3. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини: проблемні аспекти. *Віче*. 2013. № 2. С. 26-29. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_2_9 (дата звернення: 27.02.2021).

Аміна Громик

Науковий керівник – доц. Пацурківський Ю.П.

Актуальні аспекти поділу майна при розлученні

На перший погляд, одруження - ніби здійснення заповітної мрії для чоловіка та жінки. Здавалося б, всі проблеми та самотність позаду, а попереду тільки щасливе подружнє життя. Ніколи молода сім'я не замислюється яке майно є спільною власністю, а яке - особистою. Але коли постає питання про розлучення, не всі можуть мирно домовитись про його поділ. У такому випадку пара звертається до суду з питання поділу рівності часток у майні.

Зазвичай під час розірвання шлюбу у судовому порядку паралельно з цим і визначаються ось саме ці частки у майні та їх розподіл. У більшості випадків об'єкти права спільної власності подружжя рівне, якщо інше не визначено домовленістю між ними. Однак бувають випадки, коли суд відступає від принципу засади рівності часток подружжя, при обставинах, які мають істотне значення, а саме, якщо один із них: не дбав про матеріальне забезпечення сім'ї; ухилився від участі в утриманні дітей (якщо вони були); приховав, знищив чи пошкодив спільне майно; витратив його на шкоду інтересам сім'ї.

Також бувають випадки, коли частка майна одного із подружжя може бути збільшена у випадку проживання з ним або нею дітей, працездатних повнолітніх синів, дочок за умови, якщо розмір аліментів, одержуваних на забезпечення фізичного, духовного розвитку та лікування дітей, недостатній.

Найчастіше виникають спори при розподілі неподільних речей, а саме: квартири або будинку, земельної ділянки, автомобіля, кредитів або ж боргів і звичайно бізнесу. У таких випадках суд вчиняє так. Якщо говорити про квартиру (будинок) або земельну ділянку, то є два виходи: а) майно продається і кошти діляться навпіл між подружжям; б) майно передається тільки одному із подружжя, а інший отримує

грошову компенсацію у повному розмірі своєї частки. Статутний капітал сформований за рахунок спільної власності подружжя, є об'єктом їх сумісної власності. Тому й підлягає розподілу відповідно до закону.

Що ж до поділу автомобіля, слід зважити на ту обставину, що у судовій практиці найчастіше суд вирішує дане питання на користь тієї людини, на котру цей автомобіль зареєстрований, хто фактично ним керує і здійснює технічне обслуговування, проте все ж бувають випадки передачі автомобіля іншому із подружжя, виходячи з його інтересів або ж інтересів дітей.

При розгляді справ розподілу кредитів чи боргових зобов'язань суд у першу чергу повинен встановити, на які цілі витрачалися кредитні кошти. Отже, чоловік, який не бажає поодинці виплачувати борг, взятий на сімейні потреби, повинен довести, що взяті в кредит гроші були витрачені не на його особисті цілі.

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо, щоб уникати даних проблем при поділі майна, оптимальним виходом є укладення шлюбних договорів, у котрих будуть передбачені всі нюанси і це буде однозначно на користь як самої сім'ї, так і збереже кошти та нерви у процесі розлучення.

Список літератури

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 у редакції від 21.01.2021. № 2947-III. // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. #Text (дата звернення 28.02.2021)
2. Никифорак В. М. Розподіл майна подружжя як спосіб вирішення сімейного спору. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича*. Серія: Правознавство. 2009. Вип. 489. С. 61–67.
3. Труба В.І. Проблеми вирішення майнових спорів подружжя при розірванні шлюбу // *Правова держава: Щорічник наукових праць*. 2010. Вип. 21., С. 290-294.

Інна Гуменна
Науковий керівник – доц. Пацурківський Ю.П.

Актуальні питання визначення шлюбного віку в Україні

Шлюб це первинна ланка суспільства. Він ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. З цього випливає інше питання — з якого моменту та за яких умов можна укласти шлюб? Відповідь криється одному із головних понять законодавства про сім'ю, а саме: «шлюбний вік». Це досить гнучкий термін, який залежно від розвитку суспільства та інших зовнішніх чинників може змінюватись. Важливо, що в Україні це поняття було встановлене задля недопущення свавілля в період оформлення шлюбу. Наприклад, досить часто цим терміном оперують особи, які за певних добросовісних або не зовсім намірів хочуть оформити новий цивільний стан, але широке, гнучке значення і багаторазові пояснення даного поняття дають зрозуміти, що узаконити відносини коли відсутній необхідний визначений ступінь фізичної і психічної зрілості, вік особи (осіб), або ж цей союз створюється не з їх волі — неможливо. На нашу думку, також, цікавий той факт, що законодавство про шлюб і сім'ю не встановлює можливої різниці у віці осіб, що вступають у шлюб, граничного максимального віку для вступу в шлюб, але встановлює мінімальний вік. Законодавство не охоплює всіх випадків за яких може зменшуватись шлюбний вік, але їх перелік не є вичерпним. Найчастіше підставами для зниження шлюбного віку є фактичне створення родини, вагітність, народження дитини та інші причини, які суд визначить вагомими. Сучасне законодавство підходить до регулювання даного питання з різних сторін. Один із підходів – це соціальний, який опирається на перебіг життєвого циклу в соціальному значенні. Це заклад дошкільної освіти, школа, вступ у доросле життя, університет, повна дієздатність особи і т.д. Або ж біологічний, який характеризується фізіологічними процесами, які неминуче або за певних обставин відбуваються з людиною. Усе ж таки, на практиці виникають певні проблеми, коли особі необхідно надати право на шлюб шляхом звернення

до суду, і тільки після набрання законної сили рішення суду особі надається таке право. Крім того, є проблема визначення вагомості причини за якої неповнолітня особа хоче вступити у шлюб. Оскільки перелік таких причин невичерпний, суд шляхом певних роздумів від імені держави виносить рішення, в якому присутня частина суб'єктивної думки, досвід, власний професіоналізм, добросовісність і виваженість.

Отже, аналіз чинного законодавства та практикою застосування можна зробити висновок про те, що об'єктивно необхідний всебічний підхід до усвідомлення та застосування цього. Основним аргументом для цього є та обставина, за якою законодавець не встигає вчасно реагувати та створювати нові норми в сфері сімейного права разом зі зміною або появою нових правовідносин. При цьому треба враховувати ту обставину, що оновлене регулювання таких відносин буде мати бажаний позитивний результат. Адже нормативне врегулювання таких основних понять додасть чіткості, прозорості та виваженості в процесі реалізації фізичними особами вступати в шлюб за власного бажання, або з урахуванням важливих істотних обставин, а не через певний соціальний, релігійний, психологічний примус, який традиційно склався в суспільстві. Саме тому, це питання потребує належного вноормування, з огляду на динамічні зміни суспільства, на яке мають вплив насамперед культурні традиції світового співтовариства. Необхідно обґрунтувати новий підхід щодо можливості розв'язання питання вступу в шлюб у ранньому віці, до досягнення шлюбного віку або суттєво переглянути критерії до визначення шлюбного віку у бік його адекватного підвищення.

Список літератури

1. *Сімейний кодекс України*: Закон України від 10.01.2002 у редакції від 21.01.2021. № 2947-III. // База даних «*Законодавство України*». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>. #Text (дата звернення 28.02.2021)
2. Менджул М. В. Надання права на шлюб особам, що не досягли шлюбного віку: окремі проблеми. *Вісник Вищої ради юстиції*. № 2 (14) 2013. С.149-157.

Віктор Алекс Данчук

Науковий керівник – доц. Бунчук О.Б.

Застосування практики ЄСПЛ як джерела права в Україні

Правова система України потребує реформування відповідно до сучасних реалій, які значно пов'язані з інтеграцією України в європейський правовий простір. Зокрема, наша держава зобов'язалася застосовувати практику Європейського суду з прав людини при розгляді судових справ національними судами. Тому питання про те, чи варто розглядати практику ЄСПЛ як джерело права в Україні, є доволі дискусійним у вітчизняній правовій науці.

Як відомо, Україна належить до романо-германської правової сім'ї, країни якої не визнають прецедент як джерело права. Тим не менше, практика ЄСПЛ закріплена як джерело права на законодавчому рівні, а саме в Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року, ст.17 якого передбачає, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права [1, с.24]. Дане положення породило низку колізій, адже тепер усі рішення Суду повинні визнаватися джерелом права, а національні суди повинні застосовувати і тлумачити Конвенцію 1950 р. аналогічно до того, як це робить Суд у подібних справах. Невирішеним залишається й питання щодо того, про яку практику йде мова – всю практику Суду чи тільки ту, що стосується України [2, с.47-55].

Зазначимо, що сама Конвенція, ратифікована в Україні 17 липня 1997 року, не містить ніяких положень, які б зобов'язували її держави-учасниці визнавати практику ЄСПЛ джерелом права [2, с.47-55]. Тому визнання і використання Україною практики Суду як джерела національного права є винятково добровільним рішенням нашої держави, яке, проте, породило розбіжності у поглядах українських науковців щодо цього питання. Так, одні вчені стверджують, що рішення ЄСПЛ, зокрема й ті, що стосуються України, не є обов'язковими для застосування національними судами – в силу норм Конвенції як норм міжнародного права [3, с.18]. Інші вчені, такі як В.П.

Кононенко, визнають обов'язкову силу рішень Суду як джерела тлумачення Конвенції, а не джерела права. Однак більшість правовиків указують на те, що ЄСПЛ лише тлумачить норми Конвенції, а тому його рішення є прецедентами тлумачення. Наприклад, Д.М. Супрун стверджує, що «в результаті здійснення тлумачення норм Конвенції самі норми набувають нового розуміння, що вказує на необхідність застосування державами – учасницями Конвенції її правових норм у відповідності зі змістом, що їм наданий Європейським судом з прав людини як аутентичним інтерпретатором» [4, с.23]. Деякі науковці також зазначають, що немає сенсу розвивати дискусію щодо визнання практики ЄСПЛ джерелом права, оскільки якщо українське законодавство буде приведенне у відповідність із Конвенцією та практикою Суду, то не виникатиме необхідності прямого посилання на норми Конвенції [2, с.47-55].

Отже, практика ЄСПЛ визнається в Україні джерелом права і повинна обов'язково враховуватися національними судами при розгляді і вирішенні судових справ. Таке визнання і застосування сприяє вдосконаленню українського законодавства і приведенню його у відповідність із законодавством країн ЄС. А це підвищує гарантію захищеності прав людини в Україні.

Список літератури

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : закон України від 23.02. 2006 року № 3477-VI. *Урядовий кур'єр*. 2006. № 60. С. 24.
2. Юрчишин В. Д. Практика Європейського суду з прав людини як джерело права : колізії у національному законодавстві та шляхи їх вирішення. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2012. Т. 11. С. 47-55.
3. Андрианов К. В. Роль контрольного механізму Конвенції про захист прав і основних свобод людини в процесі реалізації її норм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2003. 18 с.
4. Супрун Д. М. Організаційно-правові засади та юрисдикційні основи діяльності Європейського суду з прав людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2002. 22 с.

Грина Доголич
Науковий керівник - доц. Заморська Л.І.

Позитивний аспект юридичної відповідальності (галузева належність)

Юридична відповідальність є особливим різновидом соціальної. Так, Зайчук О.В. зазначає, що юридична відповідальність полягає у застосуванні в порядку особливої процедури до правопорушника, засобів легального державного примусу, що передбачені в санкції правової норми.

У науковій літературі визначають два основні види правової відповідальності – ретроспективну/негативну, (відповідальність за вчинене у минулому діяння) та перспективну (позитивну).

Позитивну відповідальність розуміють як активний аспект відповідальності, в якому вона виступає як усвідомлення людиною свого місця й призначення в суспільстві, своєї ролі в суспільному прогресі, особистої участі у справах держави; своєрідний моральний й політичний регулятор поведінки, усвідомлення свого обов'язку перед суспільством і державою, усвідомлення характеру і виду зв'язків, у яких живе і діє людина; почуття морального та суспільного обов'язку; впевненість у необхідності суворого дотримання законів, недопущення вчинення правопорушень. [2, с. 165]

Переважаюча частина науковців у сфері загальнотеоретичної юриспруденції дають таку дефініцію позитивній відповідальності – добровільне, усвідомлене та послідовне виконання покладених обов'язків, що впливають із суспільних зв'язків людини, задля утвердження громадського порядку та суспільної безпеки.

Деякі з них заперечують двоаспектність юридичної відповідальності. Так, А.С. Шабуров вважає, що позитивна відповідальність — явище соціальне, а не правове, оскільки вона не має ознак формальної визначеності, державної примусовості та процесуальної форми реалізації. Власне тому даний вид відповідальності постає передусім як елемент свідомості або правосвідомості людини як члена суспільства, але аж ніяк не суб'єкта права.

Незважаючи на це, позитивна юридична відповідальність знаходить свій вираз і закріплюється на законодавчому рівні в багатьох галузях права. Так, у правовій сфері публічної служби позитивна правова відповідальність настає за досягнення особливих заслуг високого рівня суспільної корисності та в якості наслідку несуть за собою видатний результат (нагородження державною нагородою, підвищення рангу державного службовця)ю

У кримінальному та кримінально-процесуальному праві сутність позитивної відповідальності полягає у достроковому або частковому звільненні осіб, підданих заходам кримінальної відповідальності, від відбування покарання за тривале сумлінне виконання своїх юридичних обов'язків

У трудовому праві цей вид відповідальності виражається у вигляді різних видів заохочення – грошової премії, нагородженні почесною грамотою чи відзнакою, які застосовуються роботодавцем до найманих працівників сумлінне виконання своїх трудових обов'язків або перевиконання трудової норми [1, с. 80].

Отже, можна зробити висновок, що позитивна відповідальність безумовно виступає невід'ємним структурним елементом та видом юридичної відповідальності, що являє собою відповідну реакцію держави та суспільства на здійснене соціально корисне правомірне діяння, зміст якого закріплений у діючому законодавстві, особи у вигляді застосування різних заходів правового заохочення та стимулювання. Підґрунтям позитивної правової відповідальності, очевидно, є моральна оцінка.

Список літератури

- 1 Соломчак, Х. Б. Позитивна правова відповідальність людини: філософсько-правовий вимір. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. №3. 2013. С.469-479.
2. Черноп'ятов, С. В. Позитивна юридична відповідальність як наукова та методологічна категорія. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Вип. 1. 2013. С.164-171.

Олеся Дубчак

Науковий керівник - доц. Заморська Л. І.

Особливості суб'єкта правових відносин у їх структурі

У сучасному світі правове регулювання відносин між людьми стало особливо важливим, враховуючи пандемічні виклики, які несуть виключно вольовий, цілеспрямований характер. Зауважимо, що суб'єкти цілком усвідомлюють, що вступ у правові відносини це не лише спосіб їхнього волевиявлення, а в той ж момент має для них обмежувальний характер.

У юридичній літературі під правовими відносинами слід розуміти особливий вид суспільних відносин, які врегульовані нормами права, шляхом надання суб'єктам цих відносин суб'єктивних прав та покладення на них юридичних обов'язків, з метою задоволення їх інтересів. Так, на думку В.І. Леушина, до основних ознак правових відносин належить віднести, по-перше, те, що сторони наділені суб'єктивними правами і обов'язками, іншими словами, це двосторонній зв'язок, у якому беруть участь дві сторони: уповноважена та зобов'язана. По-друге, здійснення суб'єктивного права та виконання обов'язку забезпечено можливістю державного примусу. По-третє, правові відносини виступають у вигляді конкретного суспільного зв'язку, причому ступінь конкретизації може бути різним [1, с.5-6]

Відповідно до сказаного вище виникає питання структури правових відносин. Структура правовідносин — це основні елементи і характерний спосіб зв'язку між ними на підставі суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності з приводу забезпечення соціального блага чи яких-небудь інтересів. Вона складається з трьох елементів: суб'єктів, об'єктів і змісту. Суб'єктом правових відносин є носій суб'єктивних прав та обов'язків - фізичні особи, юридичні особи, держава та громадські об'єднання. Звісно ж, коли мова йде про суб'єкти правових відносин як їх учасників, варто згадати про правосуб'єктність. Правосуб'єктність складається з

правоздатності(здатність особи мати права та нести обов'язки) та діездатності(здатність своїми діями набувати і здійснювати суб'єктивні права та юридичні обов'язки) [2, с.127] Також виникає дискусійне питання з приводу співвідношення понять суб'єкт права та суб'єкт правових відносин. Поняття «суб'єкт права» є загальним і первинним, а поняття «суб'єкт правовідносин» — конкретним і вторинним. Можна зазначити, що трансформація суб'єкта права в учасника правовідносин пов'язана з процесом перетворення можливого в дійсне, перетворенням наявності об'єктивного права в реальну поведінку.[3, с.35].

Беззаперечно, особливої уваги у сучасній літературі наділяється поняття «деліктоздатності» суб'єкта правових відносин, що характеризує здатність особи нести юридичну відповідальність за вчинені нею неправомірні діяння. Дане розуміння має особливе значення, оскільки в галузевих юридичних науках існують теоретично відмінності щодо визначення суті даного поняття.

Отже, на нашу думку, правові відносини і є тим гарантованим засобом узгодження між суб'єктами їхніх намірів та цілей. Адже лише за допомогою розподілу прав і обов'язків можливе правомірне та справедливе закріплення інтересів сторін, які вирішили вступити у правові відносини. Крім того, суб'єкти правовідносин є невід'ємним надважливим елементом у їх структурі, оскільки за відсутності суб'єктів дані відносини не виникають.

Список літератури

1. Андріїв В.М. Правові відносини : від поняття до практики <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2007-1/07avmizp.pdf> (дата звернення 20.02.2021)
2. Фатхутдінов В.Г. Правосуб'єктність у структурі правовідносин //Держава та регіони. Серія:Право. 2018. №1(59). С.125-129.
3. Хаустова М. Суб'єктивізм у відносинах, врегульованих правом //Вісник Академії правових наук України. 2009. №03(58). С.34-40.

**Віталіна Єрмей,
Наталія Молдован**
Науковий керівник – асист. Бурка А. В.

Місце та значення договорів у регулюванні шлюбно-сімейних відносин

На сьогодні в Україні у регулюванні та вирішенні сімейно-шлюбних відносин на перший план виходить договір. Договірне регулювання сімейних відносин набуває великої популярності, є незамінною альтернативою вирішення сімейних проблем у судовому порядку. На практиці майже для кожного виду спорів сімейних відносин розроблена система сімейно-правових договорів, що ґрунтується на нових вимогах сімейного та світового законодавства, оскільки договір є найефективніший регулятор приватних відносин.

Потреба у використанні договорів з'являється на всіх стадіях розвитку сімейних відносин – створення, існування та припинення шлюбного союзу. Появу більшості проблем у регулюванні і вирішенні спорів спричиняє вже традиційна нечіткість законодавчих норм, прогалини в кодексах, некоординованість положень нормативних актів, відсутність ефективних механізмів реалізації сімейного права.

На цьому етапі заслуговує на увагу реалізація права подружжя на укладення між собою договорів щодо спільного сумісного майна. У ч. 2 ст. 64 Сімейного Кодексу України (далі – СК України) вперше вписана норма, згідно з якою договір про відчуження одним з подружжя на користь другого своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя може бути укладений без виділу цієї частки [1].

Також подружжя, яке розлучилось має право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому вони обов'язково мають визначити строки, розмір та порядок виплати аліментів. Варто звернути увагу на те, що у будь-якому випадку умови договору не можуть порушувати та

суперечити правам дитини, які встановлені законодавством України.

Незважаючи на те, що судовий порядок стягнення аліментів в Україні витримав випробування часом і на сьогодні має більший авторитет і ефективність, ніж договірна модель, яка є новою, незнайомою для нашої правової системи, проте майбутнє саме за позасудовим порядком по стягненню аліментів, який супроводжується самовідповідальністю, витримкою, розумінням [2, с. 29].

СК України також передбачає можливість договірного регулювання винятково особистих немайнових відносин. Прикладом може бути договір про вирішення питання участі батьків у вихованні дітей, який передбачений у статті 157 СК України.

Враховуючи все вищезазначене, вважаємо, що у СК України варто закріпити норми, що допомагали б регулювати загальні вимоги укладення, зміни та розірвання договору, межі договірної ініціативи учасників сімейних правовідносин, наслідки недодержання при укладенні договору вимог закону, оскільки на сьогодні договір стає основним елементом саморегулювання сімейних правовідносин; дозволяє врахувати численні потреби суб'єктів сімейно-правових відносин і обставини, які значно впливають на життя кожної сім'ї, кожного подружжя. Адже шляхом укладення, зміни чи розірвання договорів можна оптимально й найточніше врахувати інтереси учасників сімейних правовідносин.

Список літератури

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 21.02.2021).
2. Пономаренко О.М. Примусове стягнення аліментів за договором: проблеми судової та договірної практики // Збірник наукових праць Харківського нац. ун-ту ім. Г.С. Сковороди «ПРАВО». № 29. 2018. С. 28-36.

Практика застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві

Суди, уповноважені розглядати і вирішувати адміністративні справи, застосовують різноманітні заходи процесуального примусу. Законодавче визначення поняття «заходів адміністративного примусу» закріплене в ч. 1 ст. 144 КАС України. Заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства [1].

Зокрема, можуть бути застосовані такі заходи процесуального примусу: «попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф».

Застосування заходів процесуального примусу забезпечується шляхом вчинення особами, уповноваженими розглядати адміністративні справи, відповідних процесуальних дій: постановлення ухвали про привід особи до суду; постановлення ухвали про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Саме через дії реалізуються повноваження органів, що розглядають адміністративні справи про застосування процесуального примусу.

Особливості застосування судами приводу як заходу адміністративного примусу висвітлено у справі № 826/24198/15 16.11.2020 р., де судом розглянуто питання про застосування заходів процесуального примусу за позовом ТОВ «Про-Систем» до Головного управління ДПС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення, на виконання вимог постанови Верховного Суду від 08.10.2019, суд ухвалив застосувати до свідка заходи процесуального примусу у вигляді приводу [2].

Як приклад реалізації судом тимчасового вилучення доказів можна навести справу № 280/7819/20 за позовом кандидата у депутати Бердянської міської ради до Бердянської міської територіальної виборчої комісії про визнання протиправними та скасування постанов про повторний підрахунок голосів, судом було застосовано захід процесуального примусу – тимчасове вилучення доказу [3].

Оскільки Бердянська міська територіальна виборча комісія без поважних причин не виконала вимоги ухвал від 01.11.2020 року про витребування доказів, суд застосував захід процесуального примусу, який визначений ст.271 КАС України, згідно з ч. 1 якої, у разі неподання без поважних причин письмових чи речових доказів, що витребувані судом, та неповідомлення причин їх неподання суд може постановити ухвалу про тимчасове вилучення цих доказів для дослідження.

Отже, аналізуючи рішення судів зазначимо, що заходи процесуального примусу застосовуються при невиконанні суб'єктами своїх процесуальних обов'язків; застосовуються негайно; застосовуються доцільно (з метою не допустити невиконання особою покладених на неї процесуальних або інших юридичних обов'язків, забезпечити необхідні умови для розгляду та вирішення адміністративної справи).

Список літератури

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 24.02.2021)
2. Ухвала Окружного адміністративного суд міста Києва від 16.11.2020 р., судова справа № 826/24198/15.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93365415> (дата звернення: 24.02.2021)
3. Ухвала Запорізького окружного адміністративного суду від 02.11.2020 р., судова справа № 280/7819/20.
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92557722> (дата звернення: 24.02.2021)

Добровільність шлюбу як принцип сімейного права

Сімейне право ґрунтується на певних принципах, відповідно до яких воно впливає на суспільні відносини. А принципи знаходять своє закріплення в правових нормах. Один з таких принципів розкривається через умови укладення шлюбу. Сімейний кодекс України (далі за текстом — СК) визначає шлюб як сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану (ст. 21) та вичерпно визначає умови його укладення. У науці сімейного права їх поділяють на дві групи: позитивні, що дають можливість укладення шлюбу та відповідно негативні, що таку можливість виключають.

Добровільність шлюбу (ст. 24 СК) є однією з позитивних умов і означає, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Окрім СК, дана умова закріплена також у Загальній декларації прав людини (ч. 2 ст. 16) та Конституції України (ст. 51).

Оскільки шлюб є правочином, то волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі відповідно до ст. 203 ЦК.

Згода осіб, які прагнуть установити шлюбні відносини, повинна бути взаємною та добровільною і є своєрідним зовнішнім вираженням внутрішньої незалежної волі особисто кожного з подружжя [1, с. 32].

Шлюб без вільної згоди має місце тоді, коли одного чи обох із наречених примушують укласти шлюб під впливом емоційного чи фізичного тиску. Однак укладення шлюбу з корисливих мотивів (майнові інтереси, з метою отримання громадянства тощо), тобто без наміру створити сім'ю, але з усвідомленої вільної згоди, є не примусовим, а вважається фіктивним шлюбом. Відповідно до статистики, примусові шлюби є поширеним явищем в Європі (у нашій державі облік примусових шлюбів не ведеться, проте це не може свідчити, що проявів такого явища немає взагалі) [2, с. 132] Така динаміка

змусила світових законодавців визнати дане явище порушенням прав людини на міжнародному рівні: ст. 23 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р., ст. 16 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р., ст. 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 р., - усі ці акти визнають, що шлюб може бути укладено тільки за умови вільної і повної згоди обох сторін.

Серед основних причин укладення примусових шлюбів виділяють:

1) етнічні — укладення шлюбу без згоди наречених і найчастіше є частиною релігійних канонів або традицій;

2) соціальні — укладення шлюбу задля захисту репутації сім'ї, а також узаконення тих стосунків, характер яких суперечить моральним цінностям певного суспільства;

3) дискримінаційні — укладення шлюбу під тиском сім'ї та близького оточення стосовно необхідності набуття статусу замійної жінки/одруженого чоловіка [3, с. 977].

Отже, принцип добровільності шлюбу встановлений на рівні як національного, так і міжнародного законодавства. Незважаючи на наявність даної правової гарантії, примушування до вступу в шлюб до цих пір залишається актуальною проблемою XXI століття. З огляду на це, вважаємо доречним криміналізацію даного діяння, оскільки воно тягне за собою неможливість здійснювати своє право на вибір, свободу і особисту недоторканність, супроводжується рабством і домашнім насильством у різних формах.

Список літератури

1. Клименко С.В. Особливості регламентації та визначення умов укладення шлюбу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 6-3. 2013. 32 с.

2. Менджул М.В. Добровільність як визначальна умова дійсності шлюбу. *Юридичний бюлетень*. Випуск 8. 2018. 132 с.

3. Таран О.С. Примушування до шлюбу: сімейно-правовий аспект — с. 977. URL: Режим доступу: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-43-3/2.21> (дата звернення: 20.02.2021)

Дмитро Ілащук
Науковий керівник - асист. Оксентій Л. Л.

Право особи на евтаназію

Основоположним правом, яким наділена людина, є право на життя. Воно є пріоритетним і фундаментальним для будь-якої демократичної держави. Відповідно до ст. 27 Конституції України, кожна людина має невід'ємне право на життя, а ст. 3 зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю України.[2] Ці конституційні положення відображають загальноєвропейський підхід до правового регулювання, який означає, що ніхто не може позбавити людину життя. Разом з тим, у деяких країнах визнається право на евтаназію.

Найточнішим визначенням, на нашу думку, є визначення Ворони В. А., який характеризує евтаназію, як умисні дії чи бездіяльність медичних працівників, які здійснюються ними за наявності письмово оформленого клопотання пацієнта, який перебуває у стані, коли усвідомлює значення своїх дій і може керувати ними, з дотриманням законодавчо встановлених умов, з метою припинення його фізичних, психологічних і моральних страждань, у результаті яких реалізується право на гідну смерть. [1]

На нашу думку, евтаназію необхідно розуміти як дію або бездіяльність медичного працівника, який ставить собі за мету позбавлення болі та будь-яких страждань пацієнта, якщо він або його законний представник дав на це згоду та наслідком такого втручання є смерть.

В Україні були спроби узаконення пасивної її форми, але всі вони не були підтримані парламентом. В кінцевій редакції ч. 4 ст. 281 Цивільного кодексу України зазначено, що в Україні заборонено задовольняти прохання фізичної особи припинити її життя. Таке формулювання свідчить, що наша держава заборонила на законодавчому рівні будь-які спроби евтаназії. Чіткіше така заборона окреслена в ст. 52 Закону «Основи

законодавства України про охорону здоров'я», в якій зазначено, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії в будь-якій форм.[3]

Чинником, який унеможливує визнання права на евтаназію в Україні, є також менталітет українського суспільства, що впливає з релігійних переконань (пріоритетною релігією в нашій державі є християнство, яке забороняє евтаназію та стверджує, що лише Бог подарував людині життя та лише Він може його забрати). Ще одним аспектом, який зумовлює проблему введення евтаназії в Україні є некваліфікованість медпрацівників, які до прикладу можуть установити хибний діагноз. [4].

На нашу думку, застосування евтаназії може бути доречним тільки в тих випадках, коли стосується питання про припинення страждання та муки невиліковно хворих людей. Разом з тим, визнання права на евтаназію в Україні може призвести до зловживання таким правом (наприклад, надання хабаря медикам особами, які зацікавлені у здійсненні евтаназії).

Отже, проблема евтаназії є етичною, та від її розв'язання залежить доля багатьох людей, які страждають і перебувають протягом останніх років у лікарнях, стан яких діагностується як такий, що на грані між життям і смертю. Це питання до сих пір залишається дискусійним і потребує ґрунтовних досліджень.

Список літератури

1. Ворона В.А. Право на евтаназію як складова права людини на життя. *Право України*. 2010. № 5. С. 201-204.
2. Конституція України: Закон України від. 28.06.1996 у редакції від 01.01.2020 № 254к/96-ВР //База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 25.02.2021).
3. Стефанчук Р. О. та ін. Право на евтаназію: за чи проти? *Патологія*. 2018. № 3. С. 390-395.
4. Стрельцов Є. Евтаназія: духовні, моральні та правові складові. *Юридичний вісник України: загальнонац. прав. газ; засн. СП «Юрінком Інтер»*. 2009. № 17. С.5

Мар'яна Клипак
Науковий керівник – доц. Щербанюк О. В.

Зарубіжний досвід діяльності адвоката в адміністративному процесі та основні пріоритети його запозичення в Україні

Державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроекування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу при нормопроекуванні, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституційного, науково-освітнього, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України.

У Республіці Білорусь питання участі адвоката в адміністративному процесі урегульовано Процесуально-виконавчим кодексом Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення. Зокрема, п.4.5 даного акта визначено, що надання юридичної допомоги, захист прав, свобод і законних інтересів фізичної особи, щодо якої ведеться адміністративний процес, може здійснювати захисник, а надання юридичної допомоги потерпілому, а також фізичній особі - підприємцю, щодо якої ведеться адміністративний процес, - представник. Отже, в Білорусії здійснено розмежування клієнтів на дві групи з розподіленням відповідно компетенції захисника та представника. Перший надає юридичну допомогу лише фізичним особам, а другий – лише юридичним і фізичним, але винятково в справах адміністративно-деліктного провадження.

Засади діяльності адвоката в адміністративному процесі визначено в Кодексі Республіки Латвія про адміністративні правопорушення. Так, ст. 262 Кодексу передбачено участь адвоката як захисника. Захисник виступає від імені клієнта на підставі нотаріально завіреної довіреності.

Відзначимо, що в Республіці Латвія існує таке поняття як «присяжний адвокат» - це професійний і незалежний її представник, який забезпечує юридичну допомогу окремим

особам, бере участь у судових процесах і на попередньому слідстві, а також виконує інші юридичні дії. Тільки адвокати, які склали присягу (далі - присяжні адвокати), та їх помічники мають дозвіл виступати в суді, практикувати як адвокати. Адвокати - офіційні особи судової системи, які постають перед будь-яким судом Республіки Латвія або перед агентством попереднього слідства, оскільки вони найняті обвинувачуваним чи іншими учасниками справи (клієнтами). Поняття «присяжний адвокат» та адвокат нічим не відрізняються один від одного, а застосування поняття «присяжний адвокат» в Латвії продиктовано особливостями національного законодавства.

Досить цікавий досвід Республіки Естонія. Так, питання участі адвоката в адміністративному процесі, адміністративно-деліктному провадженні та в адміністративному судочинстві визначається Адміністративно-процесуальним кодексом Республіки Естонія. Зокрема, в Кодексі немає такого поняття «безкоштовна правова допомога» (ні первинна, ні вторинна). Однак це не означає, що її не надають адвокати. Естонський законодавець даний вид допомоги називає процесуальна правова допомога. Статтею 110 Кодексу передбачено, що процесуальна допомога - це державна допомога для покриття процесуальних витрат, яка надається за зверненням фізичної особи, що її потребує. Статтею 32 Кодексу визначено, що адвокат може бути уповноваженою особою в адміністративному процесі.

Отже, проведений комплексний аналіз відповідного чинного законодавства щодо правової допомоги адвоката в адміністративному процесі, практики його застосування, дозволяє зробити висновок про недостатньо ефективний рівень законодавчого регулювання зазначеного питання та необхідність його реформування.

Правова аргументація в конституційному судочинстві

У практиці міркувань ми часто зустрічаємося із ситуацією, коли необхідно не тільки мати істинне твердження, але й продемонструвати, чому це твердження істинне чи хибне, в чому полягає його доцільність або недоцільність. Цей спосіб інтелектуальної діяльності називають аргументацією.

Логіка визначає аргументацію як спосіб міркування, який складається із доведення і спростування, в ході яких формується переконання в істинності чи хибності якогось твердження, як у самого автора, так і у опонентів.

Аргументацією широко використовують у різних науках і галузях людської діяльності. Так, в українській мові права термін «аргументація» та інші спільнокореневі з ним терміни вживають переважно в юридичній доктрині, а також частково у мові правотлумачення (в «окремих думках» суддів Конституційного Суду України). У мові правотворчості частіше вживають термін «мотивація» (та спільнокореневі з ним терміни для позначення необхідності навести «мотиви та підстави» чогось) [1, с. 9].

Правова аргументація обов'язкова в конституційному судочинстві незалежно від того, який процесуальний документ доводиться розглядати суддям. ЗУ «Про Конституційний Суд України» не оперує термінами «юридична аргументація» чи «правова аргументація», проте він містить перелік обов'язкових елементів рішення та висновку, одним з яких є мотивувальна частина [2]. Саме в мотивувальній частині викладаються аргументи на підтвердження прийняття конкретного рішення. Вимоги до аргументації рішень конституційної юстиції доволі високі, що зумовлено їх значущістю та правовими наслідками. Аргументація в рішеннях КСУ полягає не у простій констатації

відповідності чи невідповідності оспорюваного положення Конституції України, а повинна базуватись на ґрунтовному дослідженні проблематики поставленого питання, розкритті змісту конституційних принципів, її положень, поширення їх дії на певну сферу суспільних відносин і конкретної ситуації.

Юридична аргументація у рішеннях КСУ полягає у використанні всіх відомих методів наукового дослідження, досягнень герменевтики, доктринальних розробок, а також прецедентів Європейського Суду з прав людини і аргументів своїх попередніх рішень. При цьому не можна розцінювати як аргумент одне лише посилання на положення Конституції чи міжнародних актів, рішення Європейського Суду з прав людини, на неаргументовані висловлювання у власних рішеннях. Простий набір подібних посилань або висмикування окремих положень роздумів певного суду не відповідає вимогам до змісту мотивувальної частини рішення, вони не породжують переконання в обґрунтованості аргументами позиції Суду, а тому невмотивоване рішення не може вважатися легітимним [3, с. 14].

Отже, правова аргументація є важливою складовою конституційного судочинства. Підґрунтям правової аргументації є багато наук, серед яких знаходить своє місце і логіка, адже у конституційному судочинстві переважають раціональні й аналітичні методи та способи, тому часто окремі або розбіжні думки суддів нагадують частини наукових трактатів.

Список літератури

1. Рабінович П. М, Дудаш Т. І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2 (85). С. 8–20.
2. Про Конституційний Суд України. Закон України від 13.07.2017р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-19> (дата звернення: 21.02.2021)
3. Савенко М. Д. Юридична аргументація в конституційному судовому процесі: методологічний аспект. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ НАУКМА*. Том 129. Юридичні науки. 2012. С. 11-15.

Ірина Колощук
Науковий керівник – асист. Бурка А. В.

Інститут шлюбного договору в Україні

Питання розвитку інституту шлюбного договору є доволі актуальною темою для нашого суспільства. Безсумнівно, практика укладення шлюбних договорів в Україні, порівняно з іншими європейськими державами чи США, є мізерною. Зауважимо, що інститут шлюбного договору існує в Україні з 1992 року, проте широких обертів він досі не набув, оскільки «в силу менталітету більшість громадян вважають шлюбний контракт проявом недовіри і не знаходять об'єктивних причин його укладення, а тому так і не знають, для чого він власне потрібен» [1, с. 105].

Суспільні відносини, пов'язані зі шлюбним договором регулюються Главою 10 Сімейного Кодексу України, яка має назву «Шлюбний договір». Під поняттям шлюбного договору належить розуміти цивільний правочин, який ґрунтується на домовленості наречених або подружжя відносно встановлення майнових прав та обов'язків подружжя на період існування шлюбу.

Статистичні дані, наведені на офіційному сайті Міністерства юстиції України, свідчать про вузький спектр використання шлюбних договорів українцями, проте за останні три роки з'явилася значна тенденція зростання кількості укладання шлюбних контрактів.

Особливістю шлюбного контракту є, власне, його зміст і суб'єктний склад. Шлюбним договором регулюються винятково майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права й обов'язки. Однак, шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. Позитивним фактором при укладанні шлюбного контракту для наречених або ж подружжя є те, що даний договір не може зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені Сімейним Кодексом, а також ставити одного з подружжя у надзвичайно не вигідне матеріальне становище [2].

Проте, як свідчить судова практика, надзвичайно невідгідне матеріальне становище має оціночний характер і підлягає доведенню. Так, Верховний Суд визнає як «надзвичайно невідгідне матеріальне становище» передання всього майна, доходів, набутих у шлюбі, лише одному з подружжя [3].

Характерна особливість суб'єктного складу полягає у тому, що право на укладання шлюбного договору є не лише в подружжя, а й в осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (наречені), проте до переліку осіб, які мають право укладати шлюбний договір, не входять особи, які перебувають у цивільному шлюбі, тобто у фактичних шлюбних відносинах. Варто пам'ятати і про особливості укладення шлюбного договору неповнолітніми особами, які не мають повного обсягу дієздатності [4, с. 145-146].

Підсумовуючи вищевказані положення, можна зробити висновок, що шлюбний договір є безперечним засобом захисту майнових прав подружжя. З кожним роком даний правочин отримує все більше прихильників, а в перспективі буде користуватись чималим попитом. Адже, як свідчить світова практика, шлюбні договори – це не ознака недовіри, а гарантія на майбутнє, саме наявність такого шлюбного договору дозволить подружжю не хвилюватись про можливі майнові ризики в подальшому.

Список літератури

1. Білоусов В. М., Дмитришина В. А. Шлюбний договір в Україні: практичне втілення // Юридичний вісник 4 (41) 2016. С. 105-108.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n370> (дата звернення: 12.02.2021).
3. Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2020 р. у справі № 755/19197/18 // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88016384> (дата звернення: 23.02.2021).
4. Чеховська І.В., Яременко В.С. Право на укладання шлюбного договору // Юридичний науковий електронний журнал. № 2. 2020. С. 144-147.

Діана Король
Науковий керівник – асист. Бурка А. В.

Відповідальність за невиконання та неналежне виконання зобов'язань

Відповідно до статті 610 Цивільного кодексу України, порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання) [1]. Таке визначення дозволяє стверджувати, що «порушення зобов'язання» є родовою категорією, яка складається з двох видів: невиконання зобов'язання і неналежне виконання зобов'язання, проте деякі науковці вважають, що «невиконання» і «неналежне виконання» - це явища, що залежать від ступеня виконання зобов'язання боржником [2, с. 89].

Насамперед, зазначимо, що цивільно-правовий інститут відповідальності за невиконання або ж неналежне виконання зобов'язань дуже широкий. Проте до основних елементів можемо віднести мету, умови, функції, форми та підстави відповідальності.

Щодо юридичної підстави, то настання цивільно-правової відповідальності можливе за наявності складу цивільного правопорушення. Якщо ж говорити більш детально, то невиконання або ж неналежне виконання можна класифікувати залежно від перерозподілу відповідальності між кількома боржниками, в зобов'язаннях із множинністю осіб виокремлюють часткову й солідарну відповідальність; основну й субсидіарну (додаткову) [3].

У статті 611 Цивільного кодексу України передбачено ряд правових наслідків порушення зобов'язань, а саме: 1) припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; 2) зміна умов зобов'язання; 3) сплата неустойки; 4) відшкодування збитків та моральної шкоди.

Відшкодування збитків є досить універсальною та поширеною мірою цивільно-правової відповідальності, а отже, найпоширенішим правовим наслідком порушення зобов'язання, який застосовується незалежно від спеціального застереження про це у договорі чи законі. Варто зазначити, що цивільним законодавством передбачено, що сплата неустойки та відшкодування збитків не виключають одне одного. Отже, відповідно до статті 624 Цивільного кодексу України, якщо за порушення зобов'язання встановлено неустойку, то вона підлягає стягненню у повному розмірі, незалежно від відшкодування збитків. Аналіз судової практики показав, що суди здебільшого приймають рішення про одночасне стягнення штрафу та пені за позовами щодо невиконання або неналежного виконання зобов'язань [4, с. 87].

Підводячи підсумки, варто зазначити, що юридична природа цивільно-правової відповідальності за невиконання або ж неналежне виконання зобов'язання може трактуватись у різних підходах: а) як санкції за неправомірну поведінку; б) як захід державного примусу; в) як захід покарання за вчинене правопорушення; г) як обов'язок правопорушника відшкодувати завдані збитки і сплатити неустойку.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 12.02.2021).

2. Баранова Л.М. Невиконання та неналежне виконання як види порушення зобов'язання. Актуальні проблеми приватного права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 92-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова. 2014. С.89-90

3. Солодков А.А. Узагальнення судової практики застосування статті 625 Цивільного кодексу України в цивільному судочинстві. URL: http://hra.court.gov.ua/sud2090/inf_court/generalization/civil7/ (дата звернення: 20.02.2021)

4. Габріадзе М.Р. Система цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. *Юридичний вісник*. 2020 С. 85-92

Юлія Костів

Науковий керівник - доц. Заморська Л. І.

**Правове регулювання шлюбу в Україні :
теоретичні та законодавчі засади**

Відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України (СКУ) сім'я є первинним осередком суспільства, що формує невіддільну частину держави. За ст. 21 цього ж кодексу, шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований в органі реєстрації актів цивільного стану [2]. Тобто, сім'єю, яка перебуватиме під гарантованим правовим захистом, очевидно, є сім'я, що затвердила свої стосунки в РАЦСі. Проте, за останніми даними статистики 80% людей віком від 18 до 29 років підтримують ідею спільного проживання разом до шлюбу та отримують схвалення від 45% людей віком від 45 років. Отже, ми можемо спостерігати за тим, що молоде українська суспільство не бачить суттєвої необхідності брати офіційний шлюб, адже стосунки без засвідчення органів державної влади дають їм відчуття свободи та можливість розійтись швидко, без впливу права. Проте спільне проживання впродовж тривалого терміну у незареєстрованому шлюбі – під час розлучення може не обійтись без суду. Тому у галузі сімейного права сформувалось поняття цивільного шлюбу, який не повинен бути зареєстрований, так само як і фактичний, а подружжя повинно проживати та спільній території та вести спільне господарство [1, с. 21]. Отже, головна відмінність між цивільними та офіційними шлюбними правовідносинами полягає в реєстрації останніх у органах державної влади.

Отже, керуючись вищепереліченими фактами, можна зрозуміти, що подружжя, яке перебуває в офіційному шлюбі, - може розраховувати на гарантований захист власних прав та інтересів державою, тоді, як подружжя в цивільному шлюбі повинно розраховувати на мирне уладнання конфлікту, або, в протилежному випадку, судового засідання.

Спільна територія для проживання подружжя - не є умовою для виконання подружніх обов'язків. Щодо поділу спільно нажитого майна, то, згідно зі ст. 74 СКУ [2], майно, що є спільно сумісною набутою власністю і не регулюється жодними

нотаріальними документами ділиться навпіл. Так само, як і при звичайному шлюбі, згідно зі статтею 71 СКУ [2], нерухоме майно, що не можливо поділити оцінюється незалежною групою, для того, щоб один із подружжя зміг отримати грошову компенсацію. При небажанні одного із подружжя сплатити цю частку встановлюється спільне право власності на певну частку зазначеного майна. Ця частка може змінюватись через особливі потреби такі як неповнолітні/непрацездатні діти, за умови того, що виданих аліментів недостатньо для їх утримання. Діти та аліменти. Відповідно до ст. 125 СКУ діти, батьки яких не перебувають в офіційно зареєстрованому шлюбі, повинні отримати підтверджений тест на батьківство за вимогою: 1) батька та матері; 2) особою, що вважає себе батьком дитини; 3) рішення суду; 4) дитини, що досягла повноліття [2]. При підтвердженні батьківства та відповідно до ст. 180 СКУ встановлюється обов'язок обох батьків утримувати спільну дитину до її досягнення повноліття [2]. Отже, за невиконання цих умов на одного із подружжя можуть накластись аліменти, які суд визначає відносно заробітної плати. Контраргументом у такій суперечці можуть бути наведені копії документів про грошові перекази чи чеки товарів, куплених спеціально для дитини [1, с. 21].

Отже, держава повинна бути зацікавлена в офіційній реєстрації шлюбів для того, щоб надалі приймати правомірні рішення щодо захисту прав та інтересів суспільства чи конкретної людини. Офіційна реєстрація шлюбу, зокрема, є гарантом стабільності та охорони прав та інтересів як подружжя, їх спільних дітей, так і, безумовно, держави.

Список літератури

1. Григор'єва А. Співвідношення понять “цивільний шлюб”, “співжиття”, “громадянський шлюб”, “фактичний шлюб” та “конкубінат” *Підприємство, господарство і право*. 2013. № 8. С.19-22.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (в редакції від 01.01.2021 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 21.02.2021)

Договір купівлі-продажу та «генеральна довіреність» на автомобіль: співвідношення понять

На практиці часто мають місце випадки, коли договір купівлі-продажу автомобіля заміняють оформленням генеральної довіреності, оскільки більшість вважають це економічно вигіднішим і швидшим методом, ніж укладення договору. Проте під час таких дій не враховується те, що довіреність не є підставою для набуття права власності на автомобіль, а тому існують певні ризики, що згодом можуть перетворитися у негативні юридичні наслідки для особи, яка отримала генеральну довіреність. У зв'язку з цим виникає необхідність у встановленні різниці між договором купівлі-продажу автомобіля та оформленням генеральної довіреності на нього.

Довіреність – це письмовий документ, що видається особою (довірителем) іншій особі (представнику) для представництва перед третіми особами [1, с. 53]. За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно і сплатити за нього певну грошову суму [2]. Тобто з вищезазначеного випливає, що довіреність наділяє представника правом розпорядження, але аж ні як не підтверджує право власності на автомобіль. Особа має повне право на користування транспортним засобом, може продати, обміняти або ж будь-яким іншим способом передати автомобіль у володіння іншої особи, але не набуває правового статусу його власника.

«Купівля автомобіля за довіреністю» може приховувати в собі безліч нюансів. Розглянемо основні із них: 1) довіреність може бути скасована особою, яка її видала, а тому купуючи транспортний засіб за довіреністю у незнайомої особи не можна бути впевненим чи не скасує вона її, адже довіритель має повне право на це; 2) транспортний засіб може бути викраденим або ж «двійником», тобто документи, які пред'явить «власник»,

можуть бути підробленими і без спеціальної процедури особа не зможе це виявити; 3) окрім цього транспортний засіб може бути переданий у заставу. Якщо автомобіль перебуває у заставі, то на ньому стоїть заборона на відчуження до моменту, поки всі зобов'язання за договором не будуть виконані. А до того моменту, поки продавець не виконає умови договору, даний автомобіль підлягає арешту з подальшим вилученням і «новому власнику» буде досить важко довести факт виникнення права власності. Загалом, поки транспортний засіб зареєстрований за попереднім власником, а інша особа користується ним на підставі довіреності, то в будь-який момент існує ризик того, що автомобіль буде затримано чи накладено арешт за борги «дійсного власника»; 4) однією із найбільш розповсюджених підстав для припинення представництва за довіреністю є смерть власника (довірителя). В останньому випадку автомобіль стає предметом спадщини, на нього можуть претендувати спадкоємці. При цьому «новий власник» не має жодного права на транспортний засіб та не зможе нічого зробити, оскільки фактично автомобіль не його [3].

Підсумовуючи все вищезазначене, наголосимо на тому, що за генеральною довіреністю особа не набуває правового статусу власника автомобіля, сама ж довіреність у будь-який момент може бути відкликана, внаслідок чого право на користування автомобілем буде втрачено. Тому, обираючи між генеральною довіреністю та договором купівлі-продажу, треба віддати перевагу останньому.

Список літератури

1. Серая А. Поняття і правова природа довіреності. *Підприємництво, господарство і право*. 12/2016. С. 53-57.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 12.02.2021).
3. Генеральна довіреність на автомобіль у 2021 році // Офіційний сайт адвокатського бюро «Юрлайт». URL: <https://urlight.com.ua/uk/2018/01/21/generalna-dovirenist-na-avtomobil/> (дата звернення: 17.02.2021)

Юліанна Куликовець

Науковий керівник - асист. Продан Т. В.

Криміналізація діянь як один із проявів кримінальної законотворчості

Одвічна боротьба добра і зла, про яку писали античні філософи та сучасні науковці, знайшла свій прояв і в кримінальному праві. З розвитком суспільних відносин зло розвивалося і сформувалося в юридичну категорію – кримінальне правопорушення. Один із фундаментальних принципів кримінального права «*nullum crimen sine lege*» означає, що не має злочину без вказівки на це у законі. Саме закріплення кримінальних правопорушень і відповідальності за них є головним завданням криміналізації як прояву кримінальної законотворчості.

Головним завданням законотворчості у сфері кримінального права є створення та закріплення кримінально-правових норм. Більша частина норм кримінального права є каральними, котрі визначають, які суспільно-небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями та яка кримінальна відповідальність за їх вчинення. У цьому проявляється процес криміналізації як один із елементів законотворчості. На думку П. Фріса, криміналізація – це: «виявлення суспільно-небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів» [1, с. 20].

Процес криміналізації зумовлений рядом факторів. До основних таких факторів можна віднести: необхідність забезпечення конституційних норм, які є нормами прямої дії, а також інших нормативно-правових актів; необхідність забезпечення прав і свобод людини та громадянина від незаконних посягань, як головного обов'язку держави; результати кримінологічних досліджень, які вивчають динаміку діянь за допомогою кількісно-якісних показників та обґрунтовують необхідність визначення діянь кримінально-караними; зміна загальновизнаної моральної оцінки відповідного діяння; громадська думка [2, с. 205]. Вищенаведені фактори дають нам змогу виділити такі групи підстав, що

впливають на криміналізацію: юридично-кримінологічні, соціально-економічні та соціально-психологічні.

Юридично-кримінологічні – підстави, які дозволяють визначити ті діяння, до яких застосування кримінальної відповідальності є справді ефективним регулятором. Основою для виділення таких діянь є їх суспільна небезпечність. Так, М.І. Хавронюк називає її єдиною підставою криміналізації [3, с. 55]. Соціально-економічні – підстави криміналізації, пов'язані із впливом певних протиправних діянь на зовнішні показники: збільшення соціальних, економічних та ін. негативних наслідків. Соціально-психологічні підстави полягають у необхідності відповідності між Законом про кримінальну відповідальність і правовим менталітетом народу, врахуванні цього аспекту при вирішенні питання про криміналізацію. Це зумовлено тим, що кримінальні норми спрямовані на врегулювання суспільних відносин, тому під час їх впровадження потрібно враховувати соціально-психологічні й історичні чинники.

Отже, процес криміналізації є дуже важливим елементом кримінальної законотворчості. Оскільки криміналізація – механізм виявлення певних діянь, які необхідно визнати кримінальними правопорушеннями та встановити за їх вчинення кримінальну відповідальність, щоб забезпечити завдання кримінального права, а саме: «правове забезпечення охорони прав людини і громадянина, власності, громадської безпеки та громадського порядку, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, запобігання кримінальним правопорушенням» [4, ст. 1].

Список літератури

1. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1 (2). С. 19-28
2. Кудрявцев В.Н. Основания уголовно-правового запрета: криминализация и декриминализация : учеб. пособ. М. : Наука, 1982. 304 с.
3. Дудоров О.О., Мельник М.І., Хавронюк М.І. Злочини у сфері підприємництва : навч. посіб. К. : Атіка, 2001. 176 с.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n2>. (дата звернення 20.02.2021)

Вероніка Кухар

Науковий керівник - проф. Гетьманцева Н. Д.

Гідна праця як основа формування соціальної політики держави

Підвищення рівня забезпечення гідної праці в Україні є одним із найважливіших завдань у соціально-трудовій сфері, що потребує виконання. Наявність типових нерозв'язаних проблем у сфері прикладання праці актуалізує дослідження соціально-економічного контексту реалізації концепції гідної праці, спрямованого на розв'язання проблем у соціально-трудовій сфері, забезпечення зайнятості, соціальної згуртованості [1].

Соціальна політика держави - це система методів, засобів та цілей із регулювання соціально-економічних умов життя населення, спрямована на забезпечення добробуту й усебічного розвитку громадян і суспільства загалом. Соціальна політика функціонує за наявності різних складових, серед яких - гідна праця, яка є ключовим елементом, адже сучасне трудове законодавство ставить перед собою дві мети: економічну, яка полягає у сприянні зростанню та розвитку виробництва, та соціальну, що полягає у захисті інтересів праці [2, с.47].

Найважливіша роль у реалізації такого соціального явища як гідна праця належить трудовому праву як галузі права [3]. Адже право на працю є суб'єктивним правом кожного, завдяки якому людина задовольняє не лише власні потреби, а потреби суспільства у збалансованому розвитку держави. На жаль, стан праці в Україні на сьогодні далекий від ідеалу через наявність низки проблем – високого рівня безробіття, еміграції робочої сили, неефективного використання трудового потенціалу, що гальмують розвиток держави. Низький рівень винагороди за виконану роботу (надану послугу) є найболючішою серед проблем українського народу, адже необґрунтовано мізерна оплата праці є гальмом розвитку економіки, що тягне за собою ряд інших соціальних негараздів.

Не всі проблеми мають законодавчий характер, вагомим недоліком є менталітет населення з приводу розуміння гендерної рівності, що проявляється в прихованій дискримінації, відображеній у свідомості суспільства та консервативних

стереотипах. Гідна праця спрямована на захист найменш захищених осіб, мінімальних обов'язкових стандартів для них. Показники гідної праці мають стосуватися не загальних цифр, а виміру стану, що не можуть нарівні конкурувати на ринку праці. Ми повністю підтримуємо дану позицією - саме на таких засадах має ґрунтуватись соціальна та правова держава.

Одним із найпріоритетніших напрямків реформування країни є гідна праця, підтвердженням чого є підписання меморандуму щодо Програми впровадження гідної праці в Україні в 2020-2024 рр., згідно з яким погодженими пріоритетами програми є: поліпшений соціальний діалог; інклюзивна та продуктивна зайнятість; поліпшені умови праці та соціальний захист. Реалізація Концепції гідної праці потребує пошуку можливостей її забезпечення в Україні. Установлений курс України на побудову соціальної держави та взяті зобов'язання у зв'язку з вибором євроінтеграційного вектора є передумовою подальшого розвитку соціально-трудових відносин у площині реалізації концепції гідної праці. Пріоритетами соціально-економічного прогресу у сфері праці у короткостроковій перспективі мають стати дії, спрямовані на: побудову економічного фундаменту, удосконалення інституційного механізму регулювання трудових відносин, послаблення соціальної напруженості, забезпечення соціальної справедливості, підвищення високопродуктивності, цінності праці, що сприятиме відтворенню робочої сили [1].

Отже, підсумовуючи, можемо з упевненістю сказати, що гідна праця є фундаментом формування соціальної політики держави, дотримання якого призведе до бажаних, необхідних змін у країні.

Список літератури

1. Яценко В.Л. Реалізація концепції гідної праці в Україні: актуальні проблеми та перспективи в контексті послаблення соціальної напруженості в суспільстві.
URL : <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-12/pratsia-b7816.pdf>
2. Лившиц Р. З. Трудовое законодательство: поиск концепций. Советское государство и право, 1990. № 7. С. 47–56.
3. Гостюк О. Концепція гідної праці як елемент правової політики держави. *Підприємництво, господарство і право*, 2016, С. 90-93.

Анастасія Лабик

Науковий керівник - доц. Ющик О. І.

Фактична підстава застосування обмежувальних заходів до осіб, які вчинили злочин, пов'язаний з домашнім насильством, за законодавством України

Запровадження обмежувальних заходів до кримінального законодавства України стало важливим кроком на шляху до імплементації міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством, яке донині залишається глобальною проблемою. Як свідчить практика, національні суди поки що досить обережно ставляться до застосування відповідних положень, що не завжди зумовлено об'єктивними причинами (укладенням угод про примирення, призначення покарання у вигляді позбавлення волі тощо). Очевидно, з'ясування шляхів розв'язання цієї проблеми покладено на кримінально-правову науку. Однією із важливих категорій, що потребують детального аналізу, залишається підстава застосування обмежувальних заходів щодо домашніх кривдників.

У теорії кримінального права виділяють двоєдину підставу застосування обмежувальних заходів, яка характеризується фактичним та юридичним аспектами [2, с. 56]. Так, фактичною підставою є вчинення особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством, – саме таким поняттям оперує законодавець у статті 91-1 КК кодексу України. Можна стверджувати, що суд може призначити вказані заходи кримінально-правового впливу не лише у випадку скоєння особою домашнього насильства, передбаченого статтею 126-1 КК України, а й інших злочинів, пов'язаних з ним. До такого висновку дійшла об'єднана палата ВС у постанові від 12 лютого 2020 року, де зазначила, що «злочином, пов'язаним із домашнім насильством, належить вважати будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», незалежно від того, чи вказано їх в інкримінованій статті (частині статті) КК як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину» [3].

Беручи за основу позицію Верховного Суду, вітчизняні науковці змогли виділити ознаки фактичної підстави застосування обмежувальних заходів. Зокрема, до них відносять: а) наявність елементів фізичного, сексуального, економічного або психологічного насильства у вчиненому діянні; б) потерпілими особами є родичі кривдника або інші особи, з якими він проживає (проживав) однією сім'єю, незалежно від того, чи проживали вони разом на момент скоєння злочину; в) наслідками є фізичні або психологічні страждання, розлади здоров'я, втрата працездатності, емоційна залежність або погіршення якості життя потерпілого; г) систематичність (стосується лише ст. 126-1 КК України) [1, с. 46]. Тобто підставою для застосування обмежувальних заходів може стати вчинення будь-якого злочину, що посягає на статеву свободу чи статеву недоторканність особи, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, скоєння інших злочинів, що загрожують життю або здоров'ю потерпілого тощо. Найбільша відповідальність у подібних ситуаціях покладається на органи досудового розслідування, адже до їх обов'язків входить установлення усіх фактичних обставин учинення правопорушення, що в подальшому матимуть вирішальне значення при розгляді судом питання про застосування обмежувальних заходів.

Отже, фактичною підставою застосування обмежувальних заходів щодо домашніх кривдників є вчинення ними будь-якого кримінального правопорушення пов'язаного з домашнім насильством, незалежно від родового та безпосереднього об'єкта такого злочину.

Список літератури

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.

2. Новікова К.А. Ознаки та поняття обмежувальних заходів у Кримінальному кодексі України. Питання боротьби зі злочинністю. Харків, 2020. Вип. 39. С. 54-60.

3. Постанова Верховного Суду від 12 лютого 2020 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87602679> (дата звернення: 26.02.2020).

Марина Лавренюк
Науковий керівник – доц. Щербанюк О. В.

Судова аргументація у кримінальних провадженнях

Судова аргументація є комплексом засобів, методів і прийомів, які використовуються учасниками судового процесу під час представлення позиції в судовому процесі, що знаходить своє відображення в певному виді судового рішення.

У ч. 1 ст. 364 КПК України чітко визначено послідовність виступів у судових дебатах учасників судового розгляду (прокурор, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження). Така послідовність виступів забезпечує змагальність сторін судового провадження, а також створює умови для здійснення обвинувачуванним і його захисником захист від висунутого обвинувачення [1, с. 437]. Кожен із перелічених учасників судового розгляду на основі сформованих власних аргументативних міркувань конструює свою промову, яку має виголосити під час судових дебатів. Таким чином це регламентоване законодавством дійство стає формою мовного спілкування, в якому виразно демонструється кожним учасником рівень володіння аргументативними засобами переконування. Враховуючи це, судові дебати виконують дві взаємопов'язані функції: а) комунікативну – сприяють обміну думками й судженнями учасників судового процесу, б) інформативну – містять інформацію про досліджувані події й дані, що підтверджують обґрунтованість висновків і пропозицій [2, с. с. 202].

Безумовно, аргументативна практика промовців відображає у мовленні кожного задіяного у дебатах оратора, однак найвиразніше вона виявляється у промовах двох основних дійових осіб – прокурора і захисника, між якими дебати, по суті, відбуваються в одному полемічному ключі, адже мають спільний об'єкт дослідження, зумовлені єдиним процесуальним

режимом, проте підпорядковані різній цільовій спрямованості. Тому практика аргументування, аргументативне міркування кожного з них наділені певною специфікою. Їхнім полемічним промовам усе ж характерна низка для спільних ознак, а саме: компетентність, адекватність, об'єктивність, конструктивність, що позиціонуються у кожному конкретному випадку залежно від фактичних обставин справи.

Звертаючись до судової практики, що підкреслює важливість умотивованості судових рішень, можна навести приклад рішення ЄСПЛ «Серявін та інші проти України». Зокрема, Суд зазначив, що національний суд має певну свободу розсуду щодо вибору аргументів у тій чи іншій справі та прийняття доказів на підтвердження позицій сторін. Ще одне призначення обґрунтованого рішення полягає у тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті. Крім того, вмотивоване рішення дає стороні можливість оскаржити його та отримати його перегляд вищестоящою інстанцією [3, п. 58].

Отже, аргументативна практика у різних напрямках юридичної риторики, а особливо у судовому процесі, істотно позначається на підвищенні результативності та поліпшенні якості юридичного дискурсу. Адже від переконливості доказів, викладених в обвинувальній промові прокурора, в обґрунтованості спростувань й виправдальних фактів виступу адвоката, у високопрофесійному рівні аргументативності позовної заяви тощо практичних діянь правників залежать не лише правомірність рішень суду, справедливості ухваленого вироку, а й вирішення низки взаємопов'язаних із судовим процесом справ, та й зрештою доля, життя людини – найвищої соціальної цінності суспільства.

Список літератури

1. Кримінальне процесуальне право України : навч. посібник/ за ред. В. Г. Гончаренка та В. А. Колесника. Юстиніан, 2014. 576 с.
2. Олійник Ольга. Мистецтво судових дебатів : навч. посібник. Кондор, 2010. 258 с.
3. Рішення у справі «Серявін та інші проти України» (Seryavin and Others v. Ukraine) від 10 лютого 2011 року, заява № 4909/04.

Ольга Лисюк

Науковий керівник – доц. Бунчук О. Б.

Африканська система захисту прав людини

Африканська система наймолодша серед відомих регіональних систем захисту прав людини. Питання захисту прав людини є надзвичайно актуальним для Африки. Щодня в Африці відбуваються численні порушення прав людини. Під час війн в африканських країнах (Ангола, Руанда, Конго та ін.) грубо порушуються права і свободи людини, такі як право на життя, особисту недоторканість, гідність та інші [4].

В кінці 1950-х – на початку 1960-х років на африканському континенті відбувся ряд Всеафриканських конференцій, і саме на одній із таких було прийняте рішення про створення Африканської комісії з прав людини. Африканська комісія з прав людини і народів відіграла важливу роль у заохоченні, тлумаченні та захисті прав, закріплених у Африканській Хартії прав людини і прав народів [1].

Комісія зробила вагомий внесок у затвердження прав корінних народів в Африці. За її участю був прийнятий Протокол про права жінок. Проте, незважаючи на всі її зусилля щодо захисту прав людини в Африці, рішення Африканської комісії носять винятково рекомендаційний характер і для африканських держав ніякої юридичної сили не мають, а деякі політичні діячі зазначають, що фактично вони не працюють.

25 травня 1963 року, як результат єдиного компромісного тексту, був прийнятий статут Організації африканської єдності. Основними цілями ОАЄ є зміцнення єдності та солідарності африканських держав, зміцнення всебічного політичного й економічного співробітництва між ними, захист їх суверенітету, незалежності та територіальної цілісності, ліквідація колоніалізму, заохочення міжнародного співробітництва.

У своїй діяльності ОАЄ керується такими принципами, як невтручання до внутрішніх справ держав-членів, поважання їх територіальної цілісності та незалежності, визнання

непорушності існуючих в Африці кордонів, мирне врегулювання спірних питань, підтримка визвольних рухів.

Важливим залишається питання захисту прав африканських дітей. Існує низка регіональних інструментів, спрямованих на дотримання прав дитини [3]. Серед них:

- Африканська хартія про права і добробут дитини (хартія африканських дітей), ратифікована в 2002 р.;
- Конвенція, що регулює конкретні аспекти проблем біженців в Африці (Конвенції ОАЄ про статус біженців) 1998 р.;
- 3) Протокол до Африканської хартії про права людини та народів про права жінок в Африці;
- 4) Двосторонні та багатосторонні угоди африканських держав (про припинення торгівлі дітьми та співробітництво на кордоні 2001 р.; багатосторонні угоди про співробітництво в боротьбі з торгівлею дітьми).

Отже, сьогодні система захисту прав людини на Африканському континенті ще знаходиться на стадії становлення, проте триває постійна робота розробки та дотримання норм основоположних Конвенцій для подальшого зміцнення та забезпечення даної системи.

Список літератури

1. Мікічурова О. В. Африканська система та механізми захисту прав людини. *Dictum factum*. 2020. № 2. С. 80-86.
2. Роговик О. Д. Історія розвитку Африканської системи захисту прав людини в 1979- 2002 рр. *Право і суспільство*. 2015. № 3. С. 44-50.
3. Роговик О. Д. Права дітей та африканська система захисту прав людини. *Молодий вчений*. 2015. №2. С.20-26.
4. Сіваш О. М. Африканська Хартія прав людини і прав народів та її контрольний механізм. *Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина*. Харків, 2013. С.245-248.

Принцип презумпції невинуватості

У галузі кримінального права існує принцип презумпції невинуватості, зміст якого чітко виражений в ч. 1 ст. 62 Конституції України, особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Презумпція невинуватості визнається однією з основоположних засад кримінального судочинства в правовій державі. Водночас вона є важливим елементом права на справедливий суд, гарантованого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка є частиною національного законодавства в силу статті 9 Конституції України – як міжнародний договір, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України.

Презумпція невинуватості розглядається у вузькому та широкому значеннях, іншими словами, на двох різних рівнях – при розгляді кримінальної справи в суді (англ. criminal trial) та в кримінальному процесі у більш загальному значенні. Вужча концепція охоплює відомий принцип, відповідно до якого при обвинуваченні особи у вчиненні злочину (чи кримінального проступку) тягар доведення вини несе сторона обвинувачення (прокурор), і доведення має бути поза розумним сумнівом (англ. beyond reasonable ground).

Примітно, що цей стандарт доведення нарешті отримав нормативне закріплення і у вітчизняному кримінально-процесуальному законодавстві (частина 2 статті 17 КПК) [1]. Але сучасне європейське право з прав людини також підтримує ширший сенс презумпції невинуватості, а саме: що не лише поведження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, має відповідати поведженню з невинуватою особою (це положення також знайшло своє нормативне закріплення у новому Кодексі – частина 5 статті 17 КПК), а й досудове

розслідування має проводитися, наскільки це можливо, як немовби обвинувачений є невинуватим [2, с. 39-53].

Згідно з презумпцією невинуватості закон, суспільство, держава вважають обвинуваченого (підсудного) невинним, доки особи, які висувають обвинувачення (особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор), не доведуть, що обвинувачений (підсудний) дійсно винний, і з цими висновками не погодиться суд у своєму вирокі. Твердження слідчого та прокурора про винність обвинуваченого (підсудного) — це їх думка, висновок, правильність якого ще потрібно довести в суді. І лише обвинувальний вирок суду, винесений у встановленому законом порядку, означає позитивне вирішення питання про винність, тобто визнання обвинуваченого (підсудного) винним у вчиненні злочину.

Підсумовуючи усе вищесказане, принцип презумпції невинуватості є гарантією забезпечення захисту прав і свобод людини, які в свою чергу є невідчужуваними, непорушними і невичерпними у життєдіяльності людини. Отже, особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено і встановлено обвинувальним вирокі суду, що набрав законної сили (ч.2. ст. 2 КК України) [3]. Саме вказаний принцип забезпечує гарантію притягнення до кримінальної відповідальності та призначення покарання лише особі, яка вчинила кримінальне правопорушення і є винною у його вчиненні. А це сприятиме досягненню мети покарання – виправленню засудженого та запобігання вчиненню нових злочинів.

Список літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 2012 року. № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 27.02.2021).

2. Фулей Т. Презумпція невинуватості: концептуальні підходи. Слово національної школи суддів. №1(1). 2012. С. 39-53.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.02.2021).

Валерія Лук'ян

Науковий керівник - доц. Гаврилук Р. О.

Правова природа податку на розкіш

Поняття та правова природа розкоші не визначена та неокреслена національним законодавством України [1]. Водночас, важливість такого роду оподаткування має неабияке значення для наповнення як загальних, так і місцевих бюджетів. Проте, на жаль, надзвичайно складно прийти до певного єдиного визначення даного терміну, що зумовлюється його суб'єктивністю, певною неоднозначністю та суперечливістю природи розкоші як такої.

Більше того, його не виділяють як окремий податок, а розглядають в контексті юридичних конструкцій інших податків (нерухомості, або ж транспорту)[2].

Податком на розкіш, на нашу думку, варто вважати визначений законодавством обов'язковий платіж, який справляється громадянами у визначені законом строки до бюджету (переважно місцевого) за володіння предметами чи об'єктами розкоші. Разом з тим, важливо також дослідити дефініцію розкоші та її основних особливостей.

Поняття розкоші є подекуди суб'єктивним та може доволі широко трактуватися. Так, розкіш являє собою, перш за все, певний економічний феномен, який полягає у надмірності відповідних матеріальних благ.

Доволі важливим має бути те, що такі об'єкти розкоші повинні відповідати певним критеріям:

- заможності та матеріального достатку;
- індивідуальності, лімітованості та найвищої якості;
- причетності до вищих верств населення та здійснювати емоційний вплив на оточуючих.

Також з етимологічного погляду розкіш необхідно розуміти як наявність достатку, або ж сукупність матеріальних цінностей з великим надлишком, яке характеризується повною протилежністю такої дефініції як бідність.

Розглядаючи проблему даного податку на розкіш у цілому, завжди можна прийти до неоднозначності. Для певної

групи індивідів поняття розкоші може включати одні матеріальні блага, а для інших – зовсім інші, часто не схожі. Держава в особі відповідних органів звичайно може встановлювати відповідні стандарти щодо визначення юридичної конструкції таких податків. Проте динаміка суспільно-економічного розвитку та сприйняття розкоші, як в Україні, так і світі постійно перебуває у русі, тому податок на розкіш постійно еволюціонує та потребує вдосконалення правового регулювання. Надзвичайно важливо систематично переглядати правовий статус, правові режими оподаткування об'єктів розкоші, враховуючи цілий ряд чинників: купівельну спроможність громадян, трудові еміграційні процеси та цілий ряд інших чинників.

Отже, немає єдиного визначення поняття податку на розкіш, а тому трактування даного явища здійснюється доволі різнобічно. Однак, розглянувши детально правову природу даного податку та виокремивши основні особливості можна надати дефініцію даного правового явища.

Податком на розкіш, на нашу думку, варто вважати визначений законодавством обов'язковий платіж, який справляється громадянами у визначені законом строки до бюджету (переважно місцевого) за володіння предметів чи об'єктів розкоші.

Тому нами виділено ряд критеріїв віднесення матеріальних благ до об'єктів розкоші: причетності до вищих верств населення; здійснення емоційного впливу на оточуючих; заможності та матеріального достатку; індивідуальності та найвищої якості.

Список літератури

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 07.03.2020 *ВВР*. 2011. №13-17. ст.112 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 20.02.2021)
2. Hirsch M. The problem of wealth (an open letter to Andrew Carnegie) and other essays / by Max Hirsch. – Melbourne: Single Tax Office, 1911. 140 p.

Дана Лукіян
Науковий керівник - доц. Заморська Л.І.

Функції інтерпретації права

На сьогодні, тлумачення правових норм є дуже важливим процесом у всій системі права, адже воно допомагає роз'яснити і зрозуміти точний зміст тих чи інших правових норм. Тлумачення в праві — це складна і багатоаспектна діяльність різних суб'єктів, яка має інтелектуально-вольовий характер і спрямована на пізнання і пояснення змісту правових норм. З огляду на те, що інтерпретація права є необхідним і важливим елементом для реалізації права, потрібно визначити, які ж функції цей процес виконує.

Так, О. М. Юхимюк зазначає, що саме у процесі правозастосування тлумачення норм права має на меті однакове, правильне розуміння всіма суб'єктами правовідносин дійсного змісту правової норми. Разом з тим, тлумачення вибраної правової норми передбачає звернення правозастосовувача до офіційного тексту відповідного нормативного акта, ознайомлення зі всіма можливими змінами та доповненнями його первинної редакції, а також з офіційним тлумаченням (роз'ясненням) застосовуваної норми [3,с.94]. Аналізуючи цю думку, можна виділити такі функції тлумачення права як роз'яснювальну та пізнавальну, які показують нам точний зміст правової норми, включаючи розуміння її суттєвого змісту, а також пояснення, закладеної в ній ідеї законодавцем.

Варто звернути увагу на положення, що обґрунтовуються Р. А. Ромашовим щодо мети тлумачення (інтерпретація) правових норм, яка, власне, може привести до ґрунтовнішого розуміння фактичної суті і текстового змісту правової норми. Тлумачення права являє собою необхідний елемент комунікативної діяльності суб'єкта, ініціюючого появу правозастосовчих відносин як в галузях публічного, так і в галузях приватного права [2,с.52]. З огляду на це, можна виділити конкретизуючу функцію тлумачення права, яка полягає в уточненні правового

змісту норм, і є основним напрямком інтерпретаційної діяльності уповноважених суб'єктів права.

О. М. Беляєва здійснила спробу знайти відповідь на питання для чого взагалі необхідне тлумачення права і які основні напрями його здійснення (функціонування)? Авторка зазначає, що всі норми взаємопов'язані і взаємоузгоджені між собою, вони переплітаються у різних галузях, кожен раз маючи свій певний сенс, тому, щоб їх дослідити і правильно зрозуміти тлумачення необхідне. Інтерпретатори часто стикаються з труднощами під час самого процесу тлумачення, які виникають через недостатність законодавчої техніки, відсутності точної мови в нормативно-правовому акті[1, с.45]. Тому, аналізуючи цей процес виділяють і сигналізаційну функцію – таку, яка ніби подає сигнал, коли існують певні прогалини у праві, або колізії, пов'язані із системною ознакою самого права. Також можна виділити правозабезпечувальну функцію, яка забезпечує єдність і ефективність дій правових норм.

Отже, на нашу думку, інтерпретація права виконує ряд важливих і необхідних функцій для правореалізаційного процесу, які обумовлюють правильне роз'яснення, пояснення і розуміння правових норм. З найголовніших напрямків інтерпретаційно-правової діяльності можна виділити такі: пізнавально-ознайомлювальна функція, роз'яснювальна функція, конкретизуюча функція, сигналізаційна функція та правозабезпечувальна функція.

Список літератури

1. Беляєва О.М. Толкование норм права // Ученые записки Казанского национального университета, 2007. С.39-47.
2. Ромашов Р.А. Интерпретация права: лингвистический и технико-юридические аспекты. С.52-56.
3. Юхимюк О. М. Функції правозастосовного тлумачення норм права / О. М. Юхимюк // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ, 2011. № 4. С. 91-95.

Торгівля людьми як сучасна форма рабства

Торгівля людьми – одна з найбільш швидкозростаючих і серйозних форм транснаціональної злочинності у світі сьогодні. За даними Глобальної доповіді ООН щодо торгівлі людьми, з 21 млн людей, які є жертвами торгівлі людьми, частка жінок і дітей складає 71%. Торгівля людьми – грубе порушення прав людини. Частина жертв торгівлі людьми використовується для сексуальної експлуатації, примусової праці або боргової кабали, отже, багато хто розглядає торгівлю людьми як іншу форму сучасного рабства.

Вважаємо, що ця проблема носить об'єктивний характер, адже вона виникла та розвивається на матеріальній основі. Головними чинниками її виникнення є економічні, як у країнах походження, так і в країнах призначення та транзиту. Зокрема, це: катастрофічна бідність та безробіття, відсутність перспективи подальшого сталого економічного розвитку; постійно зростаючий попит на дешеву робочу силу тощо [1].

Практика торгівлі людьми часто включає елемент порушення права на свободу від рабства та примусової праці. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC) та її Протокол про запобігання, придушення та покарання торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми (Протокол торгівлі людьми) вимагають від сторін запровадження відповідних заходів у зв'язку з вербуванням або передачею людей загрозою чи використанням силою або іншими формами примусу, шахрайства, обману, зловживання владою тощо (стаття 3) [2].

Торгівля людьми містить елемент "експлуатації". Термін "експлуатація" визначається у статті 3 (а) Протоколу про торгівлю людьми як експлуатація проституції інших осіб чи інших форм сексуальної експлуатації, примусової праці чи послуг, рабства або практики, подібної до рабства, вилучення органів [3].

Саме у XXI столітті торгівля людьми досягла глобальних масштабів. Згідно з даними Міжнародної організації праці, у світі налічується близько 12,3 мільйона осіб, які змушені примусово працювати, з них – 2,4 мільйона продані в рабство. Експерти ООН стверджують: щорічні обороти у сфері торгівлі людьми становить 7-13 млрд. доларів США. За даними Міжнародної організації з міграції, кількість нелегально переправлених мігрантів може незабаром досягти 30 млн. осіб [4].

Отже, торгівлю людьми можна визначити як один з найбрутальніших злочинів, адже він посягає на невід’ємні природні права людини. Через значну суспільну небезпеку вона недарма вважається рабством 21 століття.

Список літератури

1. Краєвська О. Торгівля людьми як глобальна проблема сучасності // Вісник Львівського університету. 2012. № 31. С. 111–117. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/VLNU_Mv_2012_31_15.pdf (дата звернення 23.02.2021)
2. UN General Assembly, United Nations Convention against Transnational Organized Crime: resolution / adopted by the General Assembly, 8 January 2001, A/RES/55/25, URL: <https://www.refworld.org/docid/3b00f55b0.html> [accessed 23 February 2021]
3. UN General Assembly, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 15 November 2000, URL: <https://www.refworld.org/docid/4720706c0.html> [accessed 23 February 2021]
4. Глобальна оцінка масштабів примусової праці у 2012 р. МОП: для скорочення примусової праці необхідні більш жорсткі засоби. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.un.org.ua/ua/informationcentre/news/1565>. (дата звернення 23.02.2021)

Договори про передання авторських прав

Відчуження прав інтелектуальної власності на практиці найчастіше здійснюється шляхом укладення авторських договорів. Авторські договори забезпечують реалізацію майнових прав на твір, отримання належної винагороди авторами, охорону та захист особистих немайнових та майнових прав. У зв'язку з цим питання змісту та особливостей укладення таких договорів є і надалі актуальним. Оскільки поняття «авторські договори» узагальнене, та включає в себе такі види як: договір про передачу виключного права; договір про передачу невиключного права та договір авторського замовлення, то предметом нашого дослідження будуть лише договори про передачу виняткового та невиняткового прав.

Правове регулювання авторсько-договірних відносин здійснюється спеціальними положеннями Цивільного Кодексу України (далі ЦК України), а саме главою 75 «Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності», загальними нормами ЦК України, Законом України «Про авторське право та суміжні права» та постановою Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір».

Відповідно до ч.1 ст. 33 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» договори про передачу прав на використання творів укладаються у письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання твору в періодичних виданнях. Він вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх його істотних умов [1].

Наголосимо на тому, що під час укладання авторського договору необхідно обов'язково встановити правоздатність суб'єктів – сторін учасників договору. Окрім цього, обов'язково потрібно вказати: об'єкт авторського права і сферу творчої діяльності; вид і повну назву твору, можна скорочену, якщо така є; назву договору; номер договору; дату підписання договору;

повну поштову адресу; обсяг переданих прав; прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або повне офіційне найменування юридичної особи – сторін договору та їх коди згідно з ЄДРПО, строк дії договору, який визначається сторонами; вказівку про територію дії договору. Слід зазначити, що у договорі потрібно вказувати відомості не лише про сторони договору, але і про автора об'єкта авторського права, якщо він не є стороною договору, а саме: прізвище, ім'я та по батькові автора твору, дату його народження, повну поштову адресу [2, с. 19-21]. У предметі договору доцільно чітко визначити і спосіб використання об'єкта авторського права. Особливістю досліджуваних договорів є і те, що передача майнових прав може здійснюватися як у повному обсязі, так і в частковому, тому у договорі потрібно чітко вказати, який обсяг прав передається та з якого моменту відбувається їх перехід [3].

Отже, виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок, що договір про передання авторських прав є різновидом цивільно-правових договорів, який має свої особливості, а правильне, точне зазначення усіх важливих елементів його змісту на сьогодні є запорукою захисту інтересів сторін та водночас сприяє вирішенню спорів у разі їх виникнення.

Список літератури

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року №3792-ХІІ. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 18.02.2021).
2. Вахонєва Т. Елементи та порядок укладення авторського договору // Теорія і практика інтелектуальної власності. 5/2016. С. 18-28.
3. Рішення Броварського міськрайонного суду Київської області у справі № 361/6713/16-ц // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75514109> (дата звернення: 22.02.2021).

**Медіація: це черговий щабель у сучасному суспільстві
чи нововведення аболіціоністів судової гілки влади**

Світ змінюється постійно, а разом із ним і суспільство, його інтереси, потреби, конфлікти, погляди на їхнє вирішення, і саме законодавство піддається реформуванню. Одним із прикладів сучасного підходу до розгляду проблемних ситуацій є процедура медіації. Під нею розуміють несудовий процес вирішення конфлікту між двома сторонами за участю третьої сторони – медіатора, який запобігає ескалації конфлікту і допомагає сторонам самостійно, за допомогою переговорів, знайти можливий варіант розв'язку суперечки. Третя сторона може мати різні ролі та позиції, це буде залежати від рівня ескалації і особливостей конфлікуючих сторін [1, с. 10].

Важливо, що медіатор – це не завжди юрист, оскільки не є представником закону у даному випадку і не вирішує конфлікт, адже це роблять самі сторони і від них залежить процес медіаційної процедури та її результат. Тому вести мову про те, що медіація спроможна замінити судову гілку влади чи те, що прихильники медіації заперечують дієвість суду, вважаємо недоречним. Оскільки існують правопорушення, які насилу вдається врегулювати законом, то зовсім недоречно буде віддавати такі справи на розсуд самих сторін.

Якщо говорити про Україну, то, на жаль, маємо змогу спостерігати за сумним рейтингом недовіри до державних гілок влади, зокрема і судової. Згідно з останніми опитуваннями (дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 30 жовтня по 5 листопада 2020 року) серед респондентів рейтинг недовіри становить 73%, а це шокуючі показники. Дані результати є прямим закликком, що необхідно впроваджувати зміни, а поширення медіації і є тією зміною, яка надає людям можливість залагодити проблемні ситуації без залучення держави і відповідно невдоволення зовнішнім рішенням не буде, оскільки сторони самостійно його приймають. Медіація дозволяє розкрити основні проблеми у суперечці та розглянути їх у той спосіб, що є неможливим у

судовому процесі або на двосторонніх переговорах [2, с. 46]. Під час даної процедури першочерговим не є запитання «А як регулює це закон?», а «Як буде краще для сторін?».

Згадавши історію виникнення медіації, можна простежити за такою тенденцією, що її появі передують ледь не патові ситуації на державному рівні, коли суспільство зневіряється в ній, зокрема і в судових органах. А зважаючи на вищезгадані статистичні показники в Україні, медіація є не просто феноменом чи реалізацією зарубіжного досвіду, - це необхідність нашого часу. Медіація є прикладом прогресу зі сторони демократичного розвитку країни, а також прямою реалізації принципу верховенства права. Незважаючи на те, що перші спроби її запровадження у нашій країні відбулись ще в 90-ті роки, та популяризації вона досягає у сьгоднішніх реаліях. І її впровадження спрямоване не, як у випадку судового процесу, на знаходження винного і призначення йому покарання, а передусім на вичерпання конфлікту і задоволення інтересів обох сторін без застосування державного примусу.

Отже, медіація – це крок в егалітарне майбутнє, у якому реально існує задоволення інтересів обох сторін, так звана концепція «win-win», яку судовий розгляд не завжди може гарантувати. Даний вид альтернативного вирішення спору не спрямований на заміщення існуючих способів, а створений для взаємоузгодженого існування разом з судовою гілкою влади і сприяє можливості краще і швидше працювати суду, тому що «легші» справи можна буде вирішити за допомогою медіатора. У будь-якому випадку існування медіації дає право вибору сторонам, у яких виник конфлікт: суд чи альтернатива, однак це виключно диспозитивність без жодного обов'язку до даної дії.

Список літератури

1. Euwema, M.C., Medina, F.J., García, A.B., Pender, E. (Eds.). (2019). *Mediation in Collective Labor Conflicts*, Industrial Relations&Conflict Management, Belgium. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-92531-8> (дата звернення: 23.02.21)
2. V. Bondy et al. (eds.), *Mediation and Judicial Review: An empirical research study*, United Kingdom, 2009, 100с. Bondy, V., Mulcahy, L., Doyle, M., Reid, V. (2009) *Mediation and Judicial Review: An empirical research study*. The Public Law Project, London. URL: www.publiclawproject.org.uk (дата звернення: 23.02.21)

Ксенія Малофій
Науковий керівник – доц. Кіріяк О. В.

Особливості укладення договорів в умовах карантинних обмежень

На сьогодні питанню поширення в Україні гострої пандемії у зв'язку з коронавірусною інфекцією COVID-19 присвячено багато уваги, адже це питання є найбільш дискусійним. Карантин (адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб) дійсно вплинув майже на всі аспекти життєдіяльності, що призвело до введення державних обмежень у різні сфери суспільного життя [1]. У багатьох виникло питання: що робити з укладенням договорів? Проаналізуємо особливості їх укладання в умовах карантинних обмежень.

Вимір сучасних технологій дозволяє дистанційно укласти договори в умовах карантину. А цивільне законодавство не вимагає одночасної присутності сторін при їх підписанні, винятком є договори, які потребують нотаріального посвідчення. Переговори щодо істотних умов договору можуть проводитися як на особистих зустрічах, так і на конференц-дзвінках за допомогою програмного забезпечення (наприклад, Microsoft Teams, Zoom, Skype), яке дозволяє проводити відеоконференції з приводу узгодження договірних умов. Узгодивши остаточний варіант тексту договору, одна сторона роздруковує та підписує його у 2-х примірниках і направляє поштою або кур'єром іншій стороні, яка підписує оба екземпляри, залишаючи один собі, а інший повертає.

Однак, поширення набуває момент укладення в електронній формі. Це пов'язано з тим, що Цивільний кодекс прирівнює юридичну силу електронного договору до паперового. Користувачам доступні сервіси електронного підписання документів (наприклад, DocuSign), в яких використання електронного підпису передбачено функціональним забезпеченням, а в деяких програмах (наприклад, AXDRAFT)

присутнє автоматизоване укладення та дистанційне погодження тексту договору [3].

Ще однією особливістю є те, що законодавець закріпив карантин як обставину форс-мажорного характеру. COVID-19 є форс-мажором, який унеможливує виконання договірних зобов'язань [2]. На особу покладається обов'язок обґрунтувати як форс-мажор унеможливує виконання зобов'язань. Вона звільняється від відповідальності, якщо доведе (обставини непереборної сили, надзвичайність характеру, неможливість попередження про завдання шкоди та причинно-наслідковий зв'язок), що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили (ч. 1 ст. 617 ЦК України).

Підсумовуючи вищевикладені особливості укладання договорів в умовах карантинних обмежень, приходимо до висновку, що до кожної ситуації потрібно підходити комплексно, проявляючи індивідуальність. Зміни до порядку укладення, у т.ч. їх відстрочення, рекомендуємо врегульовувати шляхом внесення змін до договору (наприклад, додатковий договір). За згодою сторін врегулювання відбувається і без засвідчення форс-мажорних обставин Торгово-промисловою палатою України. Укладення відповідних додаткових договорів забезпечить від можливих претензій з боку іншої сторони, звільнить від необхідності засвідчення форс-мажорних обставин. Карантинні обмеження рано чи пізно завершаться, тому треба продовжувати конструктивну та плідну співпрацю між партнерами будь-якої сфери життєдіяльності.

Список літератури:

1. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р. № 1645-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 29. Ст. 228;
2. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 2 грудня 1997 р. № 671/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 13. Ст. 52;
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n3076> (дата звернення: 22.01.2021).

Станіслав Мігасі

Науковий керівник – доц. Пацурківський Ю. П.

**Правова природа комерційної концесії
у цивільному праві**

Комерційна концесія є відносно новим інститутом сучасної економіки та цивільного права, мета франчайзингу насамперед полягає у просуванні на ринок товарів, створенню нових комплексів зі збуту товарів та наданню послуг.

Предмету договору комерційної концесії визначено в статті 1116 ЦК України як право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації. На практиці сторони договору визначають предмет договору комерційної концесії виходячи із фактичного обсягу прав, які передаються праволодільцем.

Значимо, що договором комерційної концесії може бути передбачено використання предмета договору із зазначенням або без зазначення території використання та щодо певної сфери цивільного обороту.

Договором комерційної концесії в користування надаються об'єкти інтелектуальної власності. Тому до нього застосовуються норми Цивільного кодексу України та норми спеціальних законів, що регулюють відносини у сфері різних об'єктів права інтелектуальної власності, а також норми конкурентного права.

Щодо сторін у договорі франчайзингу, то зауважимо, що ними можуть бути фізичні та юридичні особи, які є суб'єктами підприємницької діяльності. Важливо, що учасником договору комерційної концесії не може виступати держава та некомерційні організації. Договір комерційної концесії розрахований на застосування в установленому законом порядку таких суб'єктів як праволодільець і користувач. Праволодільець надає користувачу право використання в підприємницькій діяльності користувача спеціально комплексу прав, належних праволодільцеві.

Також сторони можуть укласти договір комерційної субконцесії унаслідок якого користувач відносно до субкористувача стає правоволодільцем. Не випадково до договору субконцесії застосовуються правила про договір комерційної концесії, якщо інше не впливає з особливостей субконцесії. Розірвання договору відповідно до положень ст. 1126 ЦК України встановлює на це право кожної зі сторін у будь-який час, за умови повідомлення про це іншу сторону за шість місяців, звичайно, якщо договором не передбачено інший строк. Також спеціальною підставою припинення зазначеного виду договорів є оголошення однієї із сторін банкрутом.

Отже, підсумовуючи вище викладене та зі врахуванням положень чинного цивільного законодавства, можна дійти до висновку про те, що договір комерційної концесії - договір, за яким одна особа (правоволоділець), що має розроблену систему ведення певної діяльності, дозволяє іншій особі використовувати цю систему відповідно до вимог володільця франшизи в обмін на винагороду. Комерційна концесія (франчайзинг) є ефективним способом розвитку підприємницької діяльності та важливим елементом маркетингу інновації. Саме своїми перевагами, які він розкриває для своїх учасників, франчайзинг гармонійно вписується у процес маркетингу інновації (зокрема, брендової), дозволяючи більш гнучко й ефективно впровадити її на ринок та одержати відповідні прибутки.

Список літератури

1. Дукач І., Шкарівська І. Проблеми державної реєстрації договорів комерційної концесії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка ЮРИДИЧНІ НАУКИ*. 2013. 2(96). С.111-115.
2. Паніна Ю. С. Європейський Кодекс Етики Франчайзингу як джерело правового регулювання договору франчайзингу. *Актуальні питання юридичної теорії та практики: наукові дискусії: Міжнародна науково-практична конференція*, м. Харків, 2-3 грудня 2016 р.: У 2-х частинах. Ч. 2. Х.: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2016. С. 204–206.

Юлія Надієнко
Науковий керівник – доц. Орловський О. Я.

Трудовий договір як основний засіб регулювання відносин найманої праці

Договори є важливою складовою сучасного суспільства, вони використовуються як інструмент правового регулювання ринкових відносин. Насамперед, слід визначити, що являє собою поняття договору – це домовленість двох або більше сторін, спрямована на визначення, зміну або припинення прав і обов'язків між сторонами. Саме договір є найоптимальнішим механізмом для організації відносин між людьми.

Згідно ст. 43 Конституції України, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [5]. Так, на сьогодні основною формою здійснення трудової діяльності є наймана праця – це праця, яка здійснюється на принципі рівності сторін, пов'язана з виконанням певної роботи та передбачає винагороди за виконану роботу. Відповідно укладання трудового договору є одним із шляхів до реалізації права на працю. Як зазначає Н. Д. Гетьманцева, трудовим договором повинна визнаватися угода, що укладається працівником з підприємством, установою, організацією як юридичною особою з правами і обов'язками здійснення певної трудової діяльності [3, с.67].

Трудовий договір є множинною структурою і в конкретних ситуаціях проявляє різні сторони. На дану особливість звернула Ю. П. Брус, підкреслюючи, що трудовий договір являє собою гарантію права на працю, і в той же час виступає як основна юридична парадигма виникнення трудових правовідносин між працівником та роботодавцем [1, с. 89]. Влучно висловились щодо цього Н. Д. Гетьманцева, на її думку, він розглядається, як модель трудового відношення. Кожна форма прояву виконує певну функцію у регулюванні праці [4, с. 41].

Слід зазначити, що сторони трудового договору, так би мовити, обирають один одного, виходячи з потреб ринку праці

та особистих інтересів. Предметом такої угоди є процес праці, який покладає обов'язок на працівника виконати певну роботу, а на роботодавця – обов'язок забезпечення такою роботою та всіма належними умовами та засобами. Трудовий договір є юридичним актом регулювання трудових відносин індивідуального характеру. Однак, йому також властива така ознака як нормативність умов. Людина, праця та заробітна плата органічно пов'язані між собою трудовим договором [2, с. 48]. При укладенні договору сторони в обов'язковому порядку обговорюють питання оплати праці, що встановлюється, насамперед, на державному рівні, а тоді вже на договірному.

Отже, трудовий договір і на сьогодні є однією з найважливіших та основних форм правового регулювання відносин у сфері праці, яка враховує добровільність сторін. Саме дана угода надає можливість встановити конкретні умови праці шляхом узгодження між працівником та роботодавцем, досягненням чого стає стабільність існування певних трудових відносин.

Список літератури

1. Брус Ю. П. Трудовий договір як форма закріплення основних прав між сторонами трудових відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2014. №25. С. 88-91.
2. Гетьманцева Н. Д. Договір як засіб регулювання відносин по найманій праці. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Правознавство*. 2002. №131. С.47-50.
3. Гетьманцева Н. Д. Договір як підстава застосування закону до конкретних відносин праці. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Правознавство*. 2003. №187. С. 66-69.
4. Гетьманцева Н. Д. Трудовий договір в аспекті розвитку індивідуально-договірного регулювання трудових відносин. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Правознавство*. 2010. №533. С. 38-43.
5. Конституція України від 28 червня 1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 23.02.2021)

Об'єкти правовідносин у сфері соціального захисту

У правовій літературі розмежовуються два терміни: "об'єкти права соціального забезпечення" і "об'єкти соціально – забезпечувальних правовідносин". До перших належать суспільні відносини матеріального і процедурного характеру, що виникають у зв'язку з розподілом частини валового внутрішнього продукту через систему соціального забезпечення. До других – матеріальні й нематеріальні блага у сфері соціального забезпечення, з приводу яких фізичні особи ініціюють соціально – забезпечувальні правовідносини з метою реалізації належних їм суб'єктивних прав. Об'єкти виступають візуальним класифікатором правовідносин у сфері соціального забезпечення залежно від його виду.

Об'єкти правовідносин – це те, на що направлені суб'єктивні права і юридичні обов'язки суб'єктів правових відносин, тобто усе те, що становить предмет їх інтересів.

Всі об'єкти зазначених правовідносин є приводом для громадянина встановити ці правовідносини, вони ж визначають і дії, поведінку суб'єктів в даних правовідносинах.

Для кожного конкретного виду правовідносин по соціальному забезпеченню існує свій спеціальний об'єкт, з приводу якого виник юридичний зв'язок суб'єктів. Розкриваючи конкретний вид правовідносини по соціальному забезпеченню, треба вказувати не тільки їх права і обов'язки суб'єктів (утримання правовідносини), але в першу чергу його об'єкт як один із суттєвих елементів правовідносин. Залежно від характеру і видів правовідносин їх об'єктами можуть бути:

- 1) матеріальні блага (речі, предмети, цінності);
- 2) нематеріальні особисті блага (життя, честь, здоров'я, гідність, свобода, безпека, право на ім'я, недоторканність особи);
- 3) поведінка, дії суб'єктів, різного роду послуги і їх результати;

4) продукти духовної творчості (твори літератури, живопису, музики тощо);

5) цінні папери, офіційні документи. Фахівці права соціального забезпечення є прихильниками другого підходу[3, с. 438 –439].

Під об'єктом матеріальних правовідносин із соціального забезпечення розуміють конкретне благо, щодо якого вони виникають, тобто конкретний вид соціального забезпечення: об'єктом пенсійних правовідносин є пенсія; об'єктом правовідносин з приводу надання допомог – відповідна допомога [2, с. 479].

Грошові виплати (пенсії, допомога, компенсації) мають ще й внутрішньовидову диференціацію:

- пенсії: за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника, за вислугу років, соціальні пенсії;
- допомога: у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, по вагітності і пологах, у разі безробіття тощо;
- компенсації: за час змушеної відпустки без збереження заробітної плати, дружині військовослужбовця, студенту за час академічної відпустки за медичною рекомендацією, особам, що навчаються, для харчування[1, с. 87].

Підсумовуючи вищесказане можна ствержувати, що об'єктом відносин у сфері соціального забезпечення є визначений предмет (певне матеріальне добро), з приводу якого у суб'єктів виникають ці правовідносини. Таким добром можуть бути як грошові виплати, так і різноманітні соціальні послуги (соціальне забезпечення в натуральній формі).

Список літератури

1. Вишновецька С. В., Новосельська І. В. Право соціального забезпечення України: навч.-метод. посіб. для студ. юрид. спец. К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2009. 320 с.

2. Опришко В. Ф., Шульженко Ф. П., Шимон С. І. Правознавство: Підручник / За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. К.: КНЕУ, 2003. 767 с.

3. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.

Наталія Новіцька

Науковий керівник - доц. Татулич І. Ю.

Поняття та значення судових витрат у цивільному процесі

Судовий розгляд і вирішення цивільних справ пов'язаний із учиненням судом та учасниками процесу процесуальних дій, результативність яких залежить від певних грошових витрат, які офіційно називаються судовими витратами. Судові витрати – це фактичні грошові витрати, які пов'язані зі зверненням до суду за захистом та організацією і проведенням судового захисту, оплата яких покладається на учасників справи, а у випадку звільнення їх від оплати судових витрат – за рахунок держави [1, с. 266].

Згідно з п. 12 ч. 3 ст. 2 ЦПК, відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення, є однією з основних засад цивільного судочинства [2].

Значення стягнення судових витрат полягає ось у чому: по-перше, це справедливе покладення на особу, яка порушила права та інтереси іншої сторони, витрат на відновлення права правої сторони. По-друге, стягнення судових витрат у справедливому розмірі знизить сутяжництво: подання необґрунтованих позовів, безперспективних позовів тощо, оскільки економічна вигода від недобросовісної поведінки знижується. По-третє, зросте повага до суду, збільшиться педантичність і уважність до судових процедур, якість документів, які подаються до суду, що дасть змогу виносити більш умотивовані судові акти та в належний строк. По-четверте, стягнення судових витрат у справедливому розмірі є гарантією отримання кваліфікованої правничої допомоги.

Уведення судових витрат передбачає досягнення таких цілей:

1) кошти, що одержуються від судового збору, дуже незначні, але усе ж таки сприяють покриттю тих витрат, які супроводжують судову діяльність; 2) існування судових витрат покликане дисциплінувати громадян, юридичних осіб, запобігаючи появі необґрунтованих заяв; 3) наявність порівняно високих ставок судового збору повинна стимулювати добровільне виконання обов'язків [3, с. 190].

В юридичній літературі розрізняють компенсаційну, превентивну та соціальну функції судових витрат. Компенсаційна функція полягає у відшкодуванні коштів, витрачених державою на здійснення правосуддя з цивільних справ, а також коштів, витрачених особами, які звертаються до суду. Превентивна функція полягає в запобіганні необґрунтованих звернень до судів. Соціальна функція проявляється в тому, що судові витрати покликані забезпечити фактичну доступність правосуддя.

Відповідно до ст. 133 ЦПК, судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних із розглядом справи. Згідно з практикою Європейського Суду з прав людини вимога сплатити судовий збір не порушує право заявників на доступ до правосуддя, оскільки судовий збір – це певний законний обмежувальний захід, який є формою регулювання доступу до суду, а також попередження подання необґрунтованих і безпідставних позовів і перенавантаження судів.

Судові витрати у справі не повинні бути надзвичайно великими, оскільки правосуддя може виявитися для більшості населення недоступним, тоді воно перестане бути правосуддям та за словами Ю. В. Білоусова, перетвориться у різновид елітарних послуг [4]. Розмір судових витрат повинен зумовлюватися рівнем економічного стану суспільства і за нормального стану економіки встановлюватися на рівні, який забезпечує, з одного боку, можливість звернення до суду, а з іншого – перешкоджає виникненню безпідставних спорів.

Список літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: Вид. 2-ге, перероб. та доп. / за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2020. 810 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон від 18.03.2004 р. № 1618-IV в редакції від 13 серпня 2020 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>(дата звернення: 23.02.2021)
3. Цивільний процес. Підручник. / С. В. Васильєв. К. : Алерта, 2019. 506 с.
4. Білоусов Ю.В. Судові витрати як складова доступності правосуддя. Університетські наукові записки. 2005, № 3 (15). С 66-72.

Анастасія Озерова

Науковий керівник – доц. Кіріяк О. В.

**Універсальний характер спадкового
 правонаступництва як особлива засада у сфері
спадкового права**

Категорія спадкового правонаступництва є фундаментом (базою) всього спадкового права, а універсальність – його невід’ємною частиною. В юридичній літературі універсальне правонаступництво традиційно визначається як принцип спадкового права [1, с.152]. Водночас, нез’ясованим повною мірою залишається питання сутності універсального спадкового правонаступництва, значущість якого полягає в необхідності забезпечення стабільності майнових відносин, що проявляється в належному переході прав та обов’язків від спадкодавця до спадкоємців.

Дослідники спадкових правовідносин по-різному характеризують окреслене питання. Так, за часів СРСР універсальний характер спадкового правонаступництва пояснювався тим, що спадкоємець стає наступником сукупності належних померлій особі майнових прав, які переходять до спадкоємця, не змінюючи свого змісту, а самий перехід здійснюється одночасно одним актом [2, с. 68]. Більшість сучасних українських цивілістів виводять суттєвість універсального правонаступництва із поняття спадкування, встановленого ст.1216 ЦК України. Однак П. С. Нікітюк заперечує концепцію універсального правонаступництва, обґрунтовуючи свою позицію відсутністю законодавчого закріплення положення про універсальне спадкове правонаступництво [3, с.18-22].

Категорія «універсальне правонаступництво» при спадкуванні є складною та багатогранною. Цілісність

конструкції універсального спадкового правонаступництва забезпечується сукупністю таких чинників :

1. спадщина переходить до спадкоємців як єдине ціле. Права й обов'язки, належні спадкодавцеві, незалежно від різнорідності елементів, об'єднуються в одне поняття «спадщина», що означає прийняття її в цілому;
2. безпосередність, яка виявляється у тому, що спадкоємець набуває спадщину безпосередньо від спадкодавця без попередньої передачі її третім особам;
3. спадщина переходить до спадкоємців одномоментно з часу її відкриття;
4. права й обов'язки, що належали спадкодавцеві, переходять до спадкоємців у незмінному вигляді на час відкриття спадщини;
5. одним із проявів універсальності правонаступництва при спадкуванні є безумовність і беззастережність актів прийняття спадщини та відмови від її прийняття.

Отже, враховуючи все вищезазначене, можна дійти висновку, що принцип універсальності забезпечує стабільність майнового обороту після смерті власника майна, повною мірою реалізується і є керівною ідеєю спадкового правонаступництва.

Список літератури

1. Оксанюк Н. М. Класифікація принципів спадкового права. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 151–155
2. Серебровский В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. 2-е изд., испр. М. : *Статут*, 2003. С. 558
3. Никитюк П. С. Наследственное право и наследственный процесс (проблемы теории и практики). Кишинев : *Штиинца*, 1973. С. 261

Особливості предмета договору контрактації сільськогосподарської продукції

В умовах сьогодення для виробників сільськогосподарської продукції досить актуальною виступає проблема реалізації свого продукту. Значна частина сільськогосподарської продукції закуповується заготівельними чи іншими організаціями безпосередньо в їх виробників саме за договором контрактації сільськогосподарської продукції.

Предмет договору контрактації - будь-яка продукція сільськогосподарського виробництва (рослинництва, тваринництва, звірівництва тощо) як у необробленому вигляді(зернові, картопля, овочі), так і та, що пройшла первинну обробку (масло, вершки). Ця продукція використовується заготівельником суто в підприємницькій діяльності, а не для особистого, сімейного, домашнього споживання.

Необхідно звернути увагу, що визначення поняття «сільськогосподарська продукція» у ЦК України і ГК України відсутнє, але воно міститься в інших нормативно-правових актах (ст. 14 Податкового кодексу України, ст. 1 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів») [3, с. 83].

Здебільшого предметом договору виступає майбутній урожай, який ще не існує на момент укладення договору. Тому на момент укладення договору сільськогосподарської продукції у натуральному вигляді (зерно, овочі, худоба, птиця тощо) у виробника, як правило, ще немає. Вона в міру дозрівання культур або вирощування тварин буде у певні строки або за графіком, указаним у договорі, передаватися контрагентові чи іншому одержувачеві згодом, після укладення договору, в погоджених кількості, асортименті, якості та з дотриманням інших умов договору. [1, с. 49]

У договорі контрактації повинен бути чітко визначений: вид продукції (асортимент), номер державного стандарту або технічних умов, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продукції, кількість продукції тощо.

Предметом договору також можуть бути відходи, отримані при виробництві сільськогосподарської продукції, а саме: органічні добрива, суміші органічних і мінеральних добрив, у яких частка органічних добрив становить більше 50 відсотків від загальної ваги таких сумішей, а також усе біологічне паливо та енергія, отримані при переробці та утилізації сільськогосподарської продукції та їх відходів (біогаз, біодизель, етанол, тверде біопаливо тощо) [4, с. 43].

Обов'язок контрактанта надавати допомогу в організації виробництва сільськогосподарської продукції не може бути складником предмета договору контракції сільськогосподарської продукції, оскільки процес виробництва знаходиться за межами договірних відносин [2, с. 88].

Підсумовуючи все вищенаведене, зауважимо, що до предмета договору контракції сільськогосподарської продукції відноситься сільськогосподарська продукція як у необробленому вигляді, так і та, що пройшла первинну обробку, а також відходи отримані при виробництві цієї продукції. Цієї продукції може не бути в наявності у виробника на момент укладення договору, адже часто предметом договору виступає майбутній урожай.

Список літератури

1. Козлов А. М. Порядок укладення договору поставки товарів за державним замовленням. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 40. С. 47-56.
2. Марич Х. Договір контракції сільськогосподарської продукції. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 87-92.
3. Мартинюк А. Об'єкт та предмет договору контракції сільськогосподарської продукції. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2016. № 1. С. 81-85.
4. Процьків Н. М., Никифорак В. М. Цивільне право України (особлива частина). *Навчальний посібник*. Чернівці. Чернів. Нац. Ун-т, в-во «Зелена Буковина». 2011. 320 с.

Принцип недискримінації в праві

Останнім часом ми доволі часто зіштовхуємося з дискримінацією по відношенню до інших рас чи національностей. Зауважимо, що дискримінація це ставленням до людини з порушенням принципу рівності, тому складність визначення дискримінації є наслідком проблем визначення концепту рівності. Не всі ситуації, в яких ми можемо спостерігати нерівність, є дискримінацією, адже законодавець може надавати певним суб'єктам в окремих випадках пільги, у зв'язку з чим інші суб'єкти можуть скаржитись на дискримінацію їхніх прав і законних інтересів [1, с. 260].

Очевидно, принцип недискримінації є загальноновизнаним та основоположним, що особливо спостерігається у нормативних документах Ради Європи. Незважаючи на це, у вітчизняній юридичній літературі не так часто зустрічається аналіз змісту даного принципу. Дослідивши наукові праці вчених у сфері загальнотеоретичної юриспруденції, галузей приватного та публічного права, а також провівши детальний аналіз позиції Європейського суду розуміється, що для доведення порушення принципу недискримінації потрібно довести наявність трьох ключових елементів: 1) державний захід, дія чи бездіяльність, які оскаржуються, підпадають під сферу дії іншого матеріального положення Європейської конвенції (стаття 14), або стосуються будь-якого передбаченого національним законом права (стаття 1 Протоколу № 12 до цієї Конвенції); 2) наявність розрізнення у поведженні порівняно з іншими особами, які знаходяться в аналогічному або подібному становищі; 3) таке розрізнення не є виправданим [2, с. 15-16]. Отже, для Європейського Співтовариства даний принцип доволі значущий, власне як і для будь-якої сучасної демократичної держави.

Крім того, необхідно у зв'язку з цим визначити співвідношення недискримінації та рівності. Досліджуючи дане питання, ми зіткнулися з доволі цікавим явищем. Хоча ці поняття з'явилися в різні проміжки часу, дискусія щодо їх

співвідношення триває і сьогодні. Навіть в українському правознавстві ставлення до співвідношення даних принципів неоднозначне. На думку деяких авторів принцип недискримінації є втіленням принципу рівності. Так вважає, С. В. Шевчук і додає, що заборона дискримінації у ст. 14 Європейської конвенції про захист прав людини становить, по суті, втілення принципу рівності, встановленого в інших положеннях Конвенції. Деякі автори є прибічниками відмінності даних понять. Для прикладу, С. П. Погребняк розуміє принцип недискримінації як принцип, який забороняє дискримінацію, а «право на захист від дискримінації» визначає як фундаментальне право людини [3, с. 40]. Досліджуючи рішення ЄСПЛ, можемо зрозуміти, що дивлячись на ці поняття з юридичного боку, вони є двома боками «однієї медалі»: адже право на рівність є суб'єктивним правом особи, тоді як здійснення заходів щодо заборони дискримінації є обов'язком усіх інших [4, с. 397].

Поглянувши на право крізь призму принципу недискримінації, можна стверджувати, що станом на сьогодні існує багато прогалин та неточностей щодо реалізації завдань даного принципу, проте це не применшує обов'язковості закріплення його змісту у чинному законодавстві сучасних розвинених і демократичних країн.

Список джерел

1. Христова Г. Позитивні обов'язки держави у сфері протидії дискримінації. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 4 (75). 2013. С.15-16
2. Товт М. Зміст поняття “дискримінація ” та принципи недискримінації у сучасному міжнародному праві. *Правова держава*. 2018. Випуск 24. С.396-402
3. Ковбасюк С. Напрями інституалізації недискримінації в Україні// Підприємництво, господарство і право. 2019. №12. С.259-265.
4. Морозюк Ю. Принцип недискримінації: поняття та співвідношення з принципом рівності. *Наукові записки Таврійського університету*. Том 168. Юридичні науки. 2015. С.38-43.

Альвіна Панцерна
Науковий керівник – доц. Кіріак О. В.

**Цивільно-правовий статус
фізичної особи-підприємця**

У червні 1996 р. право фізичних осіб на зайняття підприємницькою діяльністю отримало конституційне закріплення у ст.42 Конституції України: «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом». Дана норма поклала край шістдесятирічній забороні, що стосувалася фізичних осіб – отримувати прибутки від зайняття приватною справою.

Питання правового статусу фізичних осіб-підприємців досліджувалося багатьма вченими: О. В. Дем'яненко, В. В. Лазарев, А. В. Панчишин, І. І. Шамшина та інші. Метою статті є здійснення системного наукового дослідження поняття «правовий статус фізичної особи-підприємця». [1, с.157–158].

А. В. Панчишин зазначив, що правовий статус - це всезагальна, цілісна категорія, що має чітку структуру та принципи взаємодії між суб'єктами суспільних відносин [3, с. 95]. Характерними її рисами є: 1) чітка структурованість даної категорії; 2) глобальність та універсальність такої категорії; 3) обумовлює взаємозв'язок між суб'єктами та визначає їх місце у системі

Досить часто постає проблема розмежування статусу фізичної особи-підприємця від фізичної особи, яка не є підприємцем. Суть даного відмежування необхідно сприймати, як мету вчинення даного правочину, тобто якщо виникає спір щодо суб'єкта, який придбав товар, то його вирішення лежить у площині з'ясування характеру правового результату. Те саме необхідно робити і у складніших ситуаціях, при придбанні товарів чи послуг, які наділені властивістю подвійного призначення, як для власного споживання, так і для підприємницької діяльності. Розмежування відбувається за такою ознакою як систематичність підприємницької діяльності. Однак варто відзначити, що обов'язково визнаних кількісних критеріїв не встановлено жодним нормативно-правовим актом. Статус

фізичної особи громадянин змінити не може, тому що він може втратитися лише зі смертю особи. Також особа-підприємець не може набути статусу юридичної особи, оскільки, відповідно до ст.80 ЦКУ, в ролі юридичної особи може виступати не громадянин, а саме організація, яка створюється та повинна бути зареєстрована відповідно до встановленої процедури, передбаченої законом. Тобто особа не може бути організацією, але може бути її засновником, також відповідно до ст.50 ЦКУ, необхідно бути наділеним саме повною цивільною дієздатністю для статусу особи-підприємця [2, с. 58–59].

Проаналізувавши думки вчених, можна надати таку його дефініцію як концептуальне, системне та цілісне поняття, яке встановлює права й обов'язки, інтереси та свободи особи, що встановлені та гарантовані державою.

Список літератури

1. Блащук Т. В. Особливості правового статусу підприємця та його роль у громадянському суспільстві. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppip/2_012_11/Blashchyk.pdf. (дата звернення: 20.02.2021)
2. Підприємницьке право : підручник / за ред. О. В. Старцева. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Істина, 2005. 600 с
3. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» суспільстві. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2010_2/95.pdf. (дата звернення: 20.02.2021)

Дмитро Пастух
Науковий керівник – доц. Орловський О. Я.

До питання дискримінації в трудових правовідносинах за ознаками сексуальної ідентифікації

Актуалізація нагальних питань законодавчого регулювання детермінантів принципу рівності учасників трудових відносин і заборони дискримінації, в тому числі - будь-якого прямого чи опосередкованого обмеження в реалізації права на працю, чи не найбільше стосується забезпечення недоторканості сімейного й особистого життя, вільного вибору сексуальної орієнтації та свободи гендерної ідентичності. Починаючи із травня 2014 року, на виконання Угоди про асоціацію з ЄС, тривала розробка антидискримінаційного законопроекту, що закінчилась доопрацюванням положень Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [1], що не забороняє жодної форми дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, питання заборони останньої з ряду підстав, зокрема у сфері зайнятості, було відтерміновано.

Чинний же Кодекс законів про працю в популярній манері статті 2 вказує на неможливість дискримінації з підстав «...гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації...», проте не містить жодних гарантій забезпечення захисту й охорони прав представників ЛГБТ-спільноти в різних аспектах зайнятості починаючи від протидії утискам, типовим формам мобінгу, як систематичному психологічному тиску у вигляді цькування співробітника у колективі з метою зниження його авторитету і закінчуючи доведенням до звільнення з «власної» ініціативи, завуальованим звільненням з альтернативних підстав тощо. Як ідеться в результатах опитування Центру «Наш світ» від 2011 року, 34% респондентів підтвердили, що піддавалися утискам у сфері зайнятості через сексуальну орієнтацію, 36% і 26% відповідно вказали на відмову у наймі, примусове звільнення та вимушеність покинути свою роботу [2, с. 46-47].

Гостро постає проблема мобінгу й у сфері незадекларованих трудових відносин - захист трудових прав обмежений як

відсутністю законодавчого регулювання, так і фактичною неможливістю жодного їх документального підтвердження [3]. Аналізована дискримінація підриває досягнення високої зайнятості, соціального захисту, підвищення якості життя, її заборона ж у цілому не обмежує особу у вжитті оперативних заходів захисту порушених і оспорюваних прав та інтересів [4].

Іншими яскравими проявами трудової дискримінації в аналізованому сегменті є пряма чи завуальована відмова керівництва належно реагувати на цькування ЛГБТ-робітника з боку колег, інше ігнорування аналогічних фактів порушення прав працівників на свободу особистого життя. Дану диференціацію доповнюють менша оплата праці, перенасичення робочого графіку таких працівників, відмова у просуванні ЛГБТ-робітник по службі без об'єктивних на те причин тощо. Не виключено й застосування загальних дискримінаційних факторів, скажімо, психологічний тиск, булінг та інші ворожі прояви. Дане питання потребує подальшого комплексного дослідження.

Питання заборони досліджуваної дискримінації в світлі динаміки розвитку трудових відносин і законодавства гостро постає перед вітчизняним нормотворцем із позицій гнучкості світогляду, толерантності й поваги до індивіда як складових забезпечення права на працю і самореалізацію як абсолютних. Байдужість законодавця до подібних питань є регресним кроком у розбудові правової держави.

Список літератури

1. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. *Голос України*. 2012. № 185 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 25.02.2021).

2. Центр «Наш світ», ЛГБТ Вектор України. *Становище ЛГБТ в Україні* (листопад 2011 – 2012 р.), 2013. С. 57.

3. Козуб І.Г. Щодо дискримінації у сфері праці за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. *Право і суспільство*. 2020. №2. С. 42 – 48.

4. Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation Official Journal L 303 , 02/12/2000 P. 0016 – 0022.

Христина Патак
Науковий керівник – доц. Бунчук О. Б.

Суб'єкти звернення до ЄСПЛ

Помітно, що потік заяв до ЄСПЛ проти України суттєво зростає кожного року. У 2019 та 2020 роках Україна посіла третє місце серед країн, проти яких подавали скарги до Європейського Суду з прав людини. Про це свідчать дані ЄСПЛ щодо кількості справ, які були направлені до суду і мають бути розглянуті. Наведені статистичні показники доводять, що діяльність і рішення ЄСПЛ є ефективними, а дослідження суб'єктів звернення – актуальним.

Відповідно до ст. 33 та 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ЄСПЛ може розглядати дві категорії заяв: міждержавні спори та індивідуальні заяви.

По-перше, до ЄСПЛ може звертатися будь-яка держава-учасниця Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Держава може подати заяву як в інтересах визначеного так і невизначеного кола осіб. Зазначимо, що в ЄСПЛ зареєстрована набагато менша кількість міждержавних справ у порівнянні з індивідуальними заявами, проте їх розгляд значно триваліший. Держави зазвичай використовують звернення до Європейського Суду з прав людини лише тоді, коли можливості дипломатичного врегулювання відсутні або вичерпані [3, с. 74].

По-друге, у контексті ст. 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації чи групи осіб, які вважають себе постраждалими від порушень збоку однієї з держав-учасниць щодо прав, які викладено в Конвенції чи протоколах до неї [1].

Якщо до ЄСПЛ бажає звернутися фізична особа, то це може бути будь-який індивід, який як законно, так і незаконно перебуває під юрисдикцією держави-члена Конвенції. Як зазначає М. В. Буроменський, до уваги повинні братися два критерії: просторовий і за колом осіб [2].

Просторовий критерій пов'язаний з нормою ст.1 Конвенції: «Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто

знаходиться під їх юрисдикцією, права і свободи, визначені розділом цієї Конвенції» [1]. Це означає, що кожна держава-учасниця повинна застосовувати норми Конвенції не тільки в межах своєї території.

За колом осіб заявником може бути іноземець чи апатрид та інші суб'єкти, тобто немає прив'язки до громадянства. У порядку ст. 34 Конвенції до ЄСПЛ можуть звертатися неповнолітні та недієздатні особи або особи, дієздатність яких обмежена, однак за умови належного представництва.

Практика Європейського Суду та Комісії свідчить, що група осіб може бути визнана заявником лише тоді, коли відбулося ідентичне й одночасне порушення прав осіб, які її складають. Якщо права осіб порушувалися у різний час і при різних обставинах, то таких осіб не можна вважати групою.

Неурядова організація повинна дотримуватись умов, які відносяться до критеріїв такої організації, якщо вона бажає звернутися до ЄСПЛ. Хоча Конвенція не встановлює таких критеріїв, Суд завжди бере до уваги юридичний статус, характер діяльності, а також ураховує ступінь незалежності від публічної влади.

Отже, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року закріплює максимально широке коло осіб, які мають право звертатися до ЄСПЛ.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року // *База даних «Законодавство України»*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 27.02.2021).

2. Буроменський М.В. Звернення до Європейського Суду з прав людини (практика Суду й особливості українського законодавства). Харків, Філіо, 2000. 32 с. URL : <http://khp.org/1080677442> (дата звернення: 27.02.2021).

3. Завгородня В.М. Міждержавні справи у практиці Європейського суду з прав людини. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. №1. С. 72-77. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuabs_2014_1_18 (дата звернення: 27.02.2021).

Інтеграція обізнаності про права людини як мета студента-правника

Кожен з нас має свою місію: хтось на все життя, хтось на конкретний період часу. А є студент-правник, який з першого курсу бачив і бачить зараз недоліки правової системи країни в цілому. Однією із основних складових цієї системи є правова обізнаність громадян. Мета нашої статті – це аналіз та обговорення деяких положень Розділу II Основного Закону – Права, свободи та обов'язки людини і громадянина, зокрема статті 53: «Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.» [1]. Конституцією затверджено можливість та гарантії навчання.

Об'єкт дослідження складає правова система України. Предметом дослідження є інтеграція обізнаності про права людини як мета студента-правника.

Перейдемо до першого питання: «Чи викладається у школі такий предмет, на якому вивчається правообізнаність?» – Так, але навчальних годин дуже мало. Під час навчання у школі учні не знають особистих прав, як їх реалізовувати та захистити. Це один із наслідків того, що надалі молодь необізнана і кожен молодий студент-правник повинен мати за мету почати проводити заходи для правообізнаності.

У Чернівцях та області зареєстровано більше 30 організацій, метою яких є правообізнаність молоді і пересічних громадян щодо їх прав і свобод. Заходи містять такий перелік питань, як: булінг, аб'юз, захист прав споживачів, адміністративні права, право на безоплатну правову допомогу та багато інших аспектів, які впливають на повсякденне життя суспільства. Участь в

таких заходах в якості спікерів-лекторів беруть студенти-правники, практикуючі юристи та громадяни, які вміють захищати свої права і діляться досвідом як це зробити найліпше.

Питання друге: «Чому в школах, університетах і місцях працевлаштування не проводять правообізнювальні заходи викладачі чи запрошені організації?» – Тому що це не розповсюджена тема для обговорення, вчителі у школах некомпетентні в цьому питанні (в основному правознавство читають вчителі з історичною освітою), і для роботодавців це не вигідно. Наприклад, відповідно до статті 18-1 Закону України «Про відпустки», особі, яка усиновила дитину з числа дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування, надається одноразова оплачувана відпустка у зв'язку з усиновленням дитини тривалістю 56 календарних днів (70 календарних днів – при усиновленні двох і більше дітей) без урахування святкових і неробочих днів після набрання законної сили рішенням суду про усиновлення дитини чи норми 19 статті того самого кодексу [2].

Отже, працівники закладів освіти, роботодавці та інші зацікавлені або некомпетентні особи не мають бажання проводити правопросвітницькі заходи для обізнаності громадян. Це лягає на плечі студентів-правників, які бачать проблеми законодавства, проблеми правової культури громадян, моніторять попит звернень в юридичні клініки по всій країні. Ось наша мета – дати можливість людям знати свої права і обов'язки, як їх використовувати та бути «володарем» свого права, бути захищеним, адже незнання закону не звільняє від відповідальності.

Список літератури

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 27.02.2021)
2. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 р. ст.18-1, ст. 19 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96%D0%B2%D1%80/conv#n209>. (дата звернення: 27.02.2021)

Правові механізми захисту трудових прав в умовах пандемії

Відповідно до ст. 43 Конституції України Згідно зі ст. 43 Конституції України, держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує належні, безпечні і здорові умови праці [1]. У 2006 році Україна також ратифікувала Європейську соціальну хартію, взявши на себе зобов'язання захищати реалізацію цього права на працю та її належні умови. Надійні та безпечні умови праці для всіх працюючих, а також підвищення рівня зайнятості населення та скорочення частки молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, – усе це є частиною Національних завдань Цілей сталого розвитку, над прогресом виконання яких Україна зобов'язалася працювати. Після початку пандемії державі потрібно було знайти способи, які дозволили б населенню вільно користуватись цим правом. Саме тому 30 березня 2020 р. парламентом прийнятий Закон України №504 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» (закон № 540), яким було внесено більш суттєві зміни до Кодексу законів про працю [2]. Цими змінами узаконено виконання дистанційної роботи у тому вигляді, як її по факту виконують у сучасних українських реаліях.

Законом України №540 в чинне трудове законодавство було введено таке поняття, як дистанційна робота – такою є форма організації праці, коли робота виконується працівником за місцем його проживання або в будь-якому іншому місці за його вибором, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, але поза приміщенням роботодавця [3]. Задля цього із визначення трудового договору було вилучено одну з важливих його ознак, а саме: «підлягання внутрішньому трудовому розпорядку». Таке нововведення несе небезпеку, адже саме підлягання внутрішньому трудовому

розпорядку під час роботи є однією з основних ознак, що відрізняють трудовий договір від цивільного-правового. Останній - у формі договору підряду або договору надання послуг - фіксує відносини не між роботодавцем і працівником, а між замовником і виконавцем послуг, і широко використовується в Україні для приховування наявності трудових відносин, а відтак, не захищає трудові права працівників.

Спробу врегулювати дистанційну роботу під час карантину, по-перше, не можна назвати системним і продуманим рішенням, по-друге, вона несе загрозу трудовим правам працівників, роблячи їх вразливішими до потенційних зловживань з боку роботодавців, які і так є сильнішою стороною, а також створює законодавчу прогалину для подальшої тінізації зайнятості. Зауважимо, що спроби врегулювати дистанційну роботу поза карантинном відбуваються переважно у руслі спроб врегулювати гнучкі форми зайнятості, які теж важко назвати вдалими, адже вони більш закріплюють наявну незахищеність таких працівників, ніж сприяють забезпеченню для них повноцінних трудових і соціальних гарантій.

Тому перш за все необхідне удосконалення правового регулювання «дистанційної роботи» та детальне регулювання дистанційної та надомної роботи, а також проведення законодавцем між ними суттєвих відмінностей.

Список літератури

1. Конституція України станом на 01.01.2020 р. / Верховна Рада України №254к/96-ВР. URL:[http://zakon.rada.gov.ua/laws/ card/254k/96-vr](http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254k/96-vr). (дата звернення 26.02.2021).
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. No 322V-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/322-08> (дата звернення 26.02.2021р.).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30 бер. 2020 р. No 540. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/540-20> (дата звернення 26.02.2020 р.).

Юлія Проданюк

Науковий керівник – доц. Пацурківський Ю. П.

Правова природа інтелектуальної власності

Право інтелектуальної власності становить один з основних інститутів цивільного права. Поняття «інтелектуальної власності» означає - право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності.

Виникнення терміну «інтелектуальна власність» припадає на кінець XVIII ст. Він уперше з'явився у французькому законодавстві під впливом теорії природного права, яке одержало свій найбільш послідовний розвиток саме у працях французьких філософів-просвітителів (Вольтер, Дідро, Руссо). Відповідно до цієї теорії право творця будь-якого творчого результату – чи то літературного твору, чи винаходу – є його невід'ємним природним правом, що виникає із самої сутності творчої діяльності та існує незалежно від визнання цього права державною владою.

Охорону інтелектуальної власності визначено одним із пріоритетних напрямків і в Україні. Також це право забезпечує економічний, соціальний розвиток та науково-технічний прогрес як держави, так і окремих суб'єктів. Питання щодо реалізації та захисту права інтелектуальної власності актуальне в наш час, адже у процесі глобалізації продуктам інтелектуальної власності приділяється значна увага, а знання стають основним капіталом. Тому для забезпечення інноваційного розвитку економіки в усьому світі, у тому числі в Україні, набули стратегічного значення питання ефективного захисту інтелектуальної власності.

На сьогодні система захисту інтелектуальної власності в нашій державі недосконала. Тому уповільнюється розвиток економіки України, зокрема – зменшує інвестиційну привабливість в науці та виробництві. На нашу думку, для розв'язання цієї проблеми необхідно запровадити зміни в системі захисту власності, а також є потреба вдосконалити порядок судових розглядів спорів щодо прав інтелектуальної власності в нашій країні.

Щодо об'єктів права інтелектуальної власності можуть бути не тільки результат інтелектуальної, творчої діяльності, але й засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг та інші нетрадиційні об'єкти, які прирівняні до об'єктів права інтелектуальної власності. Зазначимо, що не кожний результат творчої діяльності визнається об'єктом права інтелектуальної власності, а лише той, який є об'єктом охорони Цивільним кодексом України та іншими законами у сфері регулювання відносин інтелектуальної власності.

Потрібне встановлення та забезпечення систематичних заходів з проведення просвітницької роботи серед населення з питань порядку правомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, оскільки з кожним днем зростає «злочинність» у даній сфері. Через це нагальною стає потреба запобігти цьому.

Чітко встановлено підстави для настання цивільно-правової та іншої передбаченої законом відповідальності за порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього. Спеціального комплексного Закону, який визначив би основні засади охорони та захисту інтелектуальної власності, сьогодні не існує.

Отже, можна зробити висновки, що в Україні необхідно продовжити процес удосконалення правового забезпечення інтелектуальної власності відповідно до норм міжнародного законодавства. Крім цього потрібна підготовка та підвищення кваліфікації фахівців, діяльність яких пов'язана з охороною інтелектуальної власності.

Список літератури

1. Цивільно-правове регулювання інтелектуальної власності в Україні: пріоритети та шляхи оптимізації. *Сучасні проблеми приватного права: Зб. наук. праць, присвячених 80-ій річниці з дня народження Шевченко Я. М.* / Ред. Н. С. Кузнецова, Р. О. Стефанчук. – К.: ВГО «Асоціація цивілістів України», Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута». 2012. 464 с.
2. Бошицький Ю. Л. Шляхи оптимізації правової охорони інтелектуальної власності в контексті удосконалення правової системи України. *Сучасні проблеми правової системи України: Зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф.* К.: Видавництво «Ліра-К», 2012. С. 8–13.

Поняття нововиявлених обставин, їх відмінність від нових доказів у адміністративному судочинстві

Визначення поняття «нововиявлених обставин» законодавство не містить, а в теорії адміністративного процесу немає єдиної позиції щодо даного поняття. Це дає підстави вважати, що його розуміння відбувається через призму тлумачення підстав для перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, які закріплені в п. 2 ч. 2 ст. 361 КАС України [1].

На переконання вчених А. Комзюка, В. Бевзенка та Р. Мельника, «нововиявлені обставини – існуючі в момент розгляду справи і суттєво значимі для його вирішення юридичні факти, які не були і не могли бути відомі ні заявникові, ні суду» [2]. О. Буцьких під «нововиявленими обставинами» розуміє юридичні факти, які мають суттєве значення для вирішення справи по суті, але які не були відомі ні сторонам під час розгляду адміністративної справи у суді, ні самому суду при винесенні судового рішення, а також обставин, які прирівняно законодавцем до нововиявлених» [3]. На думку С. Степанова, більшість науковців, розглядаючи дефініцію «нововиявлені обставини», оперують поняттям «факт», проте безпосередньо на стадії провадження за нововиявленими обставинами існування факту як такого неможливе, а важливий саме доказ спотворення такого факту, тобто відомостей про факт. Тобто факт – це будь-який існуючий доказ у справі, а відомості про факт – підтвердження неправильності чи спотворення існуючого факту або ж доказу [2, с. 14].

Отже, питання розмежування співвідношення понять «нововиявлені обставини» і «нові докази» важливе. Так, з одного боку, і нові докази, і нововиявлені

обставини виявляються після вступу в законну силу судового рішення, проте, з іншого боку, нові докази є все ж таки новими, додатковими відомостями про вже досліджений адміністративним судом факт, тоді як нововиявлені обставини за своєю природою є відомостями про ті факти й події, що відбулися раніше, до прийняття рішення судом, і, що важливо, не були відомі ні сторонам у справі, ні адміністративному суду. Тобто лише ті відомості, що існували до ухвалення судового рішення і відповідають умовам, зазначеним в ч. 2 ст. 361 КАС України можуть визнаватися нововиявленими обставинами.

Найбільш доцільне визначення поняття «нововиявлені обставини» повинно мати такий вигляд: «нововиявлені обставини в адміністративному судочинстві – це відомості про юридичні факти об'єктивної дійсності, які мають істотне значення для правильного вирішення адміністративної справи, існували на момент первинного провадження у справі, але не були відомі ні сторонам під час розгляду адміністративної справи, ні самому суду при винесенні судового рішення з об'єктивних обставин, але були достовірно встановлені після прийняття по справі відповідного акту правосуддя, і є підставою для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами».

Список літератури

1. Буцьких О. О. Провадження за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. спец. 12.00.07. К., 2013. 19 с.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2005. № 35–37. Ст. 290.
3. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України. К.: *Прецедент*, 2007. 531 с.
4. Степанов С.В. Перегляд судових рішень господарських судів за нововиявленими обставинами: [монографія]. О.: *Атлант*, 2012. 186 с.

Катерина Роскрут
Науковий керівник – асист. Донченко О.П.

Аналітичне мислення як складова логічної культури юриста

Логіка – це наука, яка вчить правильно мислити. Не можна не погодитись із тим, що поняття «правильності» є доволі суб'єктивним, адже всі ми індивідуальні і міркуємо по-різному. Тим не менш, міркування кожної людини повинні бути підпорядковані певним законам логіки. Саме закони логіки (мислення) сприяють правильному, структурованому та послідовному викладу думок, що не суперечать одна одній і допомагають, як отримати знання про навколишній світ, так і грамотно донести своє бачення до оточуючих.

Уміння мислити логічно – це складний інтелектуальний процес, що полягає у здатності до розуміння суті будь-якої ситуації, задачі або проблеми. Це ж саме стосується й аналітичного мислення як складової професійної діяльності та логічної культури юриста.

Вважається, що прийоми аналітичного мислення сприяють систематизації та узагальненню отриманих знань. Це «маст хев» у сфері юриспруденції, оскільки кожен фахівець у галузі права зобов'язаний правильно використовувати їх на практиці.

По-перше, аналітичне мислення сприяє встановленню причинно-наслідкових зв'язків між тими чи іншими подіями, коли у результаті дослідження необхідно зібрати всі отримані дані та, згрупувавши їх, зробити умовивід. За таким принципом свою професійну діяльність здійснюють, зокрема, працівники правоохоронних органів, розслідуючи причини та наслідки тих чи інших кримінальних правопорушень.

По-друге, аналітика формує культуру мислення юриста, дисциплінує хід його думок, учить мислити правильно, при цьому вміло знаходячи логічні помилки у чужих міркуваннях і грамотно їх спростовуючи [2, с. 19]. Відповідно юрист буде спроможний коректно обґрунтовувати власну точку зору, підкріплюючи її належними доказами і фактами. Такі навички необхідні адвокатам,

суддям, іншим представникам правничої професій, які зобов'язані чітко й аргументовано формулювати свої промови та позиції, щоби ні в кого не виникало сумнівів щодо їх компетентності.

На жаль, у сучасному суспільстві сформувалась стійка недовіра до фахівців у галузі юриспруденції, адже більшість з них знецінює значення правильного та конструктивного мислення. Як результат, вони припускаються логічних помилок, що заважає їм у прийнятті важливих рішень, які повинні бути належно обґрунтовані з раціональної точки зору. До прикладу, будь-який нормативно-правовий акт повинен бути належним чином розтлумачений для резидентів і нерезидентів держави. При цьому тлумачення має бути чітким, послідовним, недвозначним. Якщо юрист не володіє елементарними логічними навиками, то він не буде в змозі інтерпретувати зміст закону у тому вигляді, в якому його представили законодавці, з урахуванням усіх особливостей і юридичних тонкощів.

По-третє, аналітичне мислення сприяє розвитку умінь вести будь-які дискусії, зокрема це стосується парламентської, політичної та юридичної діяльності в цілому. Професійний юрист повинен добре знати свою справу та бути ерудованим та багатогранним, адже право як таке, охоплює різні сфери життєдіяльності людини. Важливе вміння послідовно висловлювати свої думки, переконання, припущення, як в письмовій, так і в усній формі. Тому, такий тандем красномовства і аналітики є ключовим моментом роботи юриста. Вивчення ж логіки допомагає не тільки підвищити рівень мислення, а і вдосконалити інтелект майбутнього фахівця [1, с. 33].

Отже, аналітичне мислення – необхідний засіб для засвоєння різноманітних знань, їх подальшого застосування у професійній діяльності юриста та формування його логічної культури.

Список літератури

1. Логіка для правознавців : навч. посіб. / О. О. Бандура, О. І. Гвоздік, В. М. Кравець та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 144 с.
2. Орендарчук Г. О. Логіка : навчальний посібник для студентів економічних та юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Видання друге, перероблене і доповнене. Тернопіль : Астон, 2008. 272 с.

Олена Руда

Науковий керівник - проф. Гетьманцева Н. Д.

Реалізація молодіжної політики в Україні

Молодь виступає основним суспільним ресурсом, який становить значний потенціал як для держави, так і для суспільства в цілому. Нині молодь називають поколінням перехідного періоду, яке живе в епоху бурхливих і глибоких перетворень, у роки потрясень і нових можливостей. Усвідомлення цього вимагає окреслення відповідних напрямів молодіжної політики в державі, що сприятимуть поступовому входженню у самостійне життя та становленню молодого покоління.

В Україні проблема реалізації молодіжної політики досить актуальна. Це пояснюється тим, що на сучасному етапі розвитку держави молодіжна політика перебуває в процесі трансформації, яка викликана значними змінами в суспільному та політичному житті держави, і потребує змін та удосконалення. Як наслідок, реалізація ефективної молодіжної політики в складних суспільно-політичних і соціально-економічних умовах буття держави в цілому ускладнюється, що, відповідно, обтяжує соціальне становище молоді.

Метою здійснення молодіжної політики є створення можливостей для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя[1]. Формування спроможностей молоді зумовлена притаманними особливостями: активна життєва позиція, високий попит на освіту, освоєння нових видів і сфер діяльності тощо. Саме з цих позицій молодіжна політика розглядається як комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді[2]. Тож, законодавець розглядає державну молодіжну політику як системну діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних,

правових умов і гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України[3]. Для реалізації молодіжної програми державні органи використовують комплексний підхід до розв'язання проблеми – поєднання статичного та динамічного. Тобто це можливість відтворення старого позитивного досвіду в поєднанні з оновленими підходами та використанням широкого кола інноваційних інструментів для роботи з молоддю. Виділяють і такі методи реалізації молодіжної політики як механізми стандартизації, соціального партнерства, суспільного діалогу, суспільної комунікації, самоорганізації, адаптації, фінансової підтримки, спадкоємності поколінь, інформатизації, соціального захисту, підтримки, врівноваження, урахування думки молоді. Отже, молодіжна політика є складним, комплексним і структурним явищем, яке має важливе загальнонаціональне значення. Вона повинна вдосконалюватися, і, як наслідок, стати ключем до вирішення проблем молоді та перетворення країни.

Список літератури

1. Концепція Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки від 23.12.2020 р. № 1669 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-derzhavnoi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-t231220> (дата звернення: 1.02.21)
2. Луценко С. М. Особливості реалізації молодіжної політики в Україні та за кордоном: управлінський аспект. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2016. Вип. 1. С.157-165 URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_25 (дата звернення: 1.02.21)
3. Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні від 15.12.1992 р. №2859-XII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12> (дата звернення: 1.02.21)

Валерія Савчук

Науковий керівник – доц. Никифорак В. М.

Нотаріальне посвідчення правочинів в умовах карантину

Пандемія COVID-19 і введення карантину кардинально змінило життя людей, умови ведення бізнесу, роботу державних органів та різноманітних структур і організацій, вплинуло на економіку всього світу. Нотаріат в умовах пандемії працює як інфраструктура, критично необхідна фізичним та юридичним особам.

Для нотаріусів не є новим учиняти нотаріальні дії в екстремальних умовах, саме завдяки цьому їм це допомогло швидко адаптуватися до змін, при цьому зберегти професійну мотивацію і залишитися позитивним прикладом для суспільства.

Нотаріальне посвідчення правочину здійснюється нотаріусом або іншою посадовою особою, яка відповідно до закону має право на вчинення такої нотаріальної дії, шляхом учинення на документі, в якому викладено текст правочину, посвідчувального напису. Нотаріальне посвідчення може бути вчинене на тексті лише такого правочину, який відповідає загальним вимогам, установленим ст. 203 ЦК України. На вимогу фізичної або юридичної особи будь-який правочин з її участю може бути нотаріально посвідчений. Виходячи з цього можна зрозуміти, що Цивільний кодекс не передбачає винятки пов'язані зі здійсненням нотаріальних дій у конкретних ситуаціях.

Держава не зможе ефективно функціонувати без діяльності органів нотаріату, навіть у період дії карантину, адже нотаріуси вчиняють велику кількість нотаріальних дій, які в деяких випадках життєво необхідні як для кожної людини окремо, так і в цілому для держави. Прикладом таких дій є посвідчення правочину, заповіту, вжиття заходів щодо охорони

спадкового майна, видача свідоцтва про право на спадщину, засвідчення справжності підпису на документах тощо.

Нотаріуси не є суб'єктами господарювання відповідно до Господарського кодексу України, а також не є учасником на ринку товарів, вони виконують винятково делеговані державою функції, керуючись Конституцією та Законом. Тож постанова Кабінету Міністрів № 211 щодо заборони роботи до 24 квітня 2020 року суб'єктів господарювання, яка передбачає приймання відвідувачів, зокрема закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного і побутового обслуговування населення, крім певної категорії суб'єктів, не стосується діяльності нотаріусів.

Нотаріат України в умовах карантину вкотре підтвердив, що завжди стоїть на захисті прав і законних інтересів громадян і бізнесу, працює якісно й етично, обличчям до людей. Нотаріальне посвідчення правочинів є незмінним, незалежно від умов, які не перебувають у прямій залежності від волі та дій нотаріусів.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.02.2021)
2. Оніщук О. Органи нотаріату продовжують працювати під час карантину. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/olga-onishchuk-organi-notariatu-prodovzhuyut-pracyuvati-pid-chas-karantinu> (дата звернення: 20.02.2021)
3. Матеріали міжнародного веб-симпозіуму на тему роботи нотаріату як критичної інфраструктури в умовах пандемії. URL: <https://npu.ua/news/websymposium/> (дата звернення: 20.02.2021)
4. Гнатишин Ю.Ф. Нотаріальне посвідчення правочину. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_32069 (дата звернення: 20.02.2021)

Марія Савчук

Науковий керівник - асист. Бзова Л. Г.

Межі допустимої поведінки адвоката в суді: практика ЄСПЛ

Адвокатура є необхідним елементом у демократичному, правовому суспільстві. Особливий статус адвокатів надає їм безпосередньо центральне місце у здійсненні правосуддя як посередникам між громадськістю та судами. Тому їхня роль як незалежних професіоналів тягне за собою низку обов'язків, включаючи поведінку в суді.

Саме на поведінку адвоката в суді звернув увагу Європейський Суд з прав людини в рішенні у справі «Намазов проти Азербайджану» [1]. Із даної справи стало відомо, що Ельчин Юсіф оглу Намазов був захисником чоловіка, якого звинувачували в порушенні громадського порядку. На чотирьох судових засіданнях адвокат мав словесні сварки із суддею, через що за заявою Асоціації адвокатів Азербайджану суд ухвалив рішення про позбавлення Намазова права на здійснення адвокатської діяльності. Намазов звернувся до Європейського суду з прав людини, посилаючись на статтю 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де скаржився на те, що позбавлення права на адвокатську діяльність було незаконним і не мало законної мети. Суд у Страсбурзі виходив з того, що позбавлення людини права на заняття адвокатською діяльністю є втручанням у реалізацію його права на повагу до свого приватного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції. І проти цього твердження не заперечували ані заявник, ані уряд. Щодо питання, чи було втручання здійснено відповідно до закону, ЄСПЛ проаналізував профільний закон у взаємозв'язку з обставинами справи та дійшов висновку, що санкція, накладена на заявника, мала підставу в національному законодавстві і що закон був доступним.

Сторони не погодилися щодо легітимності мети, яку переслідувало втручання, і судді підтримали оцінку Уряду в

тому, що втручання мало законну мету «запобігання заворушенням», оскільки йшлося про регулювання юридичної професії, яка бере участь у належному здійсненні правосуддя.

Але чи було втручання «необхідним у демократичному суспільстві»? Тут ЄСПЛ нагадав про критерій відповідності «нагальній суспільній потребі». Справедливість провадження та надані процесуальні гарантії є чинниками, які слід враховувати при оцінці пропорційності втручання у право на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Конвенції.

У справі «*Стеур проти Нідерландів*» Європейський Суд з прав людини постановив, що: мало місце порушення ст. 10 Конвенції про захист прав і основних свобод людини[2]. П. Стеур представляв інтереси свого клієнта, якого було звинувачено в незаконному отриманні державної соціальної допомоги. Під час розгляду справи у цивільному порядку п. Стеур стверджував, що п. В., найімовірніше, домогся відповідних показань від його клієнта внаслідок вчинення неприпустимого тиску на останнього. П. В. сприйняв такі заяви п. Стеура як такі, що ганьблять його честь і професійну репутацію, і звернувся зі скаргою до голови відповідної місцевої асоціації адвокатів. Скаргу було передано на розгляд дисциплінарної комісії цієї асоціації. У рішенні від 1 липня 1996 р. дисциплінарна комісія частково задовольнила скаргу п. В., постановивши, що твердження п. Стеура виходили за межі допустимого і не відповідали стандартам поведінки, яких має дотримуватись адвокат.

Список літератури

1. Справа «*Намазов проти Азербайджану*» від 30 січня 2020 року. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-namazov-proti-azerbajdzhanu/> (дата звернення: 28.02.2021)

2. Справа «*Стеур проти Нідерландів*» від 28 жовтня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_111#Text (дата звернення: 28.02.2021)

Доступ до суду у практиці ЄСПЛ

У контексті ст. 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод право на доступ до суду – це закріплена на законодавчому рівні можливість будь-якої особи звернутися до суду для розгляду та вирішення її справи. Положення цієї міжнародної норми знайшли своє відображення у ст. 55 Конституції України [1, 2].

Право на доступ до суду не є абсолютним, а тому в певній мірі може бути обмежене державою, проте такі обмеження повинні бути легітимними. Відтак, щоб визначити легітимність таких обмежень, Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) перевіряє, чи було таке обмеження передбачене законом та використовує тест на пропорційність таких обмежень.

Аналізуючи перешкоди в реалізації права на доступ до суду, Т. Цувіна констатує, що «аналіз практики ЄСПЛ дає змогу виокремити кілька видів таких перешкод, це, зокрема, суб'єктивні, юрисдикційні, темпоральні, процедурні й фінансові перешкоди [3, с. 62].

Щодо суб'єктивних перешкод, найчастіше вони пов'язані з особливостями позивача, але трапляються випадки, коли вони пов'язані з особливостями відповідача, зокрема у випадку наявності судового імунітету в останніх. Перший вид перешкод трапляється у випадках, коли окремим категоріям осіб забороняється звертатися до суду взагалі або подавати окремі види позовів [1]. Зокрема, це стосується недієздатних осіб, які не мають права звертатися до суду самостійно, що визнається ЄСПЛ легітимним обмеженням права на доступ до суду. Другий вид перешкод стосується обмежень через застосування імунітетів. Тому ЄСПЛ не встановлює свої правила щодо застосування імунітетів, а перевіряє дотримання державами правил про імунітети, що визнаються в міжнародному праві. Ідеться, зокрема, про імунітети держави, її дипломатичних представництв і окремих посадових осіб, міжнародних організацій тощо [1].

Стосовно темпоральних перешкод, до них відносять ті, які пов'язані із застосуванням строків у цивільному судочинстві.

Як зауважує Я. Берназюк, ЄСПЛ сформував правову позицію, відповідно до якої встановлення обмежень доступу до суду у зв'язку з пропуском строку звернення повинно застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру [4].

Досить багато питань у контексті права на доступ до суду викликає питання щодо визначення поважності причин пропуску строку, а також, чи є підстави для його поновлення справедливими для досягнення конкретної мети. В цьому аспекті позиція ЄСПЛ полягає у врахуванні дотримання справедливого балансу між загальними інтересами суспільства та вимогами захисту прав окремої особи.

Підсумовуючи, зазначимо, що право на доступ до суду не є абсолютним та може підлягати обмеженням. Відтак, обмеження права на доступ до суду є досить комплексним поняттям, яке потребує детального дослідження. Аналіз практики ЄСПЛ, в свою чергу, дає підстави класифікувати обмеження на легітимні та нелегітимні та визначити, які з них усе ж переважно позитивні явища, ніж негативні.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 24.02.2021)
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.02.2021)
3. Цувіна Т. Право на доступ до суду: підхід ЄСПЛ. *Підприємництво, господарство і право*, 2020. С. 60–69
4. Берназюк Я. Право на доступ до судового захисту в контексті дотримання строків звернення до суду, практика ЄСПЛ. URL: <https://radako.com.ua/news/pravo-na-dostup-do-sudovogo-zahistu-v-konteksti-dotrimannya-strokov-zvernennya-do-sudu-praktika> (дата звернення: 24.02.2021)

Інна Семкулич
Науковий керівник – доц. Бунчук О. Б.

Гендерна рівність при здійсненні правосуддя

Сучасний етап розвитку суспільства уже повністю готовий до боротьби за рівні права чоловіків та жінок. Якщо у минулому столітті міжнародною спільнотою робилися тільки перші кроки у цьому напрямку (прийняття Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Конвенції ООН Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. та Декларації про рівноправність жінок і чоловіків від 1988 р.), то сьогодні помітні значні зрушення у цьому питанні. Варто звернути увагу, що значну роботу у забезпеченні гендерної рівності здійснив саме Європейський Суд з прав людини, як головний орган, що покликаний забезпечити дотримання державами-членами Конвенції 1950р. їх зобов'язань за цією Конвенцією та додатковими протоколами до неї.

Досить важлива позиція ЄСПЛ у цьому питанні. Відповідно до його політики гендерна рівність – є однією з головних цілей кожної держави-члена Ради Європи; Суд також визнав цей принцип як основоположний принцип Конвенції [1, с. 842]. І, проаналізувавши списки суддів, можна сказати, що Суд справді дотримується цієї політики. З кожним десятиліттям збільшується кількість жінок-суддів. Приміром, якщо в період 1998-2010 рр. представників жіночої статі у складі суддів ЄСПЛ було всього 15, то наступного десятиліття 2010-2020 рр. цей показник зріс до 17.

Звичайно, важливе значення для поширення та розвитку принципу гендерної рівності має і сама практика ЄСПЛ. Уперше Суд висловив свою думку щодо цього ще у 1985 році у справі Абдулазіз, Кабалес і Балкандалі проти Сполученого Королівства. Ця справа вперше засвідчила про однаковий підхід Суду до рівних прав жінок і чоловіків, а також продемонструвала контроль Суду за дотриманням такого ж підходу в інших країнах-учасницях Конвенції [1, с. 844]. Отже, ЄСПЛ став першим органом, який став механізмом забезпечення принципу гендерної рівності у світі.

Проте, зауважимо, що при розгляді перших справ про порушення ст. 14 Конвенції 1950р. (яка й передбачає заборону дискримінації за ознаками статі) словосполучення «гендерна рівність» ще не вживалося. Тоді Суд використовував таке поняття як «рівність статей» (англ. *equalityofthesexes*)[2, с. 176]. Цікаво, що вперше слово «стать» було замінено словом «гендер» американською суддею Рутою Бадер Гінзбург [3, с.320]. І вже на початку 2000-х років у своїх рішеннях ЄСПЛ використовував терміни «гендерна рівність» і «принцип гендерної рівності». Уперше їх вжито у справі «Лейла Шахін проти Туреччини» [2, с.176]. Згодом ці терміни почали широко застосовуватися як у практиці ЄСПЛ, так і в національному законодавстві держав. Не стала винятком і Україна. У законі України від 08.09.2005 р. «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» використано саме термін «гендерна рівність», який тлумачиться як рівний правовий статус жінок і чоловіків і рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

ЄСПЛ під час розгляду справ часто зустрічається зі скаргами на порушення принципу гендерної рівності та дискримінації здебільшого прав жінок. Саме завдяки його діяльності і відбувається значний прогрес у наданні державою однакових прав для чоловіків і жінок не тільки в теорії, а й на практиці, а також популяризація принципу гендерної рівності в законодавствах багатьох держав.

Список літератури

1. Radacic Ivana. Gender Equality Jurisprudence of the European Court of Human Rights. *The European Journal of International Law* Vol. 19 no. 4. P. 841-842.
2. Фулей Т. Застосування принципу гендерної рівності у практиці Європейського Суду з прав людини. Теорія держави і права. 2019. № 8. с. 175-179. URL : <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.8.33> (дата звернення: 27.02.2021).
3. Diamond Milton. Sex and Gender are Different: Sexual Identity and Gender Identity are Different. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 2002. № 7. P. 320-335.

Валерія Середенко

Науковий керівник - доц. Заморська Л. І.

Правомірна поведінка як структурний елемент правової культури

Правова культура – один із різновидів загальної культури суспільства і становить систему юридичних цінностей у галузі права, що є важливим регулятором суспільних відносин, особливо в наш час. Невід’ємним і відповідним структурним елементом такого роду культури є, безумовно, правомірна поведінка, завданням якої виступає визначення рівня законслухняності людей (в тому числі і громадян), що утверджує право як важливий регулятивний компонент життєдіяльності демократичного розвинутого соціуму.

Власне сама правомірна поведінка - це вольова діяльність суб’єктів права, яка відповідає усім правовим нормам, не протирічить основним принципам права і гарантується та забезпечується державою. Будучи видом правової поведінки, правомірна характеризується такими властивостями:

➤ соціальна корисність, тобто вона позитивно оцінюється суспільством;

➤ зовні проявляється через дію чи бездіяльність суб’єктів права, втілюється у формах реалізації права: дотриманні, виконанні, використанні та застосуванні;

➤ здійснюється на основі правових норм, тобто вона повністю повинна відповідати приписам права.

➤ добровільність, що полягає у свідомому виборі людини діяти відповідно до правових норм через власні переконання або розуміння певних переваг правомірної поведінки;

➤ виступає причиною юридичних наслідків, оскільки вона проявляється в юридичних фактах, які є передумовою виникнення правовідносин;

➤ її масовість, адже для нормального існування суспільства вона повинна бути притаманна більшості індивідів;

➤ правомірна поведінка також ґрунтується на засадах цивілізованості, яка являє собою морально-етичний аспект у правовій культурі.

Отже, очевидною метою такої поведінки є самостійність громадянської позиції людини, усвідомлення нею соціальних наслідків своїх учинків.

Не меншої уваги заслуговує і соціальна природа правомірної поведінки, яка обумовлена сутністю та соціальним призначенням існуючого права. Іншими словами, вона існує для задоволення державних, суспільних та особистих потреб, цінностей та цілей, які визначається пріоритетними у розвитку права. Соціальною суттєвістю правомірної поведінки є її соціальна корисність, актуальність і необхідність як для усього суспільства, так і для держави. Отже, правова поведінка виступає результатом втілення в життя вимог режиму законності, а сукупність усіх правомірних дій – це, по суті, втілення правового порядку в суспільстві [1,с.37].

Правомірна поведінка є важливим елементом правової культури суспільства та його членів, зокрема. Вона характеризує особистість як відповідальну, таку, що усвідомлює наслідки своїх дій для себе та людей навколо, формує чітку громадянську позицію. Суспільство, що не розвивається в плані правової культури, не зможе рухатися вперед. Відсутність належної поведінки, зухвалі та погані вчинки, нетерпимість до інших думок, неповага – риси поведінки, які неприйнятні в умовах демократії та гласності, в умовах розбудови громадянського суспільства [2, с. 64].

На основі сказаного вище можна дійти до висновку, що вивчення правомірної поведінки дозволить глибше зрозуміти її роль у суспільстві та значення для конкретної особистості. Зважаючи на реалії сьогодення, правомірна поведінка визначається необхідним елементом правової культури, який покликаний захищати режим права та законності у демократичному суспільстві.

Список літератури

1. Горбова Н.А. Правомірна поведінка: підходи до визначення дефініцій, соціальна значимість та типологія. *Право і суспільство* №5. №2. 2015 . С. 35-41.
2. Свириденко Г.В. Правомірна поведінка: вивчення та розгляд у нових реаліях. *Часопис Київського університету права* 2015 . С. 62-67.

Богдан Сичов

Науковий керівник – доц. Щербанюк О. В.

Конституцій індетермінізм, або конституційна криза по-українськи

Політична криза в нашій країні, яка триває вже близько 17-ти років, в основному є наслідком конституційного дисбалансу, відсутністю чіткої та ефективної системи конституційного контролю і сталої конституційної доктрини, яка б дала змогу визначити єдиний вектор розвитку українського конституціоналізму, та закласти фундамент політичної та суспільної стабільності.

Останні події, пов'язані з діяльністю Конституційного Суду України та окремих його представників, дозволяють дійти висновку, що наразі наша держава має серйозні проблеми в галузі конституційної юстиції та засад формування єдиного підходу до конституційної доктрини, що значно призводить до гальмування процесів інтеграції нашої держави до міжнародної демократичної спільноти та наносить нищівні втрати репутації держави на міжнародній арені. Така ситуація на думку Речицького В.В., є наслідком того, що наш конституційний процес залишається поки що дискретним, характеризується революційними перериваннями поступовості [1]. Однак, на нашу думку, дана ситуація є також наслідком занадто політизованого сектору конституційної юрисдикції та використання останнього як джерела політичних балів та інструменту показовості роботи перед зростаючими запитамі набираючого оберти громадянського суспільства.

«Процесуальна війна» між Гарантом Конституції та органом, який має її тлумачити є свідченням глибокої політичної кризи, яка відображається на всіх аспектах життя суспільства, яке мимоволі отримує всі переваги невпевненості в подальшому розвитку країни, а стан, у якому тепер перебуває Конституційний Суд, не дозволяє шкодити Україні [2], але він і не дозволяє розвиватись правовому середовищу України, адже рішення та дії КСУ напряду впливають на застосування та

практику, законодавства яке покликане подолати наявні в Україні корупційно-кумівські проблеми, які значною мірою не дозволяють нашій державі активно розвиватись.

Безумовно, Конституційний Суд України є важливим джерелом «справедливості та рівності», однак часте його використання з політичних мотивів та нечіткість та мінливість його правових позицій є досить небезпечним явищем, яке вже майже 20 років є джерелом політичної та правової невизначеності, а орган конституційної юрисдикції є «головою» уробороса, який не дає з'їсти наявні в Україні прогалини конституційного права, та завершити вже досить тривалий процес реформування структури влади в нашій державі, де головну роль відіграють досить суперечливі правові позиції судів і суддів, на жаль, навіть конституційних.

Список літератури

1. Речицький В. В. Чи може існувати в Україні офіційна конституційна доктрина? *Критика*. 2016. URL: <https://krytyka.com/ua/articles/chy-mozhe-isnuvaty-v-ukrayini-ofitsiynakonstytutsiyna-doktryna> (дата звернення 24.02.2021)
2. Корнієнко О. С. Корнієнко: Напівзаморожений стан КС – це добре. *Українська Правда*. 2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/02/5/7282401/>. (дата звернення 24.02.2021)

Особливості трудової дієздатності фізичної особи - роботодавця

Трудова дієздатність фізичної особи-роботодавця дає змогу виступати самостійним учасником трудових правовідносин. У законодавстві України про працю не міститься чіткого визначення про те, з якого моменту виникає трудова дієздатність і правоздатність фізичної особи-роботодавця. Проте у правовій літературі існує безліч думок з цього приводу. Більшість науковців виникнення правосуб'єктності фізичної особи-роботодавця пов'язує з моментом набуття цивільної правосуб'єктності в повному обсязі. Відповідно до Цивільного кодексу України, повна цивільна дієздатність настає з досягненням 18-річного віку, або надається фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором чи бажає займатися підприємницькою діяльністю, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини [1].

У доктрині трудового права під поняттям «трудова правоздатність» належить розуміти абстрактну можливість і здатність мати трудові права й обов'язки. Будь-яка особа самостійно вступає у правовідносини лише за умови її дієздатності. Трудова дієздатність - це здатність власними діями набувати та реалізовувати трудові права і виконувати трудові обов'язки.

Хоч трудова правоздатність не ототожнюється з цивільно-правою, але на сучасних умовах господарювання вона тісно пов'язана з нею. Більше того, з огляду на обов'язки, які існують у роботодавця вона виступає як однією з умов набуття трудової дієздатності роботодавця фізичної особи.

З огляду на вищесказане, Г. І. Селівон слушно зазначає про те, що вік як умова виникнення трудової дієздатності доповнюється ще й вольовим та інтелектуальним критеріями. Оскільки фізичні особи з дефектами волі (повна або часткова нездатність усвідомлювати характер своїх дій чи керувати ними)

не дають можливості наділити фізичну особу трудовою дієздатністю повністю або частково, або дієздатність такої фізичної особи може бути обмежена в установленому законом порядку [2, с. 204].

Указана позиція науковця не викликає сумнівів, але за сучасних умов перебування нашої держави в умовах пандемії та все більшого застосування праці надомних працівників виникає питання щодо трудової дієздатності роботодавця фізичної особи. Зрозуміло, що умова інтелектуального та вольового критерію для її виникнення безспірна, але відкритим залишається питання віку їхнього виникнення. Це потребує подальших наукових досліджень та дискусій, що стане тематикою майбутнього наукового аналізу.

Разом з тим потрібно додати, що основою правового статусу фізичної особи-роботодавця виступають права та обов'язки. Саме вони окреслюють межі дозволеного та можливого під час використання найманої праці.

Отже, фізичній особі-роботодавцю, щоб набути статусу суб'єкта трудових правовідносин як роботодавця, потрібно володіти всіма трьома складовими правосуб'єктності: правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю. Тобто роботодавець повинен бути у змозі надавати роботу, її оплачувати та нести відповідальність за зобов'язаннями, що впливають із факту його участі у сфері трудових правовідносин.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України. «Відомості Верховної Ради України». 2003. № 40-44.
2. Трудове право України: сучасний стан та перспективи: матеріали наук. практ. конф. Сімферополь.: 22-24 травня 2008р. Українська асоціація фахівців трудового права. Крим. Юрид. інт. Сімферополь. 2008. 309с.

Окремі аспекти правового регулювання сплати аліментів і додаткових витрат на дитину

Держава зацікавлена у створенні міцної сім'ї та бере участь у її матеріальній підтримці. Передбачається, що зазвичай батьки мають утримувати дітей на добровільних засадах через батьківські почуття та любові до своїх нащадків, проте у разі відмови батьків надавати матеріальну підтримку своїм дітям виконання цього обов'язку забезпечується державою примусово шляхом стягнення з таких осіб аліментів на утримання дитини.

У статті 27 Конвенції про права дитини передбачено, що батьки, які виховують дитину, несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей і фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини [1].

Згідно зі статтею 181 Сімейного Кодексу України, способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними [2].

Залежно від підстав встановлення у законодавстві видів утримання на дитину розрізняють виплати на дитину, які проводить той із батьків, який проживає окремо, проте за домовленістю з іншим бере участь в утриманні дитини у грошовій чи натуральній формі. Другий спосіб – це сплата аліментів на утримання дитини, розмір яких визначений судом, у випадку недосягнення домовленості між батьками. Правова сила договору про аліменти на дитину полягає у можливості його примусового виконання. Однак варто звернути увагу, що сплата аліментів не звільняє платника від участі у додаткових витратах на дитину, які можуть бути зумовлені особливими обставинами (розвитком здібностей дитини, її хворобою). Додаткові витрати на дитину можуть фінансуватися наперед або покриватися після їх фактичного понесення разово, періодично або постійно.

З огляду на практику Касаційного цивільного суду, можна зазначити, що необхідність у цих додаткових витратах має

довести той з батьків, який вимагає їх стягнення. Проте вирішуючи питання щодо розміру коштів, які підлягають стягненню на додаткові витрати, треба враховувати, наскільки кожен із батьків зобов'язаний брати участь у цих витратах з огляду на матеріальне та сімейне становище сторін та інші інтереси й обставини, що мають істотне значення. Така правова позиція зазначена в постанові Касаційного цивільного суду від 21 лютого 2018 року у справі № 127/16614/15-ц [3].

Враховуючи все вищезазначене, можна дійти до висновку, що аліменти виступають своєрідною формою забезпечення основних прав та інтересів дитини. Вони виступають гарантією створення безпечних умов для життя дитини та втілення її здібностей. Оскільки досить часто не вистачає призначеної суми аліментів для належного виховання, то гостро постає питання про оплату додаткових витрат. Проте позитивним аспектом у даному питанні виступає той факт, що законодавець і правозастосовча практика надає рівні можливості обом з батьків щодо понесення зазначених витрат, враховуючи їх матеріальне становище. Тобто у разі, коли матеріальне становище батьків не дозволяє забезпечити повну оплату додаткових витрат, вони можуть бути компенсовані лише частково.

Список літератури

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 року // База даних «Законодавство України» . URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99_5_021# (дата звернення: 19.02.2021).
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#n370> (дата звернення: 12.02.2021).
3. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду від 21 лютого 2018 р. у справі № 127/16614/15-ц. 18 // База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72489694> (дата звернення: 10.02.2021).

Відповідальність за пасивність адвоката у судовому процесі

Адвокат – це особа, яка має володіти величезним багажем інформації про свого клієнта. Співпраця та довіра, це ті атрибути, які ведуть до вигрешної справи. Крім того, адвокат має закріплені права і обов'язки перед своїм клієнтом, за порушення яких слідує відповідальність.

Нашу увагу привернула цікава та інформативна справа «Чутур проти Хорватії», у якій захисник проявляв пасивну позицію в судовому процесі.

У даному кейсі мало місце порушення статті 5 §1 Європейської конвенції з прав людини. Порушення стосувалося права на свободу і безпеку особи, в нашому випадку суб'єктом була особа з психічними розладами [1].

Справа стосується заявника Драгана Чутура, який є психічно хворим. Драган Чутура перебував у стані психічного розладу, становлячи суспільну небезпеку, словесно погрожував сусідам. Суд виніс рішення помістити його під варту в психіатричну установу на шість місяців. Пізніше термін утримання був подовжений ще на один рік [2].

Батько пана Чутура подав апеляцію, через те що він не знав про те, що родина не мала жодного уявлення про те, що його сина могли тримати в лікарні, їм не було відомо про судове провадження, а також те, що адвокат був неефективним [1].

Адвокат діяв як пасивний спостерігач у провадженні про утримання особи в психіатричній лікарні, а національний суд не зважив на відсутність ефективного юридичного представництва.

Після умовного звільнення пан Чутура звернувся до ЄСПЛ, де справу розглядали переважно в частині продовження утримання під вартою.

Змінюючи двох адвокатів, останній діяв як пасивний спостерігач у провадженні щодо продовження примусового ув'язнення свого клієнта: адвокат не звертався до заявника або

судді під час зустрічі в лікарні з суддею, не намагався зв'язатися з заявником або його сім'єю і не подав жодних заяв від імені клієнта під час слухання [1].

ЄСПЛ звернув увагу на те, що судам було добре відомо про пасивну позицію адвоката, але вони не забезпечили ефективне представництво особи. Це відбулося попри те, що вони мали посилений обов'язок нагляду, адже йшлося про особу з обмеженими можливостями [2].

Крім того, не існувало жодних доказів того, що суддя повідомив заявника про його права або надав будь-яке значення його участі у слуханні, адже жодної законної підстави нехтувати цим не було. Суд не залучив сім'ю, яка раніше виступала проти продовження ув'язнення пана Чутура [1].

З урахуванням цього суд у Страсбурзі постановив, що національні органи влади не виконали процесуальні вимоги, необхідні для продовження примусового тримання особи в лікарні, і тому мало місце порушення ч. 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Отже, як бачимо виявлені порушення адвокатом своїх прямих обов'язків, що і привело до відповідальності.

Список літератури

1. Справа «Чутура проти Хорватії» (прес-реліз) URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-chutura-proti-xorvatii-pres-reliz/>. (дата звернення: 23.02.2021)
2. URL:<https://yur-gazeta.com/golovna/espl-poklav-vidpovidalnist-za-pasivnogo-u-procesi-advokata-na-sud.html> (дата звернення: 23.02.2021)

Денис Совецький
Науковий керівник – доц. Щербанюк О. В.

Структура спрощених проваджень в адміністративному судочинстві України

Процесуальний порядок вирішення адміністративним судом адміністративної справи спрямований на виконання завдання адміністративного судочинства щодо захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень. Аналіз судової практики свідчить про існування проблем процесуального порядку розгляду адміністративних справ: наявність конкуруючої юрисдикції з господарськими судами, спірність норм, що визначають окремі процесуальні строки, необґрунтоване повернення позовної заяви, залишення її без руху чи без розгляду, відмова у відкритті провадження у справі тощо.

Єдиної наукової теорії щодо змісту проваджень та стадій судового адміністративного процесу не вироблено. Це зумовлено тим, що судовий адміністративний процес постійно зазнає змін правового регулювання. Крім того, комплексних наукових досліджень, присвячених особливостям судового розгляду справ у спрощеному провадженні, ще недостатньо. Поза межами досліджень залишилися проблеми змісту стадій спрощених проваджень [1].

Провадження – це головний елемент процесу, який становить системне утворення, комплекс взаємопов'язаних і взаємозумовлених процесуальних дій, що: а) утворюють певну сукупність процесуальних правовідносин, які відрізняються предметною характеристикою і взаємозв'язком із відповідними матеріальними правовідносинами; б) викликають необхідність установлення, доказування, а також обґрунтування усіх обставин і

фактичних даних відповідної юридичної справи; в) зумовлюють необхідність закріплення, офіційного оформлення отриманих процесуальних результатів у відповідних актах-документах [2, с. 90].

Будь-яке адміністративне провадження складається з ряду окремих операцій. Ці логічні операції, які послідовно змінюють одна одну, прийнято називати стадіями адміністративного провадження.

Ми вважаємо, що структура спрощених проваджень має впливати з їх особливостей та залежати від категорії справи, яка розглядається. Чи буде то справа незначної складності чи термінова. Для вирішення цього завдання варто проаналізувати положення КАС України щодо структурних елементів судочинства та змісту процесуальних дій, що відбуваються на кожній стадії при розгляді справ у спрощеному провадженні.

Отже, специфічний порядок розгляду справ за правилами спрощеного позовного провадження охоплює ті самі стадії, що притаманні загальному позовному провадженню, проте вони мають деякі особливості щодо їх проведення. Варто звернути увагу на особливості проведення судового засідання у спрощеному провадженні, адже йому притаманна відсутність усності процесу, судових дебатів, дещо інший порядок дослідження доказів. Хоча суд може за власною ініціативою витребувати необхідні докази, що посилює роль суду у справах спрощеного провадження.

Список літератури

1. Палій Є. А. Поняття та структура скороченого провадження в адміністративному судочинстві України. *Місце юридичних наук у формуванні правової культури сучасної людини: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 21-22 грудня 2018 р.). Запоріжжя: Запорізька міська ГО «Істина». 2017. С. 51–53.
2. Теория юридического процесса /под общ. ред. В. М. Горшенева. Харьков: «Вища школа», 1985. 192 с.

Назарій Стоп'юк

Науковий керівник—доц. Гудима-Підвербецька М.М

**Проблемні моменти цивільно-правової охорони
прав туристів**

Уже сьогодні без туризму не уявляється життя сучасної людини. Однак правова база регулювання ринку туристичних послуг ще далека від того, щоб відповідати його актуальним потребам. І хоча пандемія поставила на паузу туристичні подорожі, це зовсім не означає, що порушень прав туристів у співвідношенні на кількість турів стало менше. Тому проблема дієвої системи охорони прав туристів не втрачає актуальності.

Закон України «Про туризм» договір, що опосередковує відносини між надавачем туристичних послуг і туристом, іменує договором на туристичне обслуговування. Конструкції «договір обслуговування» нами вважається пережитком радянського минулого, оскільки виокремлюючі особливості й економічна необхідність такого замінюється категорією споживчого договору. На доречності застосування терміну «туристичні послуги» наголошує більшість учених [1, с. 32; 2, с. 149].

Замовником туристичних послуг може бути не лише фізична, але і юридична особа, проте туристом у такому випадку вона визнаватись не може [1, с. 42], та й додаткові гарантії охорони та захисту передбачені законодавством про захист прав споживачів поширюватимуться лише на споживачів-фізичних осіб.

Специфіка предмета цього договору в комплексному характері туристичної послуги, що передбачає різноманітні її складові (перевезення, послуги трансферу готельні послуги, страхування, екскурсійні послуги, тощо), які об'єднуються туроператором в єдине ціле та надаються здебільшого не туроператорами, а іншими суб'єктами, що забезпечують туристичну діяльність. Причому залишається відповідальним перед туристом у разі порушення зобов'язань із надання послуг безпосередніми виконавцями сам туроператор (згідно ч. 2 ст. 902 ЦК), чого часто він намагається уникнути всіма можливими засобами. Одним з таких є укладення договору щодо вже сформованої туристичної послуги в порядку, передбаченому для

договорів приєднання, шляхом використання формуляру, який містить умови, що обмежують відповідальність надавача туристичної послуги, позбавляючи замовника звичайних прав.

На відміну від туроператорів, турагенти – посередники, які реалізують «чужу» туристичну послугу. Їх діяльність на сьогодні ліцензуванню не підлягає, що виглядає не зовсім обгрунтовано, оскільки це було б додатковою гарантією туристам у професійності такого надавача туристичної послуги.

Щодо істотних умов договору про надання туристичних послуг, то сучасна редакція спеціального закону передбачає їх аж 12 (ч. 4 ст. 20). Така регламентація, що свідчить про прояв підвищеної турботи законодавця про туриста, має і зворотній бік, оскільки відсутність у договорі хоча б однієї з них вестиме до визнання договору неукладеним, що може бути використано засобом зловживання з боку суб'єктів туристичної діяльності.

Доречно вченими відзначається некоректність законодавчого визначення ваучера як однієї з форм письмового договору про надання туристичних послуг (ч. 1 ст. 23 ЗУ «Про туризм») [1, с. 67]. Акцептом замовника з умовами договору про надання туристичних послуг є його підпис на договорі й лише після цього туроператор (турагент) видає туристу туристичний ваучер.

Отже, аналіз правової бази договірної регулювання надання туристичних послуг свідчить про її небездоганність, що потребує доопрацювання з поправкою на охорону прав туристів, права яких насамперед зазнають порушень на практиці з огляду на слабші їх позиції на ринку туристичних послуг. Сьогодні туристам треба пам'ятати, що основним інструментом охорони і захисту їх прав є договір про надання туристичних послуг, тому до процесу його укладення, обговорення умов та закріплення їх письмово потрібно поставитися максимально ретельно.

Список літератури

1. Гудима М.М. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2012. 247 с.

2. Федорченко Н.В. Роль договору у сфері надання туристичних та готельних послуг. *Приватне право і підприємництво*. 2018. Вип. 18. С. 148-152.

Визнання заповіту недійсним: правове регулювання та судова реальність

Недійсність правочину нині визначається, як нездатність цього правочину створювати правовий ефект (окрім тих, що безпосередньо пов'язані з його недійсністю). Актуальність даної теми полягає у тому, що за останні роки спадкове право значно розвинулось, збільшилась і кількість громадян, які виражають волю щодо вирішення долі їхнього майна після смерті.

Якщо говорити про нормативний аспект такого явища як визнання заповіту недійсним, то Цивільний Кодекс України (далі ЦК України) містить спеціальні норми щодо недійсності заповіту, а саме: стаття 1257 передбачає, що недійсність визнається якщо: а) заповіт, складений особою, яка не мала на це права; б) за позовом заінтересованої особи суд визнає заповіт недійсним, якщо буде встановлено, що волевиявлення заповідача не було вільним і не відповідало його особистій волі; в) недійсність окремого розпорядження, що міститься у заповіті, не має наслідком недійсності іншої його частини. Ще одна підстава визнання заповіту нікчемним передбачена у ч. 2 ст. 1307 ЦК України, згідно з якою нікчемним є заповіт, який відчужувач за спадковим договором склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі [1].

Є категорія випадків, де заповіт визнається недійсним, оскільки був учинений під впливом помилки. На нашу думку, такий вид визнання заповіту недійсним може мати місце лише після вірогідного доведення: а) усвідомлення факту помилки заповідачем; б) невикористання протяг усього життя заповідачем права скасування, зміни або ж складання нового заповіту з об'єктивних на це причин.

Невідповідність волі та волевиявлення є поширеною підставою для визнання заповіту недійсним у судовому порядку. Мова йде про випадки, коли дієздатна особа в момент учинення правочину не розуміла значення своїх дій та не могла керувати ними. Проте із визнанням заповіту недійсним за цією підставою

можуть виникнути ряд проблем, оскільки довести факт неусвідомленості людини на момент складання заповіту не так легко, оскільки не можна визнавати заповіт недійсним, базуючись на висновку експерта про нездатність усвідомлювати свої дії, якщо в ньому відсутній висновок про абсолютну неспроможність особи в момент учинення правочину розуміти значення своїх дій [2]. Досить складно довести і дійсний стан заповідача на момент складання та підписання заповіту, оскільки експертиза проводиться лише на підставі медичних документів, за даними яких можна тільки з долею імовірності визначити, в якому стані міг перебувати хворий, а не в якому перебував реально. Тривалим та не завжди позитивним є пошук і встановлення осіб, яким могло бути щось відомо про стан здоров'я заповідача на момент складання заповіту, і отримання від них достатньої інформації, адже минув певний час.

Окрім цього недійсність заповіту може бути зумовлена тим, що він: а) складений фізичною особою, яка не має повної цивільної дієздатності; б) посвідчений за відсутності свідків у випадках, коли їх присутність є обов'язковою; в) посвідчений не уповноваженою на це особою; г) учинений через представника [3, с. 99-101].

Підсумовуючи все вищезазначене, наголосимо, що навіть попри чітке формулювання у цивільному законодавстві підстав для визнання заповіту недійсним, на практиці процес визнання заповіту недійсним складний та потребує вагомій доказовій бази.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 12.02.2021).
2. Постанова Колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у справі № 6-9цс12 від 29 лютого 2012 року м. Київ. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/22702198> (дата звернення: 14.02.2021)
3. Кірик А.Ю. Гарантії прав спадкоємців у разі визнання заповіту недійсним // Право і суспільство. 2019. С.98-105

Європейська соціальна хартія як унікальний сучасний договір

Європейська соціальна хартія (ЄСХ) створювалася найстарішою міжнародною міжурядовою організацією регіону - Радою Європи, як своєрідне доповнення Конвенції про захист прав людини, але сьогодні розглядається як самостійне джерело прав і обов'язків країн-учасниць, хоча її ратифікували не всі члени РЄ.

У цьому проявляється і практичне вираження однієї з ключових ознак міжнародних організацій, і пряме підтвердження міркування про ЄСХ як джерело права міжнародних організацій., адже держави-учасниці самостійно обирають модель поведінки (у даному випадку - приєднання чи неприєднання до хартії), а РЄ публікує договір, по суті, від імені усіх членів, навіть тих, хто не заявив про визнання обов'язковості даного документа.

Однак не можна вважати, ніби РЄ недбало поставилася до виконання цілей ЄСХ. Створений нею Комітет з соціальних прав якраз і спостерігає за дотриманням виконання умов хартії. Значно полегшує завдання Комітету факт використання ним однорідних норм конвенцій і договорів ООН [1, с. 8-9] та визнання обов'язковості ЄСХ практично всіма членами ЄС. Більше того, у преамбулі Хартії основних прав ЄС сказано про підтвердження нею ряду міжнародних договорів, у т. ч. і ЄСХ. Отже, ЄС офіційно закріплює обов'язковість положень хартії. Можна стверджувати, що це робить ЄСХ джерелом права ЄС. Цей договір є одним з джерел рішень такого органу ЄС як ЄСПЛ, які носять імперативний характер. Що цікаво, ЄСХ водночас зумовлює розгляд значної частини справ, адже уможливорює подачу колективних скарг від імені організацій, у т. ч. і міжнародних [2, п. 1, 2, 6]. Чи може це означати можливість використання, до прикладу, учасниками МОП норм ЄСХ, що допомагають утілювати мету даної ММУО? Очевидно,

що так. На додачу, сам текст хартії містить посилання на ряд договорів і конвенцій, наприклад Конвенцію про мінімальні норми соціального забезпечення, видану МОП.

Нарешті цікавим є зв'язок ЄСХ і ООН, що виражається в обов'язку сторін уживати заходів шляхом укладання відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод. Це сприяє дотриманню умов хартії та здійсненню співробітництва для розв'язання міжнародних проблем економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру, тобто одного з ключових завдань ООН. Як зазначає Зубарева [3, с. 137-138], Комітет ООН з прав людини є одним із центральних елементів чинної інституційної системи захисту прав і свобод людини в сучасному міжнародному праві й тісно співпрацює з державами та іншими міжнародними організаціями, хоч його рішення й не мають обов'язкової юридичної сили. Комітетом також визнається важливість ЄСПЛ як органу, що перебуває в авангарді забезпечення людських прав, особливо в галузі цивільних і політичних прав [4, с. 1], а ЄСПЛ, як зазначалося вище, керується у т. ч. і ЄСХ.

Не зважаючи на те, що ЄСХ має регіональний характер договору, однак певним чином створює умови для виконання цілей не лише регіональних, а й універсальних міжнародних організацій та слугує для них джерелом, що активно використовується при виконанні ними прав і зобов'язань.

Список літератури

1. Іфа Нолан. Захист дітей від бідності: роль прав у Раді Європи. URL: <https://rm.coe.int/protecting-the-child-from-poverty-ukrainian/16809e969bInternational> (Accessed: 27.02.2021)
2. Commission of Jurists v Portugal, No. 1/1998. URL: <http://hudoc.esc.coe.int/eng/?i=cc-01-1998-dmerits-en> (Accessed: 27.02.2021)
3. Зубарева А. Є. Міжнародно-правовий статус Комітету ООН з прав людини : дис. ... к.ю.н. : 12.00.11. Одеса, 2015. 211 с. С. 137-138
4. Jukka Viljanen. The role of the European Court of Human Rights as a developer of international human rights law. P. 1-17 URL: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r26759.pdf> (Accessed: 27.02.2021)

Поняття та елементи позову

Діяльність суду щодо захисту порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу протікає в різних процесуальних формах, основною з яких є позовна. У доктрині цивільного процесуального права позов розглядається у таких значеннях: 1) позов у матеріальному змісті – тобто право на пред'явлення позову – матеріально-правові вимоги позивача до відповідача звернені через суд; 2) позов у процесуальному змісті – тобто право на задоволення позову – вимоги позивача до суду щодо захисту порушеного, невизнаного або оспорюваного суб'єктивного цивільного права чи визнання наявності або відсутності цивільних правовідносин; 3) позов – єдине поняття, що включає матеріально-правовий та процесуальний зміст.

Позов – це вимога позивача до відповідача, звернена через суд, про захист порушеного, невизнаного або оспорюваного права, свободи чи інтересу, що здійснюється в певній, визначеній законом, процесуальній формі та встановленими законом способами на підставі зазначених позивачем фактів [1, с. 321]. На наш погляд, суть позову може бути правильно визначена лише з врахуванням матеріально-правової та процесуально-правової сторін, які тісно співвідносяться між собою. Вимога позивача до відповідача виникає ще до порушення цивільного процесу. Без спірної вимоги позивача до відповідача немає позову. Однак, лише із зверненням до суду матеріально-правова вимога стає позовом. Тільки з порушенням цивільного процесу в суді вимога набуває цивільно-процесуального характеру. Отже, позов – це пред'явлені до суду для розгляду й вирішення у визначеному процесуальному порядку матеріально-правові вимоги позивача до відповідача, засновані на певних юридичних фактах, зумовлених спірними матеріально-правовими відносинами.

На думку С. В. Васильєва, для позову характерні: 1) наявність матеріально-правової вимоги, що впливає з

порушеного або оскаржуваного права; 2) розгляд і вирішення цієї вимоги у встановленому законом процесуальному порядку; 3) наявність спору про право або законного інтересу; 4) наявність двох наділених законом рівними процесуальними правами сторін із протилежними матеріально-правовими інтересами; 5) позовна форма процесу є форма змагальна [2, с. 209].

У юридичній літературі виділяють три елементи позову: предмет, підстава та зміст. Предмет позову – це матеріально-правова вимога позивача до відповідача, яка обов'язково зазначається позивачем у позовній заяві. Підстава позову – це обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги до відповідача. Це ті юридичні факти, на основі яких позивач обґрунтовує свої вимоги (п. 5 ч. 3 ст. 175 ЦПК України). Зміст позову – це вимога позивача до суду про здійснення певних дій із зазначенням способу судового захисту (п. 4 ч. 3 ст. 175 ЦПК України).

Значення елементів позову полягають у тому, що вони: індивідуалізують спір; розмежовують позови між різними видами судочинства; розділяють різні категорії справ між видами проваджень у цивільному судочинстві; дозволяють класифікувати позови; встановлюють межі судового розгляду та судової діяльності; визначають предмет та межі доказування; забезпечують здійснення судового контролю за реалізацією позивачем своїх спеціальних прав; здійснюють захист інтересів відповідача; окреслюють компетенцію суду та його юрисдикцію. Елементи позову визначають його внутрішні специфічні ознаки, містять інформацію про суб'єктивне право, що потребує, на думку позивача, судового захисту, про фактичні обставини, на яких ґрунтується подана вимога.

Список літератури

1. Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссака, Р. Я. Лемик, Ю. В. Навроцька, С. В. Сенник; за заг. ред. В. М. Коссака. Харків: Право, 2020. 752 с.
2. Цивільний процес. Підручник. / С. В. Васильєв. К.: Алерта, 2019. 506 с.

Нетипові форми зайнятості як прояв феномену «гнучкості» в трудовому праві

Зміна умов і правил ведення бізнесу, наявність окремих проблем правового регулювання праці, зумовлені триваючою світовою пандемією, стали причинами для більш широкого застосування існуючих і появи нових нетипових форм зайнятості серед найманих працівників, суб'єктів підприємництва, самозайнятих осіб і трансформації існуючих моделей управління персоналом у цілому.

Нестандартна зайнятість, визначена Міжнародною організацією праці, охоплює чотири різних типи зайнятих найманих працівників, які відрізняються від стандартних трудових відносин. До них відносять тимчасову зайнятість (випадкова робота і термінові контракти); роботу в режимі неповного робочого дня й організацію роботи за викликом; тристоронні трудові відносини (тимчасова робота агентства) і замасковані трудові або залежні відносини для самостійної роботи (де працівники юридично класифікуються як самозайняті, а хтось інший керує їхньою роботою) [1].

Також до нестандартних форм зайнятості населення відносять: неповну зайнятість; тимчасових працівників, зайнятих на засадах вторинної зайнятості; зайнятість на основі договорів цивільно-правового характеру; надомну працю; працю за викликом; дистанційну зайнятість; позикову працю (лізинг персоналу, аутстафінг персоналу, аутсорсинг персоналу); неформальну зайнятість; нереєстровану зайнятість у неформальному секторі [2].

Останнім часом в умовах пандемії та жорстоких карантинних обмежень, усе більшої популярності набуває такий нестандартний тип зайнятості як дистанційна робота. Зокрема, прийнято за основу проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи» з метою унормувати питання

дистанційної та надомної праці, а також внести зміни до таких нормативних актів як Кодексу законів про працю України та Закону України «Про охорону праці».

Технологічний прогрес, революція в інформаційних технологіях, швидкість масштабного розвитку сфери послуг, розвиток малого бізнесу зумовлюють потребу у працівниках, котрі можуть працювати в умовах гнучкого робочого режиму, бути мобільними, здатними та готовими працювати у нестандартних ситуаціях, поєднуючи в трудовій діяльності виконавські, управлінські та підприємницькі функції [3].

Одними із найхарактерніших проявів трансформації трудових відносин у сучасних умовах економічного розвитку є не тільки кількісна гнучкість (зміни проявляються у чисельності зайнятості та в оплаті їхньої праці), функціональна гнучкість (зміна робочих місць для персоналу, новий робочий графік, підвищення кваліфікації персоналу), але і просторово-часова гнучкість, а саме: використання нетипових форм зайнятості та організації трудової діяльності.

Адже використання нетипових форм зайнятості, як свідчить світова та національна практика їх застосування у сфері виробництва й економіки, має позитивний характер як для працівника, так і для роботодавця.

Список літератури

1. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2017). Non-standard forms of employment: Recent trends and future prospects. Dublin: Author. URL: <https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1629&context=intl> (дата звернення: 22.02.2021)

2. . Буда Т. Й. Регулювання зайнятості молоді: Європейський досвід *Проблеми и перспективы сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского Экономического сотрудничества и ГУАМ: сб. науч.тр. Донецк: Дон НУ, 2009. Т. 2. С. 814-818.*

3. Давидюк Л. П. Нестандартні форми зайнятості в системі трансформації міжнародного ринку праці. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 20. С. 30–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/scan_2015_20_6.

Ангеліна Товтинюк

Науковий керівник – асист. Донченко О. П.

Чому потрібна ратифікація Стамбульської Конвенції в Україні?

У травні петиція із закликом до ратифікації Стамбульської конвенції набрала понад 25 000 голосів. Це одна з небагатьох петицій, яка збрала необхідну кількість підписів. Чому ратифікація Стамбульської Конвенції так важлива?

Метою Стамбульської конвенції є нульова толерантність до домашнього насильства. Систематичний характер покладає на державу позитивний обов'язок забезпечити наявність ефективного механізму захисту від різних форм насильства проти жінок та домашнього насильства. Згідно з конвенцією, держава повинна запобігати виникненню домашнього насильства, працювати зі стереотипами домашнього насильства в суспільстві, забезпечувати належний захист і підтримку жертв домашнього насильства тощо.

Конвенція докладно пояснює, яке буває насильство: психологічне, фізичне, сексуальне, в тому числі зґвалтування, примусовий шлюб, примусовий аборт, примусова стерилізація, каліцтво жіночих статевих органів, злочини в ім'я так званої «честі», переслідування, сексуальні домагання.

Зауважимо, що насильство над жінками – одна з найгостріших соціальних проблем в Україні. Справа в тому, що більшість жінок приховують факти побоїв, зґвалтувань і принижень. Адже в нашому суспільстві побутує думка, що домашнє насильство – приватна справа. Часто можна почути в цьому контексті прислів'я «Не винось сміття з хати». Лише одна з п'яти постраждалих звертається за допомогою.

Ратифікація Стамбульської конвенції дозволила би експертам Ради Європи контролювати, як Україна виконує взяті на себе зобов'язання, також Україна матиме право вимагати посилення відповідальності для кривдників українських громадян за кордоном. Крім того, це дає можливість вимагати відповідальності для кривдників-українців, які переховують за кордоном.

Ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами надасть змогу жертвам домашнього насильства отримати захист у міжнародних судових інстанціях у разі не отримання такого захисту в національних судах.

На наш погляд, поняття «гендеру» у Конвенції закріплено для того, щоб акцентувати увагу на неприпустимості будь-яких виявів дискримінації, у т. ч. проявів насильства, до людей за гендерною ознакою. Разом з тим, у Конвенції йдеться також про неприпустимість дискримінації за будь-якою іншою ознакою, як-от: статі, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу (ч. 3 ст. 5 Конвенції).

Указані норми переплітаються з нормами ст. 24 Конституції України, де закріплено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Наразі є багато інструментів зі Стамбульської конвенції, які вже імплементовані в національне законодавство і дають нові можливості оперативного реагування з боку правоохоронних органів на домашнє насильство та насильство щодо жінок, але водночас міжнародні й національні громадські організації наполягають, що цих змін недостатньо і що проблема потребує комплексного послідовного вирішення.

Отже, важливо, що з ратифікацією Стамбульського конвенції в Україні, насильство щодо жінок і домашнє насильство будуть розглядатися не лише як питання окремої постраждалої особи, а як порушення прав людини, відповідальність за реагування на які покладено на державу. Запобігання такому насильству стане не питанням доброї волі, а юридичним зобов'язанням.

Список літератури

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680462546> (дата звернення: 22.02.21)

Теоретичні та практичні проблеми спадкування за законом

Спадкування є однією з поширених підстав набуття майна у власність фізичними особами. Найоптимальнішим варіантом для захисту права власності є спадкування за заповітом. Однак існує проблема, пов'язана з правом певних осіб, які не зазначені в заповіті, на обов'язкову частку у спадкуванні.

При визначенні розміру обов'язкової частки у спадщині враховуються всі спадкоємці за законом першої черги. До таких спадкоємців належить також відносити спадкоємців, які відмовилися від прийняття спадщини, не прийняли спадщину, усунені від права на спадкування або померли до відкриття спадщини, але в яких є спадкоємці за правом представлення[1]. Обов'язкова частка у спадщині визначається в розмірі половини від тієї частки, яка належала б кожному зі спадкоємців, що мають право на неї при спадкуванні за законом, незалежно від змісту заповіту.

На практиці часто трапляються ситуації, коли одна особа-спадкоємець має право на обов'язкову частку і водночас на частку за законом. У більшості випадків нотаріуси України видають таким спадкоємцям свідоцтва як на обов'язкову, так і на законну частку у спадщині. Спадкування обов'язкової частки та частки, яка належить особі за законом, у даному випадку неможливе, адже спадкоємець не може двічі спадкувати за однією і тією ж підставою, бо це суперечить як теорії цивільного права, так і судовій практиці. Обов'язковий спадкоємець у таких випадках спадкує належну йому обов'язкову частку як пріоритетну. Якщо обов'язкова частка більша за законну, то проблем не виникає. Якщо ж менша, то спадкоємець опиняється у досить не вигідному становищі. Абзац 3 п. 19 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30 травня 2008 р. № 7 наділяє обов'язкового спадкоємця правом на власний

розсуд вирішувати, чи належна йому частка визначатиметься з майна, не охопленого заповітом, чи з усього майна[2].

Набагато складніша ситуація, коли обов'язковий спадкоємець призначений також спадкоємцем за заповітом. Якщо заповіт складено на все майно, а єдиним спадкоємцем призначено обов'язкового, то він і успадковує усе майно за відсутності інших обов'язкових спадкоємців. Якщо ж заповіт складено на частину майна і обов'язковий спадкоємець є водночас спадкоємцем за заповітом, а, крім цього, є ще й інші спадкоємці (за заповітом чи за законом), то на сьогодні це питання вирішується так, що спочатку вираховується обов'язкова частка (з незаповіданого майна або з усієї спадкової маси – залежно від згоди такого спадкоємця), а потім до неї прирощується та частка, яка належить обов'язковому спадкоємцеві за заповітом. Така процедура спричиняє низку проблем.

Також є проблема визначення розміру обов'язкової частки та її спадкування у тому випадку, коли заповіт складено на майно не в ідеальному, а в натуральному вигляді. Цю проблему не врегульовано жодним НПА. Спадкоємці повинні визначити грошову вартість заповіданого майна, а після цього сплатити обов'язковому спадкоємцю компенсацію відповідно до розміру його частки або ж укласти між собою договір про поділ спадщини з виділенням такому спадкоємцю деякого майна в натурі у межах його обов'язкової частки. Якщо згоди не буде досягнуто, то вирішити такий спір потрібно у судовому порядку.

Питання спадкування обов'язкової частки є доволі складними і невирішеними на правотворчому та правозастосовному рівні.

Список літератури

1. Постанова Верховного суду у справі № 292/389/17 від 25.11.2020р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1033026/> (дата звернення: 22.02.21)
2. Постанова ПВСУ «Про судову практику у справах про спадкування» № 7 від 30.05.2008 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (дата звернення: 22.02.21)

Місце змови у структурі співучасті

Важлива роль у кримінальному праві приділяється інституту співучасті. Сама структура співучасті містить в собі сукупність зв'язків між особами, що об'єдналися для вчинення кримінального правопорушення та досягнення суспільно небезпечного наслідку. Варто погодитись, що це рольові, функціональні і суб'єктивні зв'язки. [1, с. 630]. Проте треба розуміти, що перед учиненням протиправного, винного, караного діяння повинна відбутись певна домовленість між учасниками, саме тому варто виділяти місце змови в даному інституті та структурі в цілому.

У чинному КК України, а саме як і в Загальній так і Особливій частині зазначається така ознака як «змова», та не розкривається його зміст. Провівши дослідження Загальної та Особливої частин КК України, приходимо до висновку, змова належить до наскрізних понять, про які вперше почав говорити В. О. Навроцький. Він вважає що в ході багаторазового використання наскрізні поняття мають одне і те саме значення і зберігають свої властивості при будь якому інституту кримінального права. [2, с. 74]

Змову належить розуміти як структурний іманентний елемент співучасті, який проявляється в погодженні двох або більше осіб у вчиненні спільного злочину, що характеризується поінформованістю учасників даного кримінального діяння; як спільність волі учасників, особливо як двосторонній суб'єктивний зв'язок між ними, без якого не відбулась би домовленість про кримінальне правопорушення [3, с. 36]. Вважаємо, що зазначене і визначає імперативний характер змови як одного з необхідних елементів структури співучасті.

Дуже важливо розрізнити поняття «угода», «домовленість» і «згода», останнє на відмінну від попередніх, характеризується неопозитивними рисами, крім того воно відрізняється тим, що в даному випадку іде мова не лише про

певну дію, але й визначає певний результат, який у свою чергу тлумачиться як «наслідок» того чи іншого діяння. [4, с. 127].

Крім того, беручи до уваги структуру співучасті, в ньому виділяють види змови: попередню та ситуативну. Попередня змова - це вид змови, який вчиняється перед кримінальним правопорушенням, характеризується, з одного боку, таємністю учасників, з іншого – зарання спланованою дією та попередньою домовленістю, або вчиняється організованою групою осіб чи злочинною організацією. Ситуативна змова проявляється в тому, що до розпочатого кимось протиправного діяння приєднуються інша/і особи, головною ознакою даного виду змови є приєднання учасників до завершення злочину.

Нами досліджено, що у законодавчих конструкціях КК України, побудованих з використанням терміну «змова», йдеться про спільні дії щонайменше двох суб'єктів кримінального правопорушення, які спрямовані на досягнення загальної мети: заподіяння шкоди порядку суспільних відносин, який охороняється КК України. При цьому дії учасників змови не завжди можна кваліфікувати як співучасть у вчиненні кримінального правопорушення. Зокрема, коли змова є видом готування до вчинення кримінального правопорушення, а вчинене кваліфікується з посиланням на ч. 1 ст. 14, або коли змова є конститутивною ознакою складу правопорушення, а вчинене кваліфікується лише за статтею Особливої частини КК України (наприклад, за ст. 109 КК України)

Список літератури

1. Митрофанов І. І., Притула А. М. Співучасть у злочині: навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2012. 205 с.

Навроцький В. О. Наскрізні кримінально-правові поняття. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 13–14.10.2011). Харків: Право, 2011. С. 74

3. Жаровська Г.П. Транснаціональна організована злочинність в Україні: феномен, детермінація, протидія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. 568 с.

4. Новий тлумачний словник української мови: в 3 т. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. 2-е вид., виправ. Київ. Вид-во «АКОНІТ», 2008. Т. 1: А–К. 2008. 787 с.

Максим Філіп

Науковий керівник – доц. Бутирська І. А.

Релевантність Господарського кодексу України у сучасних умовах

На початку 2021 року стало відомо про Концепцію оновлення Цивільного кодексу України, яку тепер активно лобіюють у парламенті. З-поміж іншого, дана Концепція передбачає скасування Господарського кодексу України (далі – ГК). На нашу думку, прийняття зазначеної Концепції може призвести до незворотних наслідків, адже дуже різко та необдуманно скасовує ГК. Давайте розберемось, а що ж регулює ГК і для чого він потрібен? Як зазначено в ст. 1 цього ж кодексу, «визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання» [1].

Питання існування ГК дискутується науковцями вже не перший день. Багато хто наголошує на «архаїчності» його норм і неузгодженості з цивільно-правовою доктриною, як аргументи на користь скасування ГК і подолання у такий спосіб проблеми дуалізму права [2]. До таких недоліків можна віднести: питання особливостей регулювання майнових відносин суб'єктів господарювання; визначення недійсності зобов'язання в ГК поряд з поняттям «недійсність правочину» в Цивільному кодексі України; надмірне посилення до інших нормативних актів; відсутність достатнього регуляторного впливу (надмірна диспозитивність) тощо. Також, як зазначають фахівці, однією з проблем ГК є застарілі радянські норми. Проте давайте подивимось правді у вічі. У нашій державі не лише в даному кодексі існують такі норми: Житловий Кодекс України прийнятий у 1983 р., Кодекс України про адміністративні правопорушення – 1984 р., Кодекс законів про працю України – 1971 р. тощо.

Давайте уявимо, що завтра ГК буде скасовано. До чого це призведе? Найбільше постраждає публічний сектор економіки.

Скасування речових титулів господарського відання й оперативного управління, на яких державне майно закріплюється за держпідприємствами й установами, унеможливить реалізацію управлінських повноважень щодо них органами державної влади. Наразі жоден із зобов'язальних титулів цивільного права не здатен гарантувати користувачеві більшу свободу дій щодо майна. Також скасування ГК призведе до неможливості ефективно управляти такими об'єктами держвласності, які не підлягають приватизації, як газотранспортна система та підземні газосховища. Подібний розвиток подій вдарить не лише по дохідній частині бюджету, а й відобразиться на забезпеченні національної безпеки. Крім того, ГК забезпечує співпрацю з суб'єктами природних монополій, зобов'язуючи їх укладати і виконувати договори, які б вони ніколи не уклали зі споживачами послуг, керуючись принципом свободи договору за Цивільним кодексом України [3]. Також постане питання існування системи господарських судів, а вони відіграють неабияку роль у судовій системі України.

Отже, скасування ГК призведе до невідворотних наслідків. Звісно, можна говорити про необхідність внесення змін до ГК і його модернізацію, але аж ніяк не про скасування. До будь-якої проблеми потрібно підходити комплексно і вирішувати її не шляхом своєрідної «ампутації», а шляхом лікування та вдосконалення. Саме співпраця науковців, суддів та юристів-практиків допоможе зробити вдалі зміни й унеможливити правові колізії.

Список літератури

1. Господарський Кодекс України. URL: <http://bit.ly/3q79adX> (дата звернення: 12.02.2021).
2. Войцеховський М. Скасування Господарського кодексу: варто чи ні? URL: <http://bit.ly/2ZVgCyi> (дата звернення: 12.02.2021).
3. Дестабілізація правового поля економіки при скасуванні Господарського кодексу України: думка професійних об'єднань. URL: <http://bit.ly/3bQHFjI> (дата звернення: 12.02.2021).

Людмила Цвинтарна

Науковий керівник – доц. Бунчук О. Б.

Гендерна рівність в умовах пандемії

Світ знаходиться на порозі глобальних змін. Після спалаху пандемії почались процеси серйозної трансформації різних сфер суспільних відносин. Криза, спричинена коронавірусом, вплинула на реалізацію та захист прав жінок та забезпечення гендерної рівності в Україні. У ситуації карантину загострюється проблема розподілу гендерних ролей у родині, оскільки основний тягар з виконання неоплачуваної доглядової праці під час карантину покладається на жінок [3].

Після запровадження карантинних обмежень уряд урегулював на законодавчому рівні умови дистанційної роботи на підприємствах. Дистанційний режим роботи за відсутності гендерної політики в компанії призводить до збільшення навантаження на жінок. Адже жінки під час карантину через спалах COVID-19, окрім виконання своїх професійних обов'язків, виконували одночасно і домашню роботу (прибирали, готували тощо), а також допомагали з навчанням дітям, які теж училися дистанційно вдома [2].

Під час пандемії жінки та чоловіки рівною мірою втрачають роботу та стають на облік у центрах зайнятості. Проте дані Державного центру зайнятості показали, що жінки значно рідше знаходять роботу. Гендерні розриви в оплаті праці, які мали місце до початку пандемії, залишилися фактично незмінними і в період пандемії. Жінки й надалі отримують на 20–21% меншу заробітну плату, ніж чоловіки [3].

Від початку запровадження карантину в інформаційному просторі розпочалися дискусії щодо збільшення кількості розлучень, викликаних неможливістю спільного проживання у замкненому просторі, особливо коли це стосується сімей, де має місце домашнє насильство [2].

До початку пандемії повідомлялося, що кожна п'ята жінка в ЄС зазнавала певної форми фізичного та/або сексуального насильства. З початку пандемії притулки, екстрені служби довіри, організації та офіційні установи повідомляють про стрибок повідомлень щодо жінок і дівчат, яким загрожує

насилля вдома. За останніми даними ВООЗ, екстрені дзвінки жінок, які зазнають погроз або насильства з боку їхнього партнера, зросли до 60% порівняно з минулим роком у багатьох європейських країнах. У деяких країнах влада вказує на зменшення кількості повідомлень про випадки домашнього насильства, що може вказувати на обмежені можливості повідомлення про насильство жінками, які проживають разом із кривдником [4].

У період пандемії проблеми, з якими стикаються постраждалі від домашнього насильства жінки, стали більш видимими. Це пов'язано з невеликою кількістю притулків для постраждалих від домашнього насильства, низьким рівнем забезпеченості соціальними послугами та доступу до послуг, зокрема правової допомоги. Отже, питання нерівності прав жінок і чоловіків значно загострилося під час пандемії. Державі варто посилити політику захисту прав жінок, звернути особливу увагу на захист від домашнього насильства, створення достатньої кількості притулків для постраждалих від домашнього насильства, впровадження на підприємствах, установах, організаціях гендерної політики

Список літератури

1. Буковинська Н. Гендерна рівність: шлях до успіху чи загроза майбутньому? *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 191-194.
2. Вплив COVID-19 на права жінок в Україні. *Аналітичний центр Юрфем*. URL : https://Users/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Desktop/Covid%2520impact%2520on%2520women%2520rights_UKR.pdf (дата звернення: 11.02.2021).
3. Дослідження ООН Жінки в Україні «Оперативна гендерна оцінка становища та потреб жінок у контексті ситуації з COVID-19 в Україні». URL : https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-08/Infographics_UN_Women_UKR.pdf (дата звернення: 11.02.2021).
4. Посібник для Європи: захист прав жінок і дівчаток в умовах пандемії COVID-19 та її наслідків. *Amnesty International Women's Link Worldwide*. URL : <https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/2360/2020/en/> (дата звернення: 11.02.2021).

Олександр Цуркан

Науковий керівник – доц. Пацурківський Ю.П.

Перспективи впровадження правового регулювання віртуальних активів

Сьогоднішній стан економічного розвитку суспільства характеризується формуванням нової сфери економіки – цифрової. Водночас у всьому світі залишається актуальним питання відображення функціональних особливостей окремих видів віртуальних активів на законодавчому рівні. Серед дослідників немає єдності щодо дослідження феномену, видів і форм застосування віртуальних активів. Загалом варто вказати на принципову нестачу наукових розробок з даної проблематики. Окремі аспекти та перспективи впровадження правового регулювання віртуальних активів потребують більш детального наукового дослідження.

Автори поданого до Верховної Ради України проекту Закону України «Про віртуальні активи» від 11.06.2020 р. № 3637 під ринком віртуальних активів пропонують розуміти сукупність учасників ринку віртуальних активів та правовідносин між ними щодо обігу віртуальних активів. «Цей проект саме поняття «віртуальний актив» визначає як сукупність даних в електронній формі, яка має вартість та існує в системі обігу віртуальних активів. Віртуальний актив може бути як самостійним об'єктом цивільного обороту, так і посвідчувати майнові або немайнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав».

У ст. 177 ЦК закріплено перелік об'єктів цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага. Детально проаналізувавши дану норму, а саме в контексті понять «інші матеріальні і нематеріальні блага» можна зрозуміти, що законодавець не обмежує коло можливих об'єктів і їх широку варіативність, що, безумовно, є позитивною ознакою. Звісно, якщо скептично підходити до цього питання, то на перший погляд потреби в прийнятті відповідних змін нема, адже в тому чи іншому вигляді, віртуальні активи навіть

без наявності профільного закону, на сьогодні перебувають в обігу, виступають платіжним засобом і виконують інші функції, притаманні звичним нам об'єктам цивільного права. Але якщо системно проаналізувати дане питання, особливо з точки зору оподаткування та контролю державою обігу активів, то можна переконатись, що введення віртуальних активів в сферу цивільного обороту і прийняття відповідного акту, принесе певну значну користь державі, а для інших суб'єктів полегшить реалізацію права власності на них та дасть нові варіанти виконання і прийняття зобов'язань за укладеними договорами.

Зауважимо на те, що аналіз запропонованих нововведень та їх зіставлення із положенням чинного цивільного законодавства дозволяє зробити припущення про те, що «ринок віртуальних активів – це сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо створення й обігу віртуальних активів, здійснення державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів».

Прийняття спеціального закону в цій галузі необхідне. Адже нормативне врегулювання обігу віртуальних активів, вигідне не тільки з економічної сторони, а і з точки зору збільшення можливих варіантів реалізації суб'єктами цивільного права своїх прав та виконання обов'язків.

Отже, «основними напрямками правового регулювання ринку віртуальних активів мають стати насамперед конкретизація правового режиму об'єктів ринку: необхідно визначити правовий статусу суб'єктів ринку; слід чітко окреслити коло відносини щодо функціонування та стимулювання розвитку ринку, державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів.

Список літератури

1. Кудь А., Кучерявенко Н., Смычок Е. Цифровые активы и их экономико-правовое регулирование в свете развития технологии блокчейн. Харьков: Право, 2019. 232 с.
2. Kud, A. A. (2020). Fenomen virtualnykh aktiviv: ekonomiko-pravovy aspekt [The Phenomenon of Virtual Assets: Economic and Legal Aspects]. *International Journal of Education and Science*, 3(3), 30–42.
3. Кулик О.І. Ринок віртуальних активів як об'єкт правового регулювання. *Форум Права*, 2020. 63(4). 56–63

Віталій Чолан

Науковий керівник – доц. Татулич І. Ю.

**Поняття й особливості позовного провадження
в цивільному судочинстві**

Право на судовий захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також держави здійснюється шляхом звернення до суду. Переважна більшість цивільних справ, що розглядаються судами – це справи у спорах, що виникли із різних правовідносин, віднесених законом до позовного провадження. Позовне провадження – це врегульована нормами цивільного процесуального права діяльність суду та інших суб'єктів цивільних процесуальних відносин з розгляду та вирішення спорів про суб'єктивні права, свободи чи інтереси, що виникли із цивільних, сімейних, трудових, земельних та інших правовідносин [1, с. 313]. Позовне провадження – вид провадження у судовому процесі, у якому розглядається спір двох сторін – позивача та відповідача, який виникає з цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин. За правилами позовного провадження розглядаються та вирішуються справи інших видів провадження – окремого та наказного.

Особливості позовного провадження: 1) наявність спору про право цивільне, що виникає з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин; 2) наявність сторін з протилежними інтересами у справі – позивач і відповідач (ст. 48 ЦПК); 3) учасниками справи в позовному провадженні є сторони та треті особи (які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору та треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (ч. 1 ст. 42, ст. 52-54 ЦПК); 4) засобом порушення справи в позовному провадженні є позовна заява (ст. 175-177 ЦПК); 5) учасники позовного провадження наділяються загальними та спеціальними правами та обов'язками (ст. 43, 49 ЦПК України); 6) учасники позовного провадження наділяються правом подання заяв по суті справи (ст. 174 ЦПК); 7) найбільш повно проявляються принципи цивільного судочинства (ч. 3 ст. 2 ЦПК); 8) реалізуються такі

інститути, як відмова від позову; визнання позову; зустрічний позов; забезпечення позову; заміна неналежної сторони; мирова угода; передача справи на розгляд третейського суду тощо; 9) наявність складної цивільної процесуальної форми для суду та учасників судового процесу як певного процесуального порядку розгляду та вирішення цивільних справ; 10) за правилами позовного провадження розглядаються та вирішуються справи інших видів проваджень, однак зі своїми винятками та доповненнями, що їм притаманні.

Відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 19 ЦПК, є два види позовного провадження: загальне або спрощене. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. Процесуальний порядок розгляду та вирішення справ в спрощеному позовному провадженні закріплений в гл. 10 розд. 3 ЦПК України. Спрощене позовне провадження призначене для розгляду: 1) малозначних справ; 2) справ, що виникають з трудових відносин; 3) справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд; 4) справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи (ч. 4 ст. 19 ЦПК) [2].

Отже, діяльність суду по захисту порушених прав, свобод та інтересів протікає в трьох процесуальних формах (позовне, окреме, наказне), основною серед яких є позовна форма (позовне провадження).

Список літератури

1. Цивільне процесуальне право України: підручник / В. М. Коссак, Р. Я. Лемик, Ю. В. Навроцька, С. В. Сенник; за заг. ред. В. М. Коссака. Харків : Право, 2020. 752 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2020 р. : (офіц. текст) К.: ПАЛИВОДА А. В., 2020. 304 с.

Віталій Шевчук
Науковий керівник – доц. Кіріяк О. В.

Аналіз застосування та тлумачення норм авторського права

Творча діяльність людини стає все більш різноманітною, цікавою та непередбачуваною. Тому цілком виправдана увага, яка приділяється захисту відносин, пов'язаних зі створенням творів літератури, науки, мистецтва чи комп'ютерних програм. Однак у нашому науковому дослідженні, вважаємо за необхідне, звернути увагу на невизначеностях законодавця у сфері гарантування авторських і суміжних прав. Перш за все, варто відзначити те, що наразі відсутнє законодавче закріплення поняття авторського права. Однак у цивільно-правовій науці виділяють об'єктивний та суб'єктивний зміст останнього. У першому випадку авторське право означає сукупність правових норм, необхідних для врегулювання відносин, а в іншому – права авторів. [1].

Крім того, варто відзначити те, що ч.3 ст. 436 ЦК України, відносини між співавторами можуть бути визначені договором. У разі відсутності такого договору авторське право на твір здійснюється всіма співавторами спільно [2].

Однак законодавство не розкриває природи цього договору. Тобто, досі залишається відкритим питання щодо його форми, істотних умов та обсягу діяльності кожного з авторів. Ми погоджуємось, що цивільне право за своєю суттю характеризується диспозитивною природою та усе вищепераховане може врегульовуватись залежно від побажань сторін. Однак усе частіше зустрічаються випадки, коли така домовленість існує між співавторами в усній формі. У такому випадку ми вважаємо, що доцільно було б визначити його правову природу договору та прописати певні типові умови, які будуть сприяти захисту як майнових, так і немайнових авторських прав.

Також у чинному законодавстві України відсутні положення, які б визначали значний комплекс питань, щодо написання творів науки, літератури та мистецтва за трудовим

договором. Зокрема: чи має працівник право на додаткову винагороду у зв'язку із написанням твору чи комп'ютерної програми? У більшості випадків, працівник повинен займатись творчою діяльністю за дорученням свого безпосереднього керівника. Якщо так, то в якій формі має бути видане доручення, щодо написання вищевказаних творів? Ми вважаємо, що така вказівка повинна бути винятково у письмовій формі, що у подальшому працівник мав право на отримання додаткової оплати за виконання роботи, яка не передбачається його трудовим договором. Крім того, потрібно з'ясувати, коли виникає момент передачі майнових прав на результати творчої діяльності? У ч. 3 ст. 33 Закону України «Про авторські і суміжні права», зазначається, що предметом договору, про передачу права на твір не можуть бути права, яких не було на момент укладання договору [3].

Отож, враховуючи все вищезазначене, наголосимо, регулювання норм авторського права недосконале, а тому потребує подальшого дослідження та поліпшення.

Список літератури

1) Підпригора О.А. Поняття авторського права. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&Image_file_name=PDF%2FЧас_2012_13_7.pdf&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1

2) Цивільний кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Цивільний кодекс України | від 16.01.2003 № 435-IV \(rada.gov.ua\)](http://rada.gov.ua)

3) Закон України «про авторські і суміжні права». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Про авторське право і суміж... | від 23.12.1993 № 3792-XII \(rada.gov.ua\)](http://rada.gov.ua)

Іван Шовдра

Науковий керівник – доц. Білоскурська О. В.

Політичні партії як суб'єкти конституційно-правових відносин в Україні

Одним з основних завдань конституційного права є публічна організація органів державної влади, що значно залежить від політичних партій, які є досить важливим суб'єктом конституційно-правових відносин. Політичні партії під час становлення держави формують основи нових і реформують зміст застарілих взаємовідносин; регламентують діяльність суб'єктів політики, визначають і розробляють правила прийняття політичних рішень. Вони об'єднують «прихильників програми суспільного розвитку, що ставить на меті формування і вираження волі громадян, є ланкою механізму реалізації народовладдя через їх участь у виборах та інших заходах [1, с.48].

На даному етапі державотворчих процесів в Україні тема ролі політичних партій досить актуальна, адже події Революції Гідності 2013-2014 рр., а також неофіційна російсько-українська війна з 2014 року продемонстрували застій та нестабільність політичної системи держави, представленої частково й діяльністю політичних партій, що, безумовно, має негативний вплив на конституційний процес і суспільство загалом, але водночас дає можливість зрозуміти, які зміни необхідно здійснювати надалі. Досить цікавою є думка В. Федоренка, який вважає, що політичні партії за своїм функціональним призначенням у суспільстві можуть вважатися інститутами громадянського суспільства [2, с.33]. Проте політичні партії, будучи суб'єктами конституційних правовідносин, в умовах ще не сформованого громадянського суспільства та розбудови держави можуть перебирати на себе владні функції та розглядати суспільство як об'єкт впливу, що вже у своїй суті недопустиме, бо нівелює основні принципи конституційного права, зокрема гуманізму та верховенства права. Конституція України вказує на те, що політичні партії у своїй діяльності повинні спрямовувати власні можливості на формування поваги до конституційних цінностей, які складають

основу демократичного ладу: права та гідність людини, гарантування прав нацменшин та інших соціальних спільнот, толерантність, ідеологічний плюралізм, тощо. Я. Ярош зауважує, що важливим значенням політичних партій в Україні є їх взаємодія з державними інституціями. Розподіл повноважень між ними, окреслення різних способів організації людського співіснування, заснованого на зіткненні чи гармонізації інтересів суб'єктів права [3, с.149]. Так, завдяки своєму представництву в парламенті політичні партії формують уряд, здійснюють контроль за його діяльністю, вирішують питання його відповідальності, впливають на діяльність Президента України. На думку І. Артеменка, політичні партії є основою для якісного функціонування системи державного управління. [4, с.2].

Отже, можна зазначити, що політичні партії: виступають важливим суб'єктом конституційно-правових відносин; можуть бути основою якісного держуправління або пригальмовувати розвиток державних інституцій; виражають думку певного кола осіб, вважаються інститутами громадянського суспільства; повинні сприяти реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Список літератури

1. Соіч О. В. Колективні суб'єкти як особливий різновид суб'єктів права. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 44-50.
2. Федоренко В. Л. Суб'єкти конституційно-правових відносин в Україні та їх система. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 4. С. 27-34.
3. Ярош Я. Політичні партії як суб'єкти громадянського суспільства // Я. Ярош // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки; редкол.: Митко А., Вознюк С., Бояр А. [та ін.]. Луцьк, 2018. № 2(4). С. 145-155.
4. Артеменко І. В. Парламентська діяльність політичних партій в Україні: державно-управлінський аспект / І. В. Артеменко // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. / Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 2 (8). Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02\(8\)/index.html](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02(8)/index.html). (дата звернення: 22.02.21)

Катерина Шостак
Науковий керівник – доц. Татулич І. Ю.

Участь законного представника у цивільному процесі

Законне представництво у цивільному процесі визначається через суттєвість інституту судового представництва в цілому. Воно має важливе значення для осіб, які не в змозі особисто захищати свої права та інтереси в суді, навіть за наявності такого бажання.

Законний представник – це особа, яка відповідно до закону захищає права та інтереси неповнолітніх, недієздатних, обмежено дієздатних осіб. Вони здійснюють повноваження щодо представництва від імені та в інтересах осіб, яких вони представляють [1, с. 124].

Д. В. Іванчулинець наводить думку, що підстави законного представництва у цивільному процесі – це сукупність правових норм та юридичних фактів матеріального та цивільного процесуального права, які приводять до виникнення відносин представництва прав та інтересів осіб, яких представляють, що виступають стороною або третьою особою, заявником під час розгляду цивільної справи [2, с. 20].

Підставами виникнення законного представництва є: 1) факт походження дитини, засвідчений державним органом реєстрації актів громадянського стану у встановленому порядку (ст. 121 СК); 2) факт усиновлення, зареєстрований у встановленому порядку (ст. 207 СК); 3) адміністративний акт про призначення опіки та піклування (ч. 3 ст. 243 СК).

Законодавець у ст. 59 ЦПК розкриває перелік осіб, які можуть бути законними представниками у цивільному процесі. Права, свободи та інтереси малолітніх осіб віком до чотирнадцяти років, а також недієздатних фізичних осіб захищають у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, опікуни чи інші особи, визначені законом. Права, свободи та інтереси неповнолітніх осіб віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, можуть захищати у суді відповідно їхні батьки, усиновлювачі, піклувальники чи інші особи, визначені законом [3]. Надання

представнику повноважень щодо укладення від імені малолітніх та підопічних мирової угоди, відмови від позову, визнання позову може істотно вплинути на майновий стан довірителя. Тому, на нашу думку, законні представники не можуть надавати такі повноваження без згоди органу опіки та піклування. З метою запобігання порушенням прав та інтересів дітей суд повинен з'ясувати обсяг повноважень представника дитини, думку органу опіки та піклування та пересвідчитися в тому, що відмова від позову чи його визнання, мирова угода не суперечать інтересам дитини.

Прикладом залучення законного представника, а саме опікуна у цивільній справі, є ухвала Херсонського міського суду Херсонської області від 7 жовтня 2020 року № 766/18591/19. Ще одним прикладом законного представництва у цивільному процесі є рішення Миргородського міськрайонного суду Полтавської області від 10 серпня 2020 року № 541/865/20.

Отже, законне представництво у цивільному процесі варто розуміти як специфічний вид цивільного процесуального представництва, який полягає у здійсненні діяльності з надання спеціальною особою (представником) правової допомоги у формі процесуального представництва іншій особі на підставі повноважень, які передбачені цивільним законодавством України.

Список літератури

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: Вид. 2-ге, перероб. та доп. / за заг. ред. д.ю.н., професора, академіка Академії наук вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2020. 810 с.
2. Іванчулинець Д. В. Нормативно-фактичні підстави законного представництва в цивільному процесі. Адвокат. 2014. № 10. С. 17–20.
3. Цивільний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2020 р. : (офіц. текст) К.: ПАЛИВОДА А. В., 2020. 304 с.

Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

Коли вчиняється кримінальне правопорушення, варто розуміти, що воно не лише посягає на об'єкти, які охороняються кримінальним законом та завдає їм шкоду, але й тягне за собою ряд негативних наслідків для того, хто порушує кримінальне законодавство. У такому випадку важливо знати, коли було вчинене кримінальне правопорушення, який закон був чинним на час його учинення та чи може закон про кримінальну відповідальність мати зворотну дію в часі?

Ще в Римській республіці юристи запропонували для обговорення 2 принципи: «Nulla poena sine lege» (ніякого злочину без закону) та «Nullum crimen sine lege» (ніякого покарання без закону), як механізм протидії необмеженій волі консулату та сенату [1, с. 59]. Тобто, якщо діяння, яке вчинила особа на момент його вчинення, не визначено в законі як кримінальне правопорушення, то і покарання за нього призначатися не може.

Важливо, що чинність кримінального закону передбачає той юридичний факт, що він реально діє певний час, стосовно певної території та по відношенню до певних осіб [2, с. 30]. Отже, злочинність та караність діяння визначає той закон, який діяв на час вчинення цього діяння. Так виникає питання, чи може мати місце зворотна дія кримінального закону в часі, тобто чи можуть положення закону регулювати ті відносини, які виникли до набрання ним чинності?

Для цього необхідно з'ясувати, як регулює дане питання законодавство України. Конституція, як основний закон держави в ч.1 ст.58 закріпила положення про те, що: «закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи» (ст. 58). Ця норма стала підґрунтям і для врегулювання відносин, пов'язаних зі зворотною дією в часі закону про кримінальну відповідальність, і знайшла своє

відображення в Кримінальному кодексі України (далі – КК України), проте в більш детальній інтерпретації. Так, зі змісту ч.1 ст.5 КК України ми можемо дізнатися в яких саме випадках він матиме зворотну дію в часі. Зокрема, якщо він:

- скасовує кримінальну протиправність діяння;
- пом'якшує кримінальну відповідальність;
- іншим чином поліпшує становище особи.

Положення цієї статті поширює свою дію як на осіб, які вчинили кримінальне правопорушення до набрання законом чинності, проте ще не притягнуті до відповідальності, так і на тих, хто вже відбуває покарання, або відбув його, але має судимість.

Якщо детальніше говорити про поліпшення становища особи, то воно може полягати в наданні їй у кримінально-правових відносинах нових прав або позбавлення її обмежень кримінально-правового характеру – наприклад, установлення менш суворих вимог щодо зняття судимості або введення нового виду звільнення від кримінальної відповідальності [5, с. 37].

Отже, закон про кримінальну відповідальність матиме зворотну дію в часі лише в тому випадку, коли він поліпшуватиме становище правопорушника одним із вищезазначених способів. Якщо ж він, навпаки, погіршуватиме це становище, буде встановлювати кримінальне покарання за ті діяння, які раніше правопорушеннями не вважалися, – тоді такий закон матиме винятково пряму дію, і регулюватиме відносини, що виникли після набрання ним чинності.

Список літератури

1. Абрамович Р.М. Еволюція та співвідношення принципів «Nullum crimen sine lege», «Nulla poena sine lege» та «Ex post facto law». *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2012. Т. 129. С. 59-62.

2. Жаровська Г.П., О.І. Ющик Кримінальне право України (Загальна частина) : навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. 304 с.

3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Є.С. Назимко, С.В. Лосич, Ю.О. Данилевська та ін.; за заг. ред. проф. В.М. Бесчастного та О.М. Джужи. Київ : ВД «Дакор», 2018. 386 с.

Анастасія Юрчишена
Науковий керівник - доц. Заморська Л. І.

Позитивна юридична відповідальність як результат прояву правових стимулів

Необхідність дотримання суспільного порядку та норм правових приписів забезпечується юридичною відповідальністю. Найпоширенішою класифікацією є її поділ на позитивну (перспективну) та негативну (ретроспективну). Якщо другий вид відповідальності пов'язаний зі скоєнням правопорушення та характеризується негативними наслідками для суб'єктів, то перший виникає з юридичного обов'язку суб'єктів здійснювати позитивні, корисні для суспільства функції. Виходячи з цього, Л.Р. Наливайко стверджує, що первинним є саме позитивна юридична відповідальність, а ретроспективна – вторинне відношення юридичної відповідальності; перше є однією з передумов виникнення другого [2, с. 37].

Тому можна попередньо зробити висновок, що позитивна та негативна відповідальність є взаємопов'язані та спрямовані на запобігання правопорушень. Проте, очевидно, відрізняються механізми їх реалізації, адже в позитивній характерним чинником виступають заохочувальні, бажані для особи наслідки. Ключовим поняттям в цій ситуації виступає стимулюючий характер позитивної відповідальності, що проявляється у застосуванні сприятливих для особи заходів, якими вона заохочується до продовження позитивної поведінки, вчинення правомірних дій, сумлінного виконання покладених на неї обов'язків і в подальшому [1, с. 79]. Л. Шестопалова зазначає, що позитивна юридична відповідальність не може існувати поза реалізацією права (це більше дотримання права, а вже потім – виконання, використання та застосування правових норм) – тому і є позитивною, а не штучним витвором [4, с. 10].

Також варто зосередити увагу на деяких відмінних властивостях позитивної юридичної відповідальності:

- 1) установлюється державою;

- 2) застосовується спеціально уповноваженими суб'єктами;
- 3) пов'язана з наданням особі певних прав, можливостей та інших соціальних благ як особливих правових стимулів до її здійснення.

До складових елементів перспективної відповідальності можна віднести: сумлінну правомірну поведінку, заохочення, потенційну юридичну відповідальність, покладений на особу законом або договором тягар виконання зобов'язання, відповідальність без вини (відповідальність на підставі ризику) [3, с. 169-170]. Для сумлінного виконання свого обов'язку важливий високий рівень правосвідомості та правової культури, розуміння права та адекватне психічне відношення до свого позитивному вчинку.

Отже, можна зробити висновок, що перспективна юридична відповідальність – це вид юридичної відповідальності, який реалізується дотриманням і виконанням суб'єктами правових норм своїх обов'язків, спрямованої на заохочення через встановлення і закріплення у змісті діючого законодавства, сумлінної та законслухняної поведінки цих суб'єктів. Позитивна юридична відповідальність перш за все відмежує негативну юридичну відповідальність від суміжних правових явищ і від невластивих йому ознак. А це доводить те, що позитивну та негативну юридичну відповідальність неможливо об'єднати в одне ціле.

Список літератури

1. Берлач Н.А. Перспективи розвитку позитивної юридичної відповідальності в демократичному суспільстві. *Форум права*. 2012. № 1. С. 77-81
2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: дис. ...к. ю. н. К. 2000. 196 с.
3. Черноп'ятов С.В. Позитивна юридична відповідальність як наукова та методологічна категорія. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 164 – 171
4. Шестопалова Л. Позитивна юридична відповідальність. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. №5. С. 5–12

ЗМІСТ

1. **Бакун Володимир.** Теорія юридичного дискурсу Роберта Алексі.....3
2. **Булмасова Катерина.** Ратифікація Стамбульської конвенції в Україні: аргументи «за» і «проти».....5
3. **Вербіцький Віталій.** Особливості використання бланкетних диспозицій у кримінальному законодавстві зарубіжних держав.....7
4. **Вівчар Мирослава.** Комерційна концесія та франчайзинг: співвідношення понять.....9
5. **Влад Едуард.** Правовий менталітет та правове виховання.....11
6. **Волошина Анастасія.** Правовий статус прокурора у програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення.....13
7. **Волощук Галина.** Присудова медіація: переваги та недоліки.....15
8. **Вудвуд Катерина.** Регламентація злочинів проти миру та безпеки людства: міжнародно-правовий та національний рівні.....17
9. **Гах Ірина.** Особливості відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням трудових прав.....19
10. **Геленюк Ірина.** Умови звернення до ЄСПЛ.....21
11. **Герасимова Крістіна.** Значення державних символів в Українській державі..... 23
12. **Гермак Катерина.** Спеціальна конфіскація, як захід кримінально-правового характеру..... 25
13. **Годинко Надія.** Свобода пересування в умовах пандемії.....27

14. **Гондурак Лілія.** Проблемні питання, які виникають при спадкуванні прав на земельну ділянку за законодавством України.....29
15. **Горецька Валерія.** Правові проблеми визнання заповіту недійсним.....31
16. **Грекул Денис.** Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні..... 33
17. **Громик Аміна.** Актуальні аспекти поділу майна при розлученні.....35
18. **Гуменна Інна.** Актуальні питання визначення шлюбного віку в Україні.....37
19. **Данчук Віктор.** Застосування практики ЄСПЛ як джерела права в Україні.....39
20. **Доголич Ірина.** Позитивний аспект юридичної відповідальності (галузева належність).....41
21. **Дубчак Олеся.** Особливості суб'єкта правових відносин у їх структурі.....43
22. **Єримей Віталіна, Молдован Наталія.** Місце та значення договорів у регулюванні шлюбно-сімейних відносин.....45
23. **Зеленюк Олександра.** Практика застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.....47
24. **Глаш Валерія.** Добровільність шлюбу як принцип сімейного права.....49
25. **Глащук Дмитро.** Право особи на евтаназію.....51
26. **Клипак Мар'яна.** Зарубіжний досвід діяльності адвоката в адміністративному процесі та основні пріоритети його запозичення в Україні.....53
27. **Коваль Ольга.** Правова аргументація в конституційному судочинстві.....55
28. **Колощук Ірина.** Інститут шлюбного договору в Україні.....57

29. **Король Діана.** Відповідальність за невиконання та неналежне виконання зобов'язань.....59
30. **Костів Юлія.** Правове регулювання шлюбу в Україні: теоретичні та законодавчі засади.....61
31. **Кримчак Альона.** Договір купівлі-продажу та «генеральна довіреність» на автомобіль: співвідношення понять.....63
32. **Куликовець Юліанна.** Криміналізація діянь як один із проявів кримінальної законотворчості...65
33. **Кухар Вероніка.** Гідна праця як основа формування соціальної політики держави.....67
34. **Лабик Анастасія.** Фактична підстава застосування обмежувальних заходів до осіб, які вчинили злочин, пов'язаний з домашнім насильством, за законодавством України.....69
35. **Лавренюк Марина.** Судова аргументація у кримінальних провадженнях.....71
36. **Лисюк Ольга.** Африканська система захисту прав людини.....73
37. **Літвінчук Ангеліна.** Принцип презумпції невинуватості.....75
38. **Лук'ян Валерія.** Правова природа податку на розкіш.....77
39. **Лукіян Дана.** Функції інтерпретації права.....79
40. **Лупу Аріна.** Торгівля людьми як сучасна форма рабства.....81
41. **Маковій Крістіна.** Договори про передання авторських прав.....83
42. **Малецька Юлія.** Медіація: це черговий щабель у сучасному суспільстві чи нововведення аболіціоністів судової гілки влади.....85
43. **Малофій Ксенія.** Особливості укладення договорів в умовах карантинних обмежень.....87

44. Мігаєсі Станіслав. Правова природа комерційної концесії у цивільному праві.....	89
45. Надієнко Юлія. Трудовий договір як основний засіб регулювання відносин найманої праці.....	91
46. Ніжинська Алла. Об'єкти правовідносин у сфері соціального захисту.....	93
47. Новіцька Наталія. Поняття та значення судових витрат у цивільному процесі.....	95
48. Озерова Анастасія. Універсальний характер спадкового правонаступництва як особлива засада у сфері спадкового права.....	97
49. Оленюк Іванна. Особливості предмета договору контрактації сільськогосподарської продукції.....	99
50. Онофрейчук Олександра. Принцип недискримінації в праві.....	101
51. Панцерна Альвіна. Цивільно-правовий статус фізичної особи-підприємця.....	103
52. Пастух Дмитро. До питання дискримінації в трудових правовідносинах за ознаками сексуальної ідентифікації.....	105
53. Патак Христина. Суб'єкти звернення до ЄСПЛ.....	107
54. Петровська Віра. Інтеграція обізнаності про права людини як мета студента-правника.....	109
55. Плисюк Ілля. Правові механізми захисту трудових прав в умовах пандемії.....	111
56. Проданюк Юлія. Правова природа інтелектуальної власності.....	113
57. Процюк Андрій. Поняття нововиявлених обставин, їх відмінність від нових доказів у адміністративному судочинстві.....	115

58. **Роскрут Катерина.** Аналітичне мислення як складова логічної культури юриста.....117
59. **Руда Олена.** Реалізація молодіжної політики в Україні.....119
60. **Савчук Валерія.** Нотаріальне посвідчення правочинів в умовах карантину.....121
61. **Савчук Марія.** Межі допустимої поведінки адвоката в суді: практика ЄСПЛ.....123
62. **Семенчук Анастасія.** Доступ до суду у практиці ЄСПЛ.....125
63. **Семкулич Інна.** Гендерна рівність при здійсненні правосуддя.....127
64. **Середенко Валерія.** Правомірна поведінка як структурний елемент правової культури.....129
65. **Сичов Богдан.** Конституцій індетермінізм, або конституційна криза по-українськи.....131
66. **Скоробогач Анастасія.** Особливості трудової дієздатності фізичної особи – роботодавця..... 133
67. **Смашнюк Яна.** Окремі аспекти правового регулювання сплати аліментів і додаткових витрат на дитину.....135
68. **Смолій Софія.** Відповідальність за пасивність адвоката у судовому процесі.....137
69. **Совецький Денис.** Структура спрощених проваджень в адміністративному судочинстві України.....139
70. **Стовп'юк Назарій.** Проблемні моменти цивільно-правової охорони прав туристів.....141
71. **Стойко Діана.** Визнання заповіту недійсним: правове регулювання та судова реальність.....143
72. **Строїч Юлія.** Європейська соціальна хартія як унікальний сучасний договір.....145
73. **Татулич Станіслав.** Поняття та елементи позову.....147

74. **Тігаренко Валентин.** Нетипові форми зайнятості як прояв феномену «гнучкості» в трудовому прав.....149
75. **Товтинюк Ангеліна.** Чому потрібна ратифікація Стамбульської Конвенції в Україні?.....151
76. **Тодосюк Галина.** Теоретичні та практичні проблеми спадкування за законом.....153
77. **Торська Христина.** Місце змови у структурі співучасті.....155
78. **Філіп Максим.** Релевантність Господарського кодексу України у сучасних умовах.....157
79. **Цвинтарна Людмила.** Гендерна рівність в умовах пандемії.....159
80. **Цуркан Олександр.** Перспективи впровадження правового регулювання віртуальних активів.....161
81. **Чолан Віталій.** Поняття й особливості позовного провадження в цивільному судочинстві.....163
82. **Шевчук Віталій.** Аналіз застосування та тлумачення норм авторського права.....165
83. **Шовдра Іван.** Політичні партії як суб'єкти конституційно-правових відносин в Україні....167
84. **Шостак Катерина.** Участь законного представника у цивільному процесі.....169
85. **Щербакова Ярина.** Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.....171
86. **Юрчишена Анастасія.** Позитивна юридична відповідальність як результат прояву правових стимулів.....173